

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Hodnocení dopadů regulace (RIA)

Na základě výjimky udělené v souladu s čl. 76 odst. 2 Legislativních pravidel vlády a bodem 5.7. Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) předsedou Legislativní rady vlády dne 9. srpna 2023 (dopis č. j. 36198/2023-UVCR) nebylo hodnocení dopadů regulace zpracováno.

Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Zatímco v roce 2021 bylo možné konstatovat, že v České republice pokračoval pokles registrované kriminality (byť nebyl tak výrazný jako v meziročním srovnání let 2019 a 2020, kdy dosáhl téměř 17 %), trestná činnost v roce 2022 dle statistik Policie ČR ve srovnání s rokem 2021 vzrostla o téměř 19 procent, a vrátila se téměř na úroveň roku 2019, tedy před dopadem omezujících protiepidemických opatření, na této úrovni pak setrvala v roce 2023 (v tomto roce došlo k drobnému poklesu o 0,3 % v porovnání s předchozím rokem).

Zatímco v roce 2021 bylo Policií ČR registrováno 153 233 trestných činů (meziroční úbytek 7,5 %, nejnižší úroveň evidované kriminality v historii samostatné České republiky), v roce 2022 bylo registrováno celkem 181 991 trestných činů, což je o 28 758, tj. o 18,8 %, více než v roce 2021. Velmi patrné poklesy v letech 2020 a 2021 zapříčinila hlavně protipandemická vládní opatření a restriktce, další příčinou poklesu kriminality byla od října roku 2020 platná novela trestního zákoníku, která posunula výše hranice škod a následků trestných činů, což v důsledku znamenalo další snížení kriminality (administrativní, tato změna neměla vliv na počet protiprávních jednání, ale v jejím důsledku jsou tato protiprávní jednání posuzována nikoli jako trestné činy, ale jako přestupky, což se samozřejmě projeví i ve statistických datech). Nárůst kriminality v roce 2022 byl zapříčiněn ukončením protipandemických vládních opatření a restrikcí a méně příznivým ekonomickým vývojem v České republice (inflace, vyšší nezaměstnanost v Ústeckém a Moravskoslezském kraji). Tato změna se projevila zejména u majetkové, hospodářské a násilné kriminality.

Nárůst registrovaných trestných činů byl v roce 2022 zaznamenán v celém spektru trestných činů, u krádeží prostých (34 404, +7 815, +29,4 %), ostatních majetkových činů (32 029, +11 804, +58,4 %), ostatní kriminality (27 874, +3 094, +12,5 %), násilné kriminality (13 180, +1 222, +10,2 %), u vražd (150, +45, +42,9 %), u loupeží (1 413, +192, +15,7 %), mravnostní kriminality (3 290, +241, +7,9 %) a hospodářské kriminality (13 637, +1 127, +9 %).

Jak plyne ze Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2023¹, v roce 2023 byl pak zaznamenán další nárůst registrovaných trestných činů u krádeží prostých (33 075, +671, +2 %), ostatních majetkových činů (34 239, +2 210, +6,9 %), ostatní kriminality (28 357, +483, +1,7 %), u vražd (159, +9, +6 %) a

---

¹ Aktuálně v připomínkovém řízení.

válečných a protiústavních činů (19, +6, +46,2 %), naopak pokles registrovaných trestných činů byl evidován u krádeží vloupáním (30 986, -2 764, -8,2 %), hospodářské kriminality (12 765, -872, -6,4 %), mravnostní kriminality (3 201, -89, -2,7 %) a násilné kriminality (13 115, - 65, -0,5 %) a zbývající kriminality (23 585, -151, -0,6 %).

V roce 2023 se zvýšil počet pravomocně odsouzených osob oproti předchozímu roku 2022, a to z 50 222 na 51 399, tedy o 1 177 osob. O 705 osob vzrostl počet odsouzených pro trestný čin krádeže (2022 – 9 181; 2023 – 9 886). Zvýšení o 233 osob bylo zaznamenáno u trestného činu výtržnictví (2022 – 3 600; 2023 – 3 833), zvýšení o 322 osob bylo zaznamenáno u trestného činu ublížení na zdraví (2021 – 1 880; 2022 – 2 122), o 10 osob se zvýšil počet odsouzených pro trestný čin vraždy (z 83 v roce 2022 na 93 v roce 2023) a zvýšil se počet pravomocně odsouzených pachatelů trestného činu loupeže – o 125 osob (2022 – 725; 2023 – 850).

Takto byl zvrácen dosavadní relativní příznivý trend v počtu registrované kriminality, uvedené se samozřejmě promítá i do počtu odsouzených osob i do počtu osob vězněných.

Z hlediska počtu evidovaných trestných činů tak představuje rok 2022 výjimku z dlouhodobého trendu poklesu registrované kriminality, k němuž docházelo (vyjma roku 2019) setrvale od roku 2013. Příčiny nárůstu registrované kriminality ve srovnání s předchozími dvěma roky lze částečně spatřovat v odpadnutí důvodů, jež stály za poklesem kriminality. Zvýšení kriminality lze tedy zčásti připisovat zrušení omezení proti šíření nemoci COVID-19 a s ním souvisejícímu zvýšení mobility obyvatelstva a částečnému návratu k životním návykům z doby před koronavirovou pandemií. Tuto skutečnost dobře dokládá nárůst počtu evidovaných trestných činů na úroveň blízkou stavu před pandemií nemoci COVID-19. Nárůst registrované kriminality je dán rovněž zhoršenou ekonomickou situací a zvyšující se nejistotou ve společnosti v důsledku pandemie, jejich přetrvávajících následků a probíhajícího válečného konfliktu na Ukrajině. Zhoršená ekonomická situace, která se promítla do snížení životních podmínek obyvatelstva, zvýšení nezaměstnanosti, růstu životních nákladů v důsledku inflace a stoupajících cen energií a nákladů na bydlení, je jedním z významných faktorů, které i ve srovnání se stavem kriminality před koronavirovou krizí zřejmě přispěly k růstu majetkové trestné činnosti (ve srovnání s rokem 2019 je nárůst majetkové trestné činnosti téměř 25 %); v souvislosti s poklesem životní úrovně některých skupin obyvatel v souvislosti s vysokou inflací lze konstatovat, že obavy z možného nárůstu majetkové kriminality trvají.

S přírůstky či úbytky počtu odsouzených osob samozřejmě koresponduje i míra zatížení vězeňského systému.

Celkový počet vězněných osob v roce 2023 oproti roku 2022 vzrostl (o 106 obviněných ve výkonu vazby a 393 odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody).

Vězněné osoby	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Obvinění	1 816	1 798	1 570	1 381	1 438	1 544
Odsouzení	19 677	19 155	17 612	17 255	17 498	17 891
Chovanci	84	95	104	113	116	114

K 29. 2. 2024 pak bylo ve vězeňských zařízeních Vězeňské služby celkem 19 768 osob, kapacita vězeňských zařízení tak byla průměrně naplněna na 97,06 %.

V roce 2021 byla v evropském srovnání Česká republika na dvanáctém místě v počtu vězněných osob na 100 000 obyvatel, na podzim roku 2022 na 13. místě. Stále však zůstává ve skupině evropských zemí s velmi vysokými počty uvězněných osob².

Vysoký počet vězeňské populace kromě obecných negativních efektů spojených s uvězněním vede k přeplněnosti věznic a ztížené možnosti dostatečně individualizované penitenciární péče; nezanedbatelnou otázkou je samozřejmě i výrazná finanční náročnost výkonu tohoto druhu trestu.

I proto se tato vláda se ve svém programovém prohlášení mj. zavázala k následujícímu:

- *budeme prosazovat rozšíření konceptu restorativní justice v návaznosti na Strategii restorativní justice pro ČR;*
- *zaměříme se na problém nadužívání trestní represe u jednání s malou společenskou škodlivostí;*
- *budeme se zasazovat o rozšíření výkonu alternativních trestů, prevence a snižování recidivy, odlehčíme tak věznicím a urychlíme návrat odsouzených do normálního života.*

Navzdory některým pozitivním změnám, které se podařilo prosadit v minulých volebních obdobích a které s sebou např. přinesly navýšení počtu ukládaných peněžitých trestů, je velikost vězeňské populace přetrvávajícím problémem.

Trest odnětí svobody má samozřejmě – a i nadále mít bude – své významné místo v rámci sankčního systému. Měl by ale být využíván v případech, kdy je to nutné k ochraně společnosti, kdy je zapotřebí pachatele separovat, a pro odborné zacházení, které povede k žádoucí regulaci jeho chování a ke schopnosti vést řádný život po propuštění na svobodu. Odplatnou a odstrašující funkci trestu odnětí svobody nelze přeceňovat. Prodlužování trestů má nižší odrazující účinek na kriminalitu než zvyšování pravděpodobnosti, že pachatel bude potrestán; zvyšování trestů, po kterém veřejnost často volá, tak s sebou nese spíše ekonomické náklady, než aby mělo vliv na míru páchané kriminality. Ostatně, aby bylo možné s pachateli pracovat, nemusí nutně dojít k jejich uvěznění, když i v řadě případů alternativních trestů je na ně možné působit cestou Probační a mediační služby, popř. je možné jim uložit přiměřenou povinnost podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, vhodným programům psychologického poradenství, výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace apod.

Z tohoto důvodu je namísto řešit situaci značně naplněných kapacit českého vězeňství nikoli výstavbou nových vězeňských zařízení, ale spíše přehodnocením trestní politiky, resp. přehodnocením některých parametrů současné trestněprávní úpravy, které vedou k tomu, že trest odnětí svobody je vykonáván i odsouzenými, u kterých by reakce na jejich protiprávní jednání nemusela být nezbytně spjata s odnětím svobody. Počet osob, které vykonávají trest odnětí svobody, však samozřejmě není otázkou pouze pozitivní trestněprávní úpravy, ale důsledkem celé řady faktorů (na kriminogenní faktory je třeba reagovat primárně jinými prostředky, nelze je eliminovat cestou represe či pohružkami trestu – v této souvislosti je třeba akcentovat roli sociální politiky, politiky v oblasti závislostí, řešení otázky předlužení, dostupného bydlení apod.).

Ostatně jak se uvádí v „Návrzích kroků ke zlepšení práce s pachateli“³ zpracovaných pracovní skupinou k trestní politice a koordinaci opatření ke snižování recidivy v České republice

---

² Highest to Lowest – Prison Population Rate.). World Prison Brief, (30. 9. 2021), Dostupné z: [Highest to Lowest - Prison Population Total | World Prison Brief \(prisonstudies.org\)](https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest-prison-population-total)

Radou vlády pro lidská práva, „vysoký počet vězňů, kdy na jednoho odborného pracovníka Vězeňské služby ČR připadá i více než sto vězňů, znesnadňuje uplatnění individuálního přístupu a zajištění potřebné dostupnosti a rozsahu odborných služeb. Z tohoto důvodu je nezbytné aplikovat změny trestní politiky v podobě snížení trestní represe, které povedou ke snižování počtu vězňů, a zároveň zachovat (nesnižovat) počty odborných pracovníků. Pouze za tohoto předpokladu lze očekávat, že dojde ke zlepšení podmínek pro odbornou práci s vězňůmi a zajištění podmínek pro jejich lepší integraci do společnosti po propuštění.“

K naplnění tohoto cíle se tak navrhuje

- a) redefinovat podmínky pro ukládání peněžitého trestu a upravit parametry některých dalších druhů alternativních trestů,
- b) reagovat na nežádoucí situaci kumulace trestů,
- c) přistoupit ke snížení trestní represe a
- d) posílit oportunní prvky v rámci přípravného řízení a restorativní prvky v rámci trestního řízení.

Ad a) Obecné podmínky pro ukládání některých alternativních trestů

Návrhem dochází ke změně především těchto trestů:

- peněžitý trest,
- trest domácího vězení,
- trest obecně prospěšných prací,
- trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu,
- trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a
- trest zákazu přijímání dotací a subvencí.

Podle současné právní úpravy může soud peněžitý trest uložit, pokud

- pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch,
- to trestní zákoník u konkrétního trestného činu výslovně umožňuje, nebo
- je ukládán za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele není třeba současně uložit nepodmíněný trest odnětí svobody.

Peněžité tresty jsou základním druhem trestu i pro právnické osoby [§ 18 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“)] a je možné je uložit za podmínek uvedených v § 27 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže jako trestní opatření i mladistvému, je-li výdělečně činný nebo umožňují-li to jeho majetkové poměry.

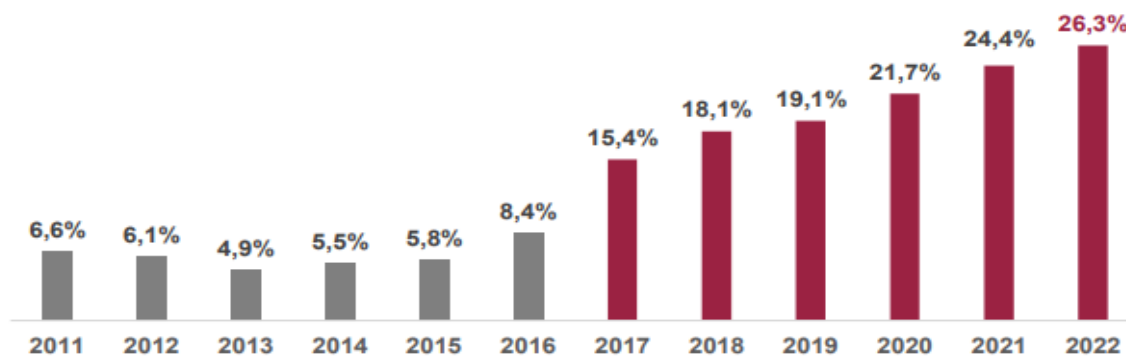
³ https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_trestni_politiku/Navrhy-kroku-ke-zlepseni-prace-s-pachateli_Pracovni-skupina-k-trestni-politice-RVLP.pdf

Soud je v případě stanovení druhu trestu a jeho výměry přitom povinen obligatorně přihlídnout nejen k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy, ale i k tomu, že pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, a pokud to nevyklučují majetkové nebo osobní poměry pachatele, uložit mu některý z trestů, který ho postihne na majetku.

K podpoře ukládání tohoto druhu trestu učinilo Ministerstvo spravedlnosti v nedávné minulosti řadu kroků, v tomto směru lze odkázat na důvodovou zprávu k zákonu č. 333/2020 Sb. a na důvodovou zprávu k zákonu, kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, kterým došlo k převodu vymáhání peněžitého trestu ze soudů na celní úřady.

V důsledku těchto změn a v důsledku dalších nelegislativních kroků a aktivit Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství došlo k výraznému zvýšení počtu ukládaných peněžitých trestů – viz informace obsažené ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2022:

Podíl uložených peněžitých trestů k odsouzeným osobám v ČR v letech 2011–2022

Přestože počet ukládaných peněžitých trestů za poslední léta poměrně výrazně vzrostl, trestní zákoník pro jeho ukládání stanoví zbytečně omezující podmínky, když praktické poznatky i zahraniční zkušenosti ukazují, že je vhodné umožnit jeho ukládání v co nejširší míře.

Uvedená zákonná omezení se navrhuje zrušit a umožnit ukládání peněžitého trestu ve všech případech, kdy se to bude jevit jako vhodné. S ohledem na okruh trestných činů, u kterých bude možné peněžitý trest uložit nově, lze předpokládat, že peněžitý trest v těchto případech nebude ukládán jako trest samostatný (podmínky pro ukládání peněžitého trestu jako trestu samostatného se nemění). Uvedené opatření tak nebude mít zřejmě výraznější dopad na počet osob, kterým je ukládán trest odnětí svobody, nicméně je možné říct, že bude-li nově peněžitý trest ukládán vedle trestu odnětí svobody, bude trest odnětí svobody ukládán v nižší výměře. Hlavní přínos této změny nicméně lze vidět v přínosu pro poškozené, kteří své nároky mohou v případě, kdy dojde k zaplacení nebo vymožení peněžitého trestu, uspokojit postupem předpokládaným zákonem č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů. Vyšší míra ukládání peněžitého trestu tak není na úkor práv poškozených, ale právě naopak pro ně představuje jednodušší cestu, jak se domoci svých majetkových nároků.

Změny se navrhuje i u dalších alternativních trestů, konkrétně u trestu domácího vězení a u trestu obecně prospěšných prací. Oba tyto tresty lze dnes uložit pouze u přečinů. V případě, kdy je možné uložit trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu, tj.

soud nepovažuje za nutné bezprostředně na pachatele působit s tím, že k jeho nápravě může případně sloužit vhodná intervence probačního úředníka v průběhu stanovené zkušební doby, je diskutabilní, proč nelze zároveň uložit i jiné druhy trestů, které nejsou spjaty s odnětím svobody – navržené změny tedy umožňují uložení trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací v případech, ve kterých by bylo možné rozhodnout o podmíněném odložení výkonu trestu, tj. v případech trestných činů, kdy dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřekračuje tři roky. Zároveň aktuálně činěné kroky povedou k vyšší a účinnější kontrole výkonu trestu domácího vězení, kdy došlo k vysoutěžení nového dodavatele nového systému elektronického monitoringu. Rovněž se navrhuje, že bude možné rozhodnout o povinnosti vykonat bezplatně práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací (což obsahově koresponduje s trestem obecně prospěšných prací) i při uložení trestu domácího vězení či při podmíněném odsouzení.

Dále se navrhuje rozšířit katalog trestů, které lze uložit fyzickým osobám, i o trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trest zákazu přijímání dotací a subvencí, tj. tyto druhy trestů bude možné uložit nejen právnických osobám, jako je tomu dnes. Umožnění uložení tohoto druhu trestu i fyzickým osobám ostatně odpovídá požadavkům, které se, byť zatím pouze ve fakultativní podobě, objevují v aktuálně projednávaných směrnících harmonizujících na evropské úrovni trestné činy a sankce za ně.

Struktura odsouzených se v posledních letech proměňuje, přičemž čím dál větší část vězeňské populace tvoří odsouzení s nařízeným výkonem podmíněně odloženého trestu odnětí svobody. Z tohoto hlediska se zdá být problematické široké využívání podmíněně odloženého trestu odnětí svobody bez toho, aniž by byl zároveň nad pachatelem vysloven dohled či mu byly uloženy přiměřené povinnosti nebo omezení, a to zejména u recidivistů. Výchovný efekt takového trestu je poměrně diskutabilní. Jako pozitivní se proto může jevit fakt, že nárůst podílu peněžitého trestu se projevil ve výrazném poklesu aplikace „prostého“ podmíněného odsouzení (v roce 2016 byl jeho podíl téměř 58 % a v roce 2021 již pouze necelých 45 %). K ukládání této tzv. „prosté podmínky“ by však mělo – s ohledem na skutečnost, že během zkušební doby se s pachatelem nijak nepracuje – docházet pouze tehdy, je-li ukládán relativně krátký trest odnětí svobody (ostatně tento druh trestu byl původně koncipován jako náhrada krátkých nepodmíněných trestů v délce do několika měsíců, postupně však začalo být možné podmíněně odkládat stále delší tresty odnětí svobody). Návrhem proto dochází ke zkrácení délky trestu odnětí svobody, jehož výkon lze bez vyslovení dohledu podmíněně odložit.

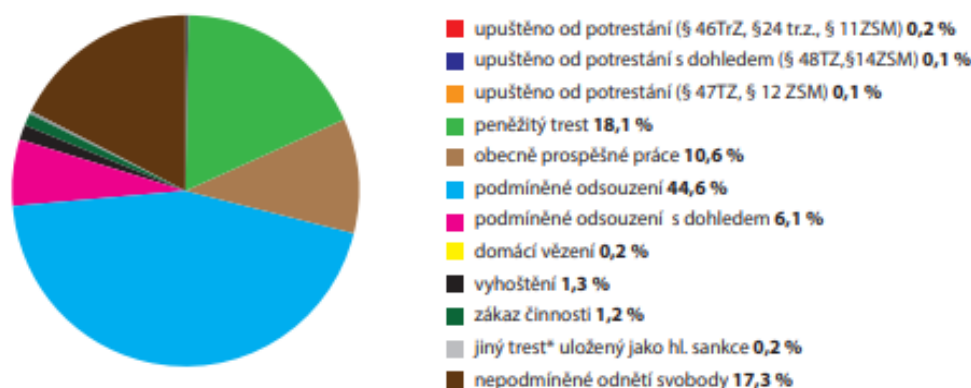
Ad b) kumulace trestů

Struktura ukládaných trestů se v posledních letech mění, kdy vzrůstá podíl ukládaných peněžitých trestů na úkor „prostého“ podmíněného trestu odnětí svobody. Podle Analýzy trendů kriminality v České republice v roce 2021 zpracované Institutem pro kriminologii a sociální prevenci⁴ je struktura (hlavních) sankcí podle stavu v roce 2021 následující:

---

⁴ www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_CR_v_roce_2021.pdf

Graf 23: Struktura sankcí ukládaných jako hlavní v roce 2021 v %

*Jiný trest zahrnuje tresty propadnutí věci, zákaz pobytu, propadnutí majetku, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a trestní opatření propadnutí věci a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Pramen: Přehledy č. 6 – O pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených a vyřízených jinak), Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Řadě odsouzených tak není ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody (ten je ukládán v cca pětině případů), ale některý z trestů, který není spojen s bezprostředním omezením osobní svobody. Nicméně nemalá část těchto alternativních trestů není řádně vykonána, kdy proto dochází následně k jejich přeměně v trest odnětí svobody nebo k rozhodnutí o výkonu trestu, šlo-li o podmíněné odsouzení. Poměrně velkou část vězeňské populace tak tvoří odsouzení, u kterých bylo rozhodnuto o výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody či došlo k přeměně alternativního trestu v trest odnětí svobody. Odsouzení pak často vykonávají několik trestů po sobě (není výjimkou, že odsouzený vykonává 4 a více trestů odnětí svobody, které byly uloženy nezávisle na sobě). Odsouzení tak v důsledku výkonu vícero trestů vykonávají poměrně dlouhé tresty odnětí svobody, což je považováno za jeden z důvodů vysokého podílu vězeňské populace.

Pravidlo zakotvené v § 39 odst. 4 tr. zák. týkající se tzv. „kumulace trestů“, které na tuto situaci částečně reagovalo, se proto navrhuje posílit tak, aby soud při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody mohl tento trest stanovit pod dolní hranicí trestní sazby. Pokud trestní řád umožňuje fakultativně zastavit trestní stíhání kvůli neúčelnosti s poukazem na již uložený trest či trest, který obviněného podle očekávání postihne (§ 172 odst. 2 tr. řádu), a to bez ohledu na to, zda tento jiný trest, pokud byl uložen, je již vykonáván či nikoli, pak se jeví být na místě, aby zohlednění dosud nevykonaných trestů mohlo vést k uložení trestu v nižší než zákonné sazbě, pokud všechny tresty uložené obviněnému ve svém souhrnu jsou postačující k dosažení účelu trestního řízení.

K omezení řetězení nevykonaných trestů se rovněž navrhuje, aby opětovně bylo možné trestním příkazem uložit krátkodobý nepodmíněný trest odnětí svobody – lze předpokládat, že v některých případech je soudem volen méně formální a méně časově náročný postup i za cenu toho, že je uložen v konkrétním případě trest odnětí svobody, jehož výkon je podmíněně odložen, byť by bylo vhodnější na pachatele působit krátkým nepodmíněným trestem. Tato praxe tak vede ke kritizovanému řetězení alternativních trestů, kdy jsou takto ukládány nepřiměřeně mírné tresty, kterými se pachatelům vysílá určitý signál, že v důsledku trestné činnosti se „nemají čeho obávat“, což může vést i k bagatelizaci možných důsledků jejich následného protiprávního jednání v průběhu zkušební doby nebo k nízké míře vykonat uložený alternativní trest. Ukládáním nepřiléhavě mírných trestů nedochází k zamezení další trestné činnosti ze strany pachatelů, na které tak není včasné výchovně působeno (a to až

do momentu nařízení výkonu kumulovaných trestů, kdy výsledný nepodmíněný trest odnětí svobody, často několikaletý, je v součtu zjevně nepřiměřený).

Ad c) snížení trestní represe

Jedním z hlavních cílů, který byl sledován při přijímání nového trestního zákoníku, bylo změnit hodnotový systém a kriminálně politickou koncepci komunistického totalitního státu, která se promítala do dříve účinného trestního kodexu a která byla založena na vysoké míře ochrany socialistického vlastnictví a hospodářství. To se odráželo i v systematice starého trestního zákona, kdy byly hospodářské trestné činy (zahrnující činy proti majetku v socialistickém vlastnictví a daňové trestné činy) zařazeny hned v hlavě druhé po trestných činech proti republice, tj. byly předřazeny trestným činům proti životu a zdraví, a byly přísně postihovány. Trestní zákoník proto nejen že nově upravil pořadí jednotlivých hlav zvláštní části trestního zákoníku tak, aby se do popředí trestněprávní ochrany dostal člověk, jeho život, zdraví, tělesná integrita, osobní svoboda, nedotknutelnost, důstojnost, vážnost, čest, ochrana jeho soukromí, obydlí, majetku a jiných jeho základních lidských práv, svobod a zájmů, ale i zpřísnil postih za nejzávažnější trestné činy proti životu a zdraví a některé trestné činy proti svobodě a proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Dalším cílem pak bylo provést zásadní změny v systému sankcí tak, aby bylo více umožněno ukládat alternativní tresty a alternativní opatření, zejména u prvotrestaných pachatelů a mladistvých, jakož i osob, které se sice dopustily trestných činů opakovaně, ale šlo o drobné, méně závažné trestné činy vyvolané situací, do níž se dostaly.

Přestože s přijetím nového trestního zákoníku a v rámci dalších jeho novel docházelo k dalšímu rozvíjení těchto principů, zejména pokud jde o kladení důrazu na ukládání alternativních sankcí, i nadále zůstává postih hospodářských a majetkových trestných činů poměrně přísný, a to i s ohledem na to, že se výše trestní sazby odvíjí od výše způsobené škody nebo získaného prospěchu, přičemž možnost uložit jiný trest než trest nespojený s odnětím svobody je omezená. V praxi pak dochází k tomu, že v některých případech jsou pachatelé hospodářské a majetkové trestné činnosti postihováni přísněji než pachatelé jiných trestných činů, a to i včetně pachatelů trestných činů proti zdraví.

Zároveň při této příležitosti byla řešena i otázka, zda je vůbec u některých dnes trestných jednání potřebné trvat na tom, aby na ně bylo reagováno prostředky trestního práva. Jak shrnul Ústavní soud⁵, úvahy o tom, zda určitá závadná jednání mají být trestná nebo beztrestná (kriminalizace nebo naopak dekriminalizace jednání), definování skutkových podstat deliktů (trestných činů, přestupků) a stanovení druhu a výše sankcí (intenzita trestní a správní represe) jsou podmíněny mnoha sociálními determinantami, které se v průběhu historického vývoje mění. Není ničím neobvyklým, že jednání dříve beztrestné prohlásí zákonodárce novou zákonnou úpravou za trestné (kriminalizace jednání), nebo naopak dříve trestné jednání je dekriminalizováno. Nežádka se mění také zákonná kategorizace deliktů – dřívější trestné činy začnou být novou úpravou kvalifikovány jako přestupky nebo naopak dřívější přestupky se stanou trestnými činy. Legislativní úprava všech těchto otázek je ve výlučné kompetenci zákonodárce, který se řídí kriminálně politickými kritérii, např. hlediskem generální prevence, četností výskytu deliktů v dané historické době, intenzitou rizika deliktního jednání a z toho plynoucím stupněm ohrožení spořádaného lidského soužití („právního míru“), proměnami v axiologickém nazírání veřejnosti na význam individuálních

---

⁵ náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/02, náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/09, usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4097/17 aj.

a společenských hodnot a právních statků poškozovaných deliktním chováním pachatelů apod. Jinými slovy, za trestný čin by mělo být prohlášeno to, co se zákonodárci materiálně jeví jako bezprávní a co je tedy natolik společensky škodlivé do té míry, že zasluhuje odsouzení a trest (tj. co je odsouzeníhodné a trestuhodné) a nepostačuje reakce prostřednictvím jiného právního odvětví. Je třeba přihlídnout i k tomu, že i samotná pohrůžka trestem či vedení trestního řízení může vést k nápravě narušených vztahů, byť jak bylo již uvedeno, tomuto prvku zejména laická veřejnost přikládá větší význam než reálně má.

K dekriminalizaci i depenalizaci v minulosti docházelo – zde lze poukázat na změny provedené trestním zákoníkem, kdy došlo např. ke zrušení § 180d (starého) trestního zákona, který upravoval trestný čin spočívající v řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, ke zrušení trestného činu nedovolené výroby lihu (dříve § 194a tr. zák.), k omezení trestnosti porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, poškození věřitele nebo zvýhodnění věřitele aj. Z nedávné doby pak je nevýraznější změnou, kterou došlo jak k dekriminalizaci, tak k depenalizaci, zvýšení hranic výše škod (viz zákon č. 333/2020 Sb.). Tato změna nicméně jenom „navracela“ míru kriminalizace na předchozí úroveň, kdy se takto reagovalo na změnu ekonomického prostředí, neboť zachováním jejich výše (nastavené v r. 2002) docházelo k neodůvodněnému postupnému zotřívání trestní represe a faktické kriminalizaci jednání, jež by v roce 2001 parametry trestného činu rozhodně neměla, což je patrné zejména v oblasti hospodářské kriminality.

Ke snížení trestní represe návrh přispívá dekriminalizací určitých jednání a snížením trestů, které je za některé trestné činy možné uložit (a to buď snížením horní hranice trestní sazby nebo snížením její dolní hranice, čímž bude soudu umožněno uložit trest v rámci širšího rozpětí, popř. bude možné uložit některé druhy trestů, které soud dnes za dané jednání uložit nemohl), což je podrobně rozepsáno ve zvláštní části důvodové zprávy.

Návrh tak počítá s částečnou dekriminalizací u trestného činu zanedbání povinné výživy, s depenalizací pak u recidivní krádeže a propagace terorismu (v podobě schvalování tohoto trestného činu a vychvalování jeho pachatele, pokud k tomu dojde veřejně přístupnou počítačovou sítí, kdy jsou stanoveny za výroky na sociálních sítích, které reálně nemají potenciál podnítit páchaní teroristických trestných činů, velice vysoké sazby – v praxi jsou tak trestány příspěvky na sociálních sítích, kde hrozí trest v rozpětí od pěti do patnácti let), dochází zároveň i ke snížení trestního postihu u samozásobitelů konopí a podobných „měkkých drog“ a snížení postihu za nedovolenou výrobu a jiné nakládání s drogami pro jiného. Návrhem dochází rovněž ke snížení dolních hranic trestní sazby u veškerých majetkových a hospodářských trestných činů (kromě trestných činů proti měně) tak, aby u každého bylo možné uložit i podmíněný trest (s dohledem) či trest obecně prospěšných prací nebo trest domácího vězení (budou-li přijaty změny ve vymezení podmínek pro ukládání těchto trestů, jak byly popsány výše).

Změny v oblasti tzv. drogových trestných činů jsou předkládány ve dvou variantách – jednu variantu zpracovalo Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s Nejvyšším soudem, Nejvyšším státním zastupitelstvím, Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstvem vnitra, Národní protidrogovou centrálou a Ministerstvem zdravotnictví, druhou variantu změn těchto trestných činů pak zpracoval Úřad vlády.

Ad d) posílení oportunních prvků v rámci přípravného řízení a posílení restorativních prvků

Stávající právní úprava vymezuje obligatorní důvody pro zastavení trestního stíhání v přípravném řízení v § 172 odst. 1 tr. řádu. Takovými důvody je, že je nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede, tento skutek není trestným činem a není důvod

k postoupení věci, není prokázáno, že skutek spáchal obviněný, trestní stíhání je nepřípustné, obviněný v době činu nebyl pro nepřičetnost trestně odpovědný, nebo že zanikla trestnost činu.

Pokud jde o fakultativní důvody zastavení trestního stíhání, státní zástupce může zastavit trestní stíhání, pokud jsou dány některé z okolností uvedených v § 172 odst. 2 tr. řádu, tj. pokud zohlední význam očekávatelného trestu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne, postižení jiným orgánem pro týž skutek anebo tehdy, pokud má za to, že bylo dosaženo účelu trestního stíhání vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán a k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.

V současné době tak je státní zástupce povinen zastavit trestní stíhání pouze v případě, „je-li nepochybné“, že se skutek nestal. Formulace zákonných důvodů pro zastavení trestního stíhání tak striktně vzato neumožňuje zastavit trestní stíhání v situaci, kdy shromážděné důkazy nejsou dostatečným podkladem pro úspěšné zastupování obžaloby v řízení před soudem a státní zástupce ani tedy sám nemá zájem na dalším pokračování trestního stíhání, neboť je zřejmé, že k odsouzení obviněného nedojde. To je samozřejmě neefektivní a nákladné a spojené s difamujícími účinky pro obviněného. Po zproštění obžaloby pak samozřejmě obviněný může žádat po státu náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Navrhuje se proto, s přihlédnutím k výsledkům prací rekodifikační skupiny pro trestní právo procesní, posílení oportunních prvků v rámci přípravného řízení se zakotvením nezbytných pojistek (přezkum nejvyšším státním zástupcem, přezkum soudcem) proti možnému zneužití.

Dále se zdůrazňuje, že již v přípravném řízení má být dbáno na to, aby byly využívány restorativní postupy (viz nová zásada restorativní justice), zejména ve vhodných případech mediace, a zefektivňuje se úprava jednoho z odklonů, který nyní není v praxi příliš využíván – narovnání, čímž se posiluje možnost poškozeného docílit plné satisfakce. V podrobnostech lze odkázat na zvláštní část důvodové zprávy.

Kromě těchto hlavních prvků překládaný návrh reaguje na potřebu adekvátně reagovat na určitá protiprávní jednání, která jsou dnes postižitelná buď pouze za užití obecných skutkových podstat nebo pouze částečně – návrhem dochází k zakotvení nových skutkových podstat trestného činu zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření (§ 191a tr. zák.) a trestného činu neoprávněné činnosti pro cizí moc (§ 318a tr. zák.). Zakotvuje se tak nový trestný čin spočívající v neoprávněné činnosti pro cizí moc prováděnou na území České republiky v úmyslu ohrozit nebo poškodit ústavní zřízení, svrchovanost, územní celistvost, obranu nebo bezpečnost České republiky anebo obranu nebo bezpečnost mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala, neboť podle stávající právní úpravy lze postihnout pouze některé formy spolupráce s cizí mocí (vyzvědáání či předání utajovaných informací, vyzvědačství, ohrožení utajované informace, trestný čin ohrožení utajované informace z nedbalosti nebo styky ohrožující mír) a právní úprava tak neposkytuje těmto právním statkům komplexní ochranu. Prostřednictvím nového trestného činu podle § 191a tr. zák. se pak reaguje na technologický pokrok, který s sebou přináší nové hrozby zásahů do zájmů chráněných trestním zákoníkem, v tomto případě se reaguje na problematiku tzv. deepfake pornografie.

Připojená novela trestního řádu pak upravuje řadu dílčích otázek, přičemž v některých směrech v zásadě přebírá úpravu obsaženou v návrhu nového trestního řádu, který byl připraven v rámci komise pro trestní řád. Konkrétně jde kromě již zmíněné nové zásady restorativní justice, posílení oportunních prvků a zefektivnění narovnání, o zefektivnění informační povinnosti o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a o zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, zjednodušení přednesu obžaloby, zjednodušení vyhlásování rozsudku a rozšíření možnosti opravy vyhotovení rozsudku. Předmětné změny jsou v souladu s obecnými cíli, které si novela klade, tj. aby v řízení byly uplatňovány restorativní prvky, řízení bylo, pokud možno, rychlé a efektivní, a aby řízení nebylo zbytečně prodlužováno a prodražováno, je-li zřejmé, že nelze prokázat rozhodné skutečnosti o vině.

Bližší popis navrhovaných změn je obsažen ve zvláštní části této důvodové zprávy.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie a judikaturou ESLP

K navrhovaným změnám podmínek ukládání některých druhů trestů a opatřením k uplatňování trestního práva jako prostředku ultima ratio

Navrhované řešení je v souladu s předpisy tvořícími ústavní pořádek. Návrh novelizace respektuje zásadu, podle níž lze státní moc uskutečňovat pouze na podkladě zákona a v jeho mezích.

Návrh zákona plně respektuje právo na soudní a jinou právní ochranu, stanovením nových skutkových podstat trestných činů či změnou skutkových podstat stávajících zachovává ústavní zásadu uvedenou v ustanovení čl. 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), tedy že jen zákon smí stanovit, která jednání mohou být trestnými činy a jaké tresty za ně mohou být uloženy (nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege). V souladu s tím jsou i návrhy na změny trestních sazeb, zavedení nových druhů trestů (resp. rozšíření aplikovatelnosti trestů, které lze dnes uložit právníckým osobám, i na pachatele – dospělé fyzické osoby) i změny podmínek pro ukládání peněžitého trestu či jiných druhů alternativních trestů.

Návrh zákona tak plně vyhovuje i požadavkům plynoucím z čl. 7 (uložení trestu jen na základě zákona) Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“). Tento článek zakotvuje nejen zákaz retroaktivní aplikace trestního práva v neprospěch obviněného (nullum crimen, nulla poena sine lege praevia), ale zahrnuje obecněji také princip, že pouze zákon může určovat, co je trestným činem, a stanovit trest (nullum crimen, nulla poena sine lege scripta), a princip, podle kterého trestní právo nesmí být aplikováno extenzivním způsobem v neprospěch obviněného, zejména prostřednictvím analogie (nullum crimen, nulla poena sine lege stricta). Dále musí být trestný čin jasně definován zákonem (nullum crimen, nulla poena sine lege certa). Tato podmínka je splněna, jestliže ten, komu je norma určena, může ze znění příslušného ustanovení zjistit – v případě potřeby za pomoci soudního výkladu nebo odborné porady, jaké konání nebo opominutí konání způsobuje jeho trestní odpovědnost (*Kokkinakis proti Řecku*, rozsudek, 25. května 1993, č. 14307/88, § 52).

Ve vztahu k požadavkům na tresty ukládané za trestné činy evropské předpisy harmonizující trestné činy a sankce za ně ukládané požadují ukládání „účinných, přiměřených a odrazujících trestních sankcí“. Ve vztahu k sankcím ukládaným za trestné činy fyzickým osobám pak stanovují v některých případech minimální požadavky na horní hranice trestní sazby, otázkami dolních hranic se však nezabývají. V tomto směru lze návrh považovat rovněž za nerozporný s těmito směnicemi (a rámcovými rozhodnutími). Návrh se tak v obecné rovině týká všech hmotněprávních trestních směrnic či rámcových rozhodnutí:

- rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami,
- rámcové rozhodnutí Rady 2003/568/SVV ze dne 22. července 2003 o boji s korupcí v soukromém sektoru,
- rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva,

- rámcové rozhodnutí Rady 2002/946/SVV ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce prevence umožnění nezákonného vstupu, průvozu a pobytu,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. října 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání,
- směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. srpna 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu),
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/62/EU ze dne 15. května 2014 o trestněprávní ochraně eura a jiných měn proti padělání, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2000/383/SVV,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz,

- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/713 ze dne 17. dubna 2019 o potírání podvodů v oblasti bezhotovostních platebních prostředků a jejich padělání a o nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2001/413/SVV.

Judikatura soudních orgánů Evropské unie nebo obecné právní zásady práva Evropské unie se otázkou druhů trestů a podmínek jejich ukládání specificky nezabývají.

K variantě II § 283 a násl.:

Horní hranice trestních sazeb jsou návrhem dotčeny v oblasti drogové kriminality. Navrhované změny horní hranice trestní sazby trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami podle § 283 tr. zák. jsou v souladu s požadavky čl. 4 rámcového rozhodnutí Rady 2004/757/SVV, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami, na výši trestů. Navrhovaná právní úprava v této oblasti je také plně v souladu s požadavky článku 2 tohoto rámcového rozhodnutí na protiprávnost nakládání s omamnými a psychotropními látkami, a to včetně navrhovaného privilegovaného postihu zpracování rostliny nebo hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku pro vlastní potřebu (uvedené rámcové rozhodnutí ve svém čl. 2 odst. 2 ze své působnosti vyjímá nedovolené nakládání s omamnými a psychotropními látkami, pokud se ho pachatel dopustí výhradně pro vlastní potřebu, jak je vymezena vnitrostátními právními předpisy).

Základní mezinárodněprávní prameny upravující prohibici a trestnost užívání omamných látek jsou Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 (publ. pod č. 47/1965 Sb.), Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 (publ. pod č. 462/1991 Sb.) a Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (publ. pod č. 462/1991 Sb.). Předmětná právní úprava je plně v souladu s požadavky výše uvedených úmluv na omezení výroby, obchodu, distribuci a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Pokud jde o mezinárodní smlouvy, zpravidla nestanoví konkrétní požadavky na výši trestní sazby nebo na obligatorní druhy trestů, které lze za daná jednání uložit (a pokud tak stanoví, jedná se o horní hranice trestní sazby, které návrh s výjimkou drogové oblasti). Dílčí dekriminalizace, ke které dochází, rovněž není v rozporu s požadavky mezinárodních smluv na trestnost určitých jednání (kdy jde typicky o trestné činy typu organizovaného zločinu, praní špinavých peněz, korupce, pohlavního vykořisťování dětí apod.).

K návrhu nového trestného činu zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření

V ústavněprávní rovině se problematika nekonsenzuální deepfake pornografie dotýká práva na soukromí, na informační sebeurčení a důstojnost jednotlivce. Lze odkázat na č. 12 Všeobecné deklarace lidských práv, na čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a zejména na č. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv. Z Listiny základních práv a svobod lze odkázat na čl. 7 odst. 1, který se týká nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí a na čl. 10, který se týká práva na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochrany jména, popř. na čl. 17 z hlediska omezení svobody projevu.

V úpravě nového trestného činu zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření pak předjímá úpravu plynoucí z dosud neschválené směrnice o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, která bude obsahovat požadavek na kriminalizaci takovýchto jednání – uvedený text je neoficiálním překladem poslední pracovní verze:

Článek 7

Sdílení intimního nebo zmanipulovaného materiálu bez souhlasu

1. Členské státy zajistí, aby následující úmyslné jednání bylo možno trestat jako trestný čin:

- a) zpřístupnění obrázků nebo videí nebo podobného materiálu zobrazujících sexuálně explicitní praktiky nebo intimní partie osoby prostřednictvím informačních a komunikačních technologií veřejnosti bez souhlasu zúčastněných osob, pokud by takové jednání mohlo těmto osobám způsobit vážnou újmu;
- b) výroba, manipulace nebo úprava a následné zpřístupnění veřejnosti prostřednictvím informačních a komunikačních technologií obrázků, videí nebo podobného materiálu, který vyvolává dojem, jako by se jiná osoba účastnila sexuálně explicitních praktik, bez jejího souhlasu, pokud by takové jednání mohlo způsobit vážnou újmu;
- c) vyhrožování tím, že se přistoupí k jednání uvedenému v písmenech a) a b) s cílem přimět jinou osobu, aby vykonala určitý čin, souhlasila s ním nebo se ho zdržela.

2. Odstavcem 1 písm. a) a b) není dotčena povinnost dodržovat práva, svobody a zásady uvedené v článku 6 Smlouvy o EU a použije se, aniž je dotčeno uplatňování výjimek stanovených vnitrostátním právem nebo právem Unie, které zaručují svobodu projevu a informací a svobodu umění a věd.

Mezinárodní smlouvy se fenoménu deepfake pornografie výslovně nevěnují, nicméně i ve vztahu k nim platí, že k postihu obchodování, rozšiřování a veřejného vystavování pornografie zavazují Českou republiku mezinárodní smlouvy, a to Mezinárodní úmluva o tom, která potírá rozšiřování necudných publikací (č. 184/1922 Sb.) a Mezinárodní úmluva o potlačování obchodu s necudnými publikacemi a jejich rozšiřování (č. 96/1927 Sb.).

K návrhu nového trestného činu neoprávněná činnost pro cizí moc

Návrh nové skutkové podstaty „neoprávněná činnost pro cizí moc“ posiluje ochranu ústavního zřízení, svrchovanosti, územní celistvosti, jakož i obranu a bezpečnost České republiky a mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala.

Na druhou stranu návrh může představovat dílčí omezení svobody projevu zaručené článkem 17 Listiny, a to pokud jde o vyzrazení cizí moci informací způsobilých ohrozit nebo poškodit ústavní zřízení, svrchovanost, územní celistvost, obranu a bezpečnost České republiky anebo obranu a bezpečnost mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala. Jedná se však v tomto ohledu o omezení zcela vyhovující požadavkům na stanovení mezi základním právům a svobodám vytyčeným Listinou, zejména jejím čl. 4 odst. 2 až 4 a čl. 17 odst. 4: Jedná se o omezení stanovené zákonem, jež je v demokratické společnosti nezbytným opatřením pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu a veřejnou bezpečnost. Jedná se zároveň o omezení, které je s ohledem na význam zájmů chráněných dotčeným ustanovením trestního zákoníku zcela přiměřené sledovanému účelu a které šetří podstatu a smysl omezované svobody, přičemž platí stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

Pokud jde o mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, předpisy Evropské unie, judikaturu soudních orgánů Evropské unie a obecné právní zásady práva Evropské unie, jakož i judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), ty se na danou oblast úpravy přímo nevztahují, s výjimkou čl. 10 Úmluvy a čl. 11 Listiny základních práv EU, které zaručují svobodu projevu. Jak je uvedeno výše, nově navržený § 318a tr. zák. v sobě skýtá částečné omezení této svobody, které je však třeba s ohledem na účel omezení považovat

za legitimní. Samotný čl. 10 odst. 2 Úmluvy umožňuje, aby výkon svobody projevu podléhal takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. Článek 52 odst. 3 Listiny základních práv EU pak požaduje, aby každé omezení v uplatňování práv a svobod bylo stanoveno zákonem a respektovalo jejich podstatu. V souladu se zásadou přiměřenosti lze omezení uplatnit jen tehdy, jsou-li nezbytná a jsou-li v obecném zájmu uznaném Uníí nebo reagují na potřebu chránit práva a svobody druhých.

Omezení svobody projevu obsažené v navrhované úpravě lze považovat za souladné s uvedenými požadavky na stanovení limitů jedné ze základních svobod, svobody projevu, a lze tedy konstatovat plnou slučitelnost navrhované úpravy jak s ústavním pořádkem České republiky, tak s Úmluvou a Listinou základních práv EU.

Ke změnám v úpravě informační povinnosti při odposlechu

Navržené změny v oblasti odposlechů a zjišťování údajů o telekomunikačním provozu se dotýkají zejména článků 7 a 10 Listiny zaručující právo na ochranu soukromí a článku 13 Listiny zaručující ochranu listovního tajemství, tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem a tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.

Právním na ochranu soukromí a zásahy orgánů veřejné moci do tohoto práva se zabývá i řada rozhodnutí Ústavního soudu (např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14; rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 321/06).

Uvedené články a na ně navazující judikatura Ústavního soudu se nicméně zabývají primárně podmínkami, za kterých je přípustný zásah do uvedených základních lidských práv, nevěnují se přímo otázce informování o zásazích do těchto práv ze strany orgánů činných v trestním řízení.

Právní předpisy EU se obvykle specificky nezabývají úpravou odposlechů a zjišťování informací o telekomunikačním provozu, zpravidla se omezují na obecné konstatování, že orgány činné v trestním řízení mají mít k dispozici účinné prostředky pro vyšetřování trestných činů, případně uvádějí, které nástroje by vnitrostátní úprava měla zahrnovat. Právní předpisy EU se ve vztahu k těmto institutům zabývají pouze aspekty mezinárodní justiční spolupráce, kdy např. ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech je obsažena specifická úprava podmínek poskytování justiční spolupráce v případě přeshraničních odposlechů, skrytého vyšetřování (agenta) a sledování (články 28 až 31). Jedinou výjimkou v tomto směru je nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543 ze dne 12. července 2023, o evropském vydávacím příkazu a evropském uchovávacím příkazu pro elektronické důkazy v trestním řízení a pro výkon trestu odnětí svobody po skončení trestního řízení, které dosud nebylo do českého právního řádu adaptováno. Toto nařízení se uplatní na přeshraniční vyžadování údajů o telekomunikačním provozu (nikoli vnitrostátně) a v článku 13 upravuje informační povinnost orgánu, který vydal příkaz, vůči osobě, jejíž údaje jsou požadovány, přičemž umožňuje omezení nebo vyloučení této informační povinnosti ze stanovených důvodů. Součástí informace přitom má být i poučení o prostředku nápravy.

Požadavky ve vztahu k odposlechům jsou v judikatuře ESLP poměrně podrobně rozebrány (viz např. *Aalmoes a ostatní proti Nizozemsku*, č. 16269/02, rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2004, *Amann proti Švýcarsku*, č. 27798/95, rozsudek velkého senátu ze dne 16. února 2000, *Association for European Integration and Human Rights a Ekimdzhiiev proti Bulharsku*, č. 62540/00, rozsudek ze dne 28. června 2007, *Bykov proti Rusku*, č. 4378/02, rozsudek ze dne 10. března 2009, *Coban proti Španělsku*, č. 17060/02, rozhodnutí ze dne 25. září 2006, *Dragojević proti Chorvatsku*, č. 68955/11, rozsudek ze dne 15. ledna 2015, *Dumitru Popescu proti Rumunsku (č. 2)*, č. 71525/01, rozsudek ze dne 26. dubna 2007, *Huvig proti Francii*, č. 11105/84, rozsudek ze dne 24. dubna 1990, *Iordachi a ostatní proti Moldavsku*, č. 25198/02, rozsudek ze dne 10. února 2009, *Kennedy proti Spojenému království*, č. 26839/05, rozsudek ze dne 18. května 2010, *Khan proti Spojenému království*, č. 35394/97, rozsudek ze dne 12. května 2000, *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71, rozsudek pléna ze dne 6. září 1978, *Kruslin proti Francii*, č. 11801/85, rozsudek ze dne 24. dubna 1990, *Lambert proti Francii*, č. 23618/94, rozsudek ze dne 24. srpna 1998, *Malone proti Spojenému království*, č. 8691/79, rozsudek ze dne 2. srpna 1984, *Niemietz proti Německu*, č. 13710/88, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, *Prado Bugallo proti Španělsku*, č. 58496/00, rozsudek ze dne 18. února 2003, *Savovi proti Bulharsku*, č. 7222/05, rozsudek ze dne 21. listopadu 2012, *Valenzuela Contreras proti Španělsku*, č. 27671/95, rozsudek ze dne 30. července 1998, *Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00, rozhodnutí ze dne 29. června 2006). V rámci této judikatury ESLP vymezil základní záruky týkající se zákonnosti (legality) a přiměřenosti (proporcionality) zásahu, informační povinnosti, kontroly nad odposlechy a okruhu případů, kdy lze odposlechy použít. možnost domáhat se přezkumu zákonnosti nařízení a provádění sledování a s tím bezprostředně související poskytování informací o uskutečněném sledování. Ve vztahu k informační povinnosti ESLP vyžaduje, aby byla dotčená osoba informována o tom, že byla odposlouchávána, ihned, jakmile to bude možné, aniž by byl ohrožen cíl vyšetřování (*Klass a ostatní proti Německu*).

Pokud jde o jiné mezinárodní smlouvy, obdobně jako právní předpisy EU obsahují obecná ustanovení o tom, že smluvní strany mají mít k dispozici účinné prostředky při vyšetřování trestných činů, případně uvádějí, jaké. Povinnost smluvních stran mít k dispozici nástroje umožňující vydání počítačových dat, prohlídku a zajištění uložených počítačových dat, uchování dat a odposlechy obsahuje např. v člancích 18 až 21 Úmluva Rady Evropy o počítačové kriminalitě (sjednána dne 23. listopadu 2001 v Budapešti), vyhlášená pod č. 104/2013 Sb. m. s. Všeobecná deklaráce lidských práv chrání v článku 12 soukromí a korespondenci.

Lze uzavřít, že navržená právní úprava je s ústavními předpisy, předpisy EU, mezinárodními smlouvami a navazující soudní judikaturou v souladu, neboť posiluje efektivní informování dotčených osob a tím přispívá k zaručení jejich práva na vnější kontrolu a případné odškodnění za nezákonný zásah.

K zásadě restorativní justice a k posílení restorativních prvků v rámci trestního řízení

Pokud jde o restorativní prvky v novele trestního řádu (zakotvení zásady restorativní justice, úprava narovnání), ze závazných předpisů EU se o nich zmiňuje pouze směrnice č. 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu, podle jejíhož článku 12 odst. 2 mají členské státy „*usnadnit postupování případů, je-li to vhodné, službám restorativní justice, a to i prostřednictvím postupů nebo pokynů týkajících se podmínek tohoto postupování*“. S tím je doplnění nové zásady zcela v souladu.

Z nezávazných předpisů EU lze zmínit Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy CM/Rec (2018)8, o restorativní justici ve věcech trestních, jehož cílem je mimo jiné podnítit členské státy, aby vytvořily a používaly restorativní přístup s ohledem na jejich systémy trestní justice. Uvedené doporučení shrnuje hlavní principy restorativní justice, které lze využít ve všech fázích řízení, mimo jiné při uplatnění odklonů.

V rámci Organizace spojených národů lze zmínit rezoluci Hospodářské a sociální rady č. 2002/12, o základních principech užití restorativní justice v trestních věcech, která vyzývá jednotlivé členské státy k zapojení restorativních postupů a programů do jejich národních trestněprávních politik. Rezoluce Hospodářské a sociální rady č. 2016/17, o restorativní justici v trestních věcech, pak členské státy mimo jiné nabádá, aby přijaly potřebná opatření k tomu, aby byly restorativní programy vhodným způsobem začleňovány do trestního řízení⁶.

Mezinárodní smlouvy se problematikou restorativní justice přímo nezabývají.

K posílení oportunních prvků v přípravném řízení

Pokud jde o nově doplněný fakultativní důvod pro odložení věci nebo zastavení trestního stíhání, má navržená právní úprava souvislost s právem poškozeného na zajištění účinného vyšetřování v případě, že je vedeno trestní řízení o trestných činech, ve vztahu k nimž judikatura ESLP a návazně judikatura Ústavního soudu poškozenému toto právo přiznává. Takové právo náleží poškozenému bezesporu v návaznosti na článek 2 Úmluvy (právo na život; srov. rozsudek ESLP ve věci *Eremiášová a Pechová proti České republice*, stížnost č. 23944/0), čl. 3 Úmluvy (zákaz mučení; srov. rozsudek ESLP ve věci *Bureš proti České republice* ze dne 18. října 2012, č. 37679/08) a čl. 4 odst. 1 a 2 Úmluvy (zákaz otroctví a nucené práce) – viz náleží Ústavního soudu ze dne 3. září 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18. V judikatuře ESLP se toto právo objevuje také v souvislosti s nejzávažnějšími zásahy do práva na svobodu a osobní bezpečnost dle článku 5 Úmluvy, práva na ochranu soukromí dle článku 8 Úmluvy (rozsudek ESLP ve věci *M. C. proti Bulharsku* ze dne 4. prosince 2003, č. 39272/98) a i ve vztahu k závažnějším majetkovým trestným činům (rozsudek ESLP ve věci *Blumberga proti Lotyšsku* ze dne 14. října 2008, č. 70930/01).

Navržená úprava nového fakultativního důvodu pro zastavení trestního stíhání toto právo respektuje, když umožňuje poškozenému, aby se tohoto práva domohl u soudce činného v přípravném řízení (pokud marně vyčerpal všechny předchozí prostředky nápravy).

K odformalizování trestního řízení

Navržené úpravy v oblasti čtení obžaloby, vyhlásování rozsudků a jejich vyhotovování mohou být relevantní z pohledu práva na spravedlivý proces, jež je garantováno článkem 6 Úmluvy, zejména z pohledu požadavku na veřejné projednání věci, jehož součástí je také právo na veřejné vyhlášení rozhodnutí (např. rozsudek ESLP ve věci *Axen proti Německu*, stížnost č. 8273/78). Právo na veřejné projednání věci garantuje také článek 38 odst. 2 Listiny. Úprava je navržena tak, že toto právo dostatečně garantuje a umožňuje jeho efektivní uplatnění, když obviněný musí mít při vyhlásování rozsudku k dispozici jeho zjednodušené písemné vyhotovení a v případě provedení opravy ve vyhotovení rozsudku má k dispozici opravné prostředky (stížnost nebo odvolání).

---

⁶ Čerpáno z materiálu Institutu pro restorativní justici: Zavedení principů restorativní justice do základních zásad trestního řízení: znění a kontext. Praha, březen 2023.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky

Jednorázové vstupní náklady v řádu statisíců korun českých lze předpokládat v souvislosti s nezbytným přizpůsobením statistik a výkaznictví nové právní úpravě, zejména v souvislosti se zavedením nových druhů trestů pro fyzické osoby a novými trestnými činy podle § 191a a § 318a tr. zák. Předpokládá se rovněž, že s navrženou úpravou budou spojeny dílčí náklady na úpravu informačních systémů policejních orgánů, státních zastupitelství a soudů v řádu stovek tisíců Kč. Náklady nejsou nepřiměřené cílům, které jsou navrhovaným zákonem sledovány.

Další administrativní či personální náklady spojené s přijetím navrhované úpravy (v souvislosti s přezkumem trvání důvodů pro neinformování o nařízeném odposlechu nebo zjišťování údajů o telekomunikačním provozu) budou ryze marginální povahy a bude je možné hradit v rámci již narozpočtovaných prostředků příslušné kapitoly státního rozpočtu. Nejedná se o činnost natolik náročnou či rozsáhlou, aby musela vést k rozšíření počtu pracovníků a k zvýšeným personálním nákladům, a zároveň, aby podstatně zvýšila finanční náklady orgánů činných v trestním řízení nebo Nejvyššího soudu.

Předpokládá se, že po nabytí účinnosti tohoto návrhu zákona dojde postupně k poklesu vězeňské populace. Nelze predikovat, jak se v tomto projeví nová pravidla ukládání peněžitého trestu, lze pouze obecně říci, že ta by zřejmě neměla mít významný vliv na počet osob odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nicméně mohla by se projevit v délce ukládaných nepodmíněných trestů.

Bezprostřední vliv však budou mít věcné změny navrhované ve zvláštní části trestního zákoníku, tj. navrhovaná dekriminalizace a depenalizace, která se navrhuje u některých trestných činů.

Lze například poukázat na dopady vypuštění postihu za jednání dnes postihovaná jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 nebo 2 tr. zák. Za tento trestný čin bylo v únoru roku 2023 (bez souběhu s jiným trestným činem) ve výkonu trestu 612 odsouzených, bez souběhu s jiným trestným činem za § 196 odst. 1 a 3 nebo § 196 odst. 2 a 3 tr. zák. pak 130 odsouzených – ponechání trestního postihu pouze pro případy uvedené v dnešním § 196 odst. 3 tr. zák. tedy znamená rozdíl 482 osob. Ty by kromě toho byly odsouzeny k nižším trestům, neboť je zároveň navrhováno snížení trestní sazby z dnešních šesti měsíců až tří let na maximálně jeden rok trestu odnětí svobody (dnešní průměrná délka ukládaného nepodmíněného trestu odnětí svobody za § 196 odst. 3 tr. zák. je 10,5 měsíce, tj. v dolní třetině trestní sazby). Samozřejmě, že vypuštění dnešního § 196 odst. 1 a 2 tr. zák. se projeví i na výši trestů za trestné činy, kterých se pachatel dopustil v souběhu (za trestný čin podle § 196 tr. zák. spáchaný v souběhu s jiným trestným činem dnes vykonává trest odnětí svobody taktéž více jak 600 odsouzených).

Podobně razantní dopad lze čekat i od depenalizace recidivní krádeže (pouze za trestný čin podle § 205 odst. 2 tr. zák. bez souběhu s § 205 odst. 1 tr. zák. v únoru roku 2023 odpýkávalo nepodmíněný trest 895 odsouzených, kterým by po účinnosti tohoto zákona byl uložen trest v nižší výměře). Zde se sice nenavrhuje, aby některá dnes trestná jednání již napříště trestná nebyla, nicméně navrhovaná změna se pozitivně projeví na délce trestů, které jsou těmto osobám ukládány.

Pozitivní vliv na stav vězeňské populace lze čekat rovněž i od opatření, která směřují k omezení tzv. kumulace trestů (změny § 58 tr. zák., ukládání krátkodobého trestu odnětí svobody trestním příkazem).

Přímé dopady na podnikatelské prostředí se nepředpokládají.

Zhodnocení sociálních dopadů, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopadů na ochranu práv dětí a dopadů na rodiny, zejména s ohledem na plnění funkcí rodiny, s ohledem na počet vyživovaných členů, na případnou přítomnost hendikepovaných členů a rodiny samoživitelů, rodiny se třemi a více dětmi a další specifické životní situace, dále s ohledem na posílení integrity a stability rodiny a posílení rodinné harmonie, lepší rovnováhy mezi prací a rodinou a na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů

Navrhovaná právní úprava není spojena s žádnými negativními sociálními dopady, dopady na specifické skupiny obyvatel, děti a na rodiny. Naopak větší využití alternativních trestů, resp. méně četné ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody nebo jejich ukládání v nižší výměře bude mít na tuto oblast spíše pozitivní vliv, neboť u osob, u kterých k účelu trestu může dojít při jejich setrvání na svobodě, nebude docházet k vytržení z jejich sociálního prostředí.

Zhodnocení dopadů stávající úpravy a navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Stávající ani navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro ně odlišné podmínky – za stejných podmínek je trestný každý, kdo se dopustí zakázaného jednání bez ohledu na jeho pohlaví, to samé platí pro otázku ukládání trestních sankcí (pohlaví obviněného samozřejmě není okolností, ke které by soudce při úvahách o tom, jaký druh trestu a v jaké výši uloží, mohl přihlížet).

Stávající ani navrhovaná právní úprava neupravuje vztahy, které by se dotýkaly zákazu diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona (tj. nerovného zacházení či znevýhodnění některé osoby z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru). Lze proto konstatovat, že právní úprava obsažená v návrhu zákona nemá žádné dopady ve vztahu k zákazu diskriminace.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná úprava není spojena s rozšířením okruhu dat zpracovávaných orgány činnými v trestním řízení, nepřináší žádný nový druh zpracování osobních údajů a ani nerozšiřuje okruh zpracovávaných údajů.

Orgány činné v trestním řízení zpracovávají osobní údaje osob zúčastněných na řízení v rozsahu nezbytném pro dané řízení, jehož smyslem je objasnit, zda byl spáchán trestný čin, a zjistit jeho pachatele. Zpracování osobních údajů v rozsahu nezbytném pro vedení trestního řízení je nezbytné a přiměřené sledovanému cíli, což vyplývá ze zásady přiměřenosti, kterou jsou orgány činné v trestním řízení vázány (§ 2 odst. 4 tr. řádu). Ve vztahu k mladistvým pachatelům je pak povinnost chránit jejich osobní údaje ještě zdůrazněna v základní zásadě uvedené v § 3 odst. 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, podle níž je třeba v řízení podle tohoto zákona chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá

taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Navrhovaná právní úprava je v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV.

Předložený návrh stávající úpravu nijak nemění, zvýšené dopady na problematiku ochrany soukromí a osobních údajů se nepředpokládají. Orgány činné v trestním řízení budou postupovat podle dosavadních procesních pravidel, která jim již nyní umožňují v zákonem stanovených případech v nezbytném rozsahu zasahovat do soukromí osob a pro potřeby příslušného řízení nakládat s jejich osobními údaji. Nové dosud neznámé pravomoci orgánům činným v trestním řízení návrh nepřiznává. Naopak se zefektivňuje informační povinnost orgánů činných v trestním řízení vůči osobám, vůči nimž byl nařízen odposlech nebo byly zjišťovány údaje o telekomunikačním provozu, že došlo k zásahu do jejich práva na soukromí.

Na uvedeném nic nemění ani změny související se zavedením nové skutkové podstaty trestného činu neoprávněná činnost pro cizí moc. Ten sice rozšiřuje okruh případů, ve kterých může být vedeno trestní řízení, které je vždy z povahy věci spojeno se shromažďováním a zpracováním osobních údajů, ale i takové zpracování proběhne v rámci dosavadních pravomocí orgánů činných v trestním řízení a v rámci účelů vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, včetně ochrany před hrozbami pro veřejnou bezpečnost a jejich předcházení, ve smyslu čl. 1 směrnice 2016/680/EU a v souladu s vnitrostátními transpozičními předpisy, tj. zejména zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

Dopady do oblasti ochrany osobních údajů se tedy nepředpokládají.

Pozitivní vliv na oblast osobních údajů může mít výslovná kriminalizace zneužití podoby či jiné zneužití identity osoby v rámci pornografického díla (tato jednání jsou sice dnes trestně postižitelná, nicméně výslovná úprava umožní adekvátní postih v případech, kdy budou naplněny kvalifikační okolnosti, kdy dnešní postih v rámci obecných trestných činů se nejeví být zcela adekvátním).

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava není spojena s vyššími korupčními riziky, než kterým čelí státní orgány obecně již dnes. Korupční riziko pro ně tak není nové, je přítomno i při aplikaci stávající účinné právní úpravy. Prostředky ochrany proti tomuto riziku jsou tudíž obsaženy již ve stávající právní úpravě. Předně jsou to zákonné požadavky a postupy při výběru osoby státního zástupce a soudce, u nichž jsou kladeny zvýšené nároky na jejich morální integritu a osobnostní záruky. Dále jsou to pak určité mechanismy kontroly, jež v přípravném řízení spočívají zejména ve výkonu dozoru státního zástupce nad zákonností postupu policejního orgánu a ve výkonu dohledu vyššího státního zastupitelství nad nižším státním zastupitelstvím (a případně dohledu nad dohledem) a v soudní fázi řízení pak v systému řádných a mimořádných opravných prostředků.

Kromě těchto procesních pojistek se čelí tomuto riziku i hrozbou trestního stíhání toho, kdo úplatek nabídl, poskytl nebo slíbil, jakož i toho, kdo si dal úplatek slíbit nebo jej přijal. Je-li pachatelem trestného činu přijetí úplatku úřední osoba, jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, kde hrozí trest odnětí svobody ve výši tři léta až deset let (v případě, kdy

byl tento trestný čin spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, je dána trestní sazba pět až dvanáct let). V případě podplacení je rovněž skutečnost, že byl tento trestný čin spáchán vůči úřední osobě, okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (pachateli v tomto případě hrozí podle § 332 odst. 2 tr. zák. trest odnětí svobody ve výši jeden rok až šest let).

Zvýšené korupční riziko neplyne ani ze zavedení nového důvodu pro rozhodnutí o odložení věci nebo zastavení řízení, kde návrh počítá se zakotvením řady pojistek proti možnému excesivnímu využívání nové právní úpravy, zejména s obligatorním přezkumem těchto rozhodnutí ze strany nejvyššího státního zástupce a s možností poškozeného iniciovat i jejich soudní přezkum.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nepřináší negativní dopady na bezpečnost nebo obranu státu. Naopak návrh zavedením nové skutkové podstaty neoprávněná činnost pro cizí moc posiluje ochranu ústavního zřízení, svrchovanost, územní celistvost, obranu a bezpečnost České republiky (jakož i obranu a bezpečnost mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala).

Zhodnocení dopadů na životní prostředí

Navrhovaná úprava není spojena s dopady na životní prostředí.

Zhodnocení územních dopadů, včetně dopadů na územní samosprávné celky

Navrhovaná právní úprava se nedotýká postavení územních samosprávných celků a nepřináší územní dopady.

Zhodnocení souladu navrhovaného řešení se zásadami tvorby digitálně přívětivé legislativy, včetně zhodnocení rizika vyloučení nebo omezení možnosti přístupu specifických skupin osob k některým službám v důsledku digitalizace jejich poskytování (digitální vyloučení)

Navrhovaná právní úprava neupravuje poskytování služeb, nesouvisí tedy přímo s digitalizací služeb a nemá negativní dopady na možnosti přístupu specifických skupin osob k nim.

Zvláštní část

K části první – změna trestního zákoníku

K bodu 1 (§ 33)

Účinná lítost je jedním z důvodů zániku trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin. Zánikem trestní odpovědnosti v důsledku účinné lítosti se sleduje ochrana některých důležitých společenských zájmů, vztahů a hodnot před škodlivými následky, kterým lze zamezit nebo je lze napravit i po dokonání trestného činu. Zákon dává přednost ochraně těchto statků před zájmem na trestním stíhání pachatele. K rozhodnutí zamezit nebo napravit škodlivý následek spáchaného činu je pachatel veden slibem beztrestnosti, tj. zánikem jeho trestní odpovědnosti, která vznikla jako důsledek spáchaného trestného činu.

V souladu s účelem účinné lítosti jsou v § 33 tr. zák. uvedena taxativním výčtem ustanovení těch trestných činů (zločinů i přečinů), jejichž škodlivé následky jsou z určitých důvodů natolik nežádoucí nebo závažné, že jim je třeba zabránit nebo je napravit i za cenu beztrestnosti pachatele. Přitom jde o trestné činy, u kterých lze těmto škodlivým následkům zamezit nebo je napravit, takže pachatel má reálnou možnost tak učinit a tím splnit podmínky účinné lítosti. Mezi uvedené trestné činy patří mimo jiné i trestné činy vyzvědačství, ohrožení utajované informace a ohrožení utajované informace z nedbalosti. S ohledem na velice obdobnou povahu a závažnost jednání, o které jde, jakož i s ohledem na v převažující míře shodně vymezený individuální objekt trestného činu, se jeví jako vhodné, aby zánik trestní odpovědnosti pro účinnou lítost byl umožněn rovněž u trestného činu neoprávněné činnosti pro cizí moc.

K bodu 2 (§ 39 odst. 8)

Za jednu z hlavních změn obsažených v předkládaném návrhu zákona lze považovat zavedení peněžitého trestu jako trestu univerzálního. Peněžitý trest bude moci soud uložit pachateli za jakýkoli trestný čin, a to bez ohledu na to, zda je ukládán za trestný čin spáchaný se zjištěným motivem, nebo za jiný trestný čin.

Pravidlo, že soud při úvahách o druhu trestu, který za trestný čin uloží, zváží uložení peněžitého trestu zejména tehdy, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, se systematicky přesouvá do § 67 tr. zák., který upravuje podmínky ukládání peněžitého trestu. Peněžitý trest by tak měl být ukládán u těchto trestných činů prioritně, pokud je to s přihlédnutím k majetkovým poměrům pachatele možné, tj. pokud by v konkrétním případě nešlo o nedobytný trest. I pokud není uložen peněžitý trest, měl by soud při ukládání trestů za trestné činy, jimiž pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, uložit některý z jiných trestů postihujících majetek, nevylučují-li to majetkové nebo osobní poměry pachatele (v případě bezprostředního výnosu z trestné činnosti je ostatně povinností soudu trest propadnutí věci uložit vždy).

K bodu 3 [§ 40 odst. 2, § 83 odst. 1 písm. d) a § 86 odst. 1 písm. d)]

Jedná se o legislativně technické změny reagující na změnu číslování odstavců v § 58, 82 a 85 tr. zák.

K bodům 4 a 27 (§ 52 odst. 1 a § 74c až 74f)

Navrhuje se rozšířit katalog trestů, které lze uložit fyzickým osobám, i o trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trest zákazu přijímání dotací a subvencí. Ostatně k tomuto např. vybízí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz, která stanoví „dočasný či trvalý zákaz přístupu k veřejnému financování, včetně k postupům zadávání zakázek, poskytování grantů a udělování koncesí“ jako trestní sankci pro právnické osoby, nicméně ve svém bodě 14 odůvodnění pobízí členské státy, aby stejnou trestní sankci zavedly také pro osoby fyzické. Jako možný trest, který mohou členské státy zavést, se tento druh trestu uvádí i v návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o trestněprávní ochraně životního prostředí a nahrazení směrnice 2008/99/ES, kde již došlo ke shodě mezi Radou a Evropským parlamentem, stejně tak jako v nynějším znění návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti korupci, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2003/568/SVV a Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie a kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371; požadavek na tento druh trestu i pro fyzické osoby bude obsažen i ve finálním znění vyjednávané směrnice Evropského parlamentu a Rady o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření Unie. Podmínky pro jejich uložení jsou přejímány ze stávající úpravy obsažené v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Není dán žádný věcný důvod, proč by tento svojí podstatou speciální druh zákazu činnosti nebylo možné uložit i fyzické osobě (z povahy věci pouze dospělému pachateli) a tím ji omezit v určitých činnostech, v souvislosti s kterými se dopustila trestného činu. Jde o takovou souvislost, která je užší, přímá a bezprostřední; uzavření uvedených smluv, jejich plnění či účast v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, který tato osoba spáchala (souvislost bude dána zejména v případě, když bude trestný čin spáchán přímo při uzavírání smluv na plnění veřejných zakázek nebo při jejich plnění, při účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, nebo pokud toto bylo příležitostí ke spáchání trestného činu nebo to usnadnilo jeho spáchání).

Jinými slovy – uložení těchto trestů není omezeno pouze na případy odsouzení pro trestné činy zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zák., pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 tr. zák. nebo pletich při veřejné dražbě podle § 258 tr. zák., ale bude je možné uložit i pro jiné trestné činy.

Rozšíření těchto druhů trestů i na fyzické osoby se nijak nedotýká důvodů pro automatické vyloučení ze zadávacího řízení ve smyslu čl. 57 odst. 1 písm. b) směrnice o veřejných zakázkách, resp. ve smyslu § 74 odst. 1 písm. a) zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Oproti úpravě obsažené v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim bude možné tento trest (obdobně jako jiné druhy zákazových trestů) uložit v poloviční výši, tj. maximálně v délce 10 let (v případě ukládání trestním příkazem pak v délce 5 let).

Výslovně se upravuje i otázka možného započtení doby, po kterou byla odsouzenému v souvislosti s trestným činem rozhodnutím nebo opatřením orgánu veřejné moci před právní

mocí rozsudku omezena možnost uzavírat smlouvy na plnění veřejných zakázek, účastnit se zadávacího řízení nebo veřejné soutěže podle jiných právních předpisů, popř. ucházet se o dotace, subvence, návratné finanční výpomoci, příspěvky nebo jakékoliv jiné veřejné podpory či je přijímat, pokud jiné právní předpisy takovéto omezení umožňují. Dnes byla tato možnost dovozována pouze výkladem per analogiam.

K bodu 5 (§ 53 odst. 1)

Pravidlo o neslučitelnosti uložení peněžitého trestu vedle trestu propadnutí majetku se omezuje pouze na případ propadnutí celého majetku – pokud propadá pouze část majetku pachatele, není stanovení takového pravidla nezbytné, neboť povaha těchto takto uložených trestů se vzájemně nevylučuje.

K bodu 6 (§ 53 odst. 2 a § 94 odst. 3)

K § 53 odst. 2:

Trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trest zákazu přijímání dotací a subvencí lze uložit jako samostatný trest, jsou-li pro jeho uložení splněny podmínky vymezené v § 74c a 74e návrhu, podmínkou tedy není, aby tyto druhy trestů byly uvedeny ve zvláštní části trestního zákoníku u jednotlivých skutkových podstat trestných činů.

K § 94 odst. 3:

Doba výkonu trestu odnětí svobody se nezapočítává do doby výkonu trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trestu zákazu přijímání dotací a subvencí, výkon trestu odnětí svobody (ať už uložený v témže řízení nebo v jiném řízení) je i důvodem pro stavení promlčecí doby výkonu těchto trestů. Pro úpravu, která by se odlišovala od úpravy trestu zákazu činnosti, není dán žádný věcný důvod.

K bodu 7 (§ 55 odst. 2)

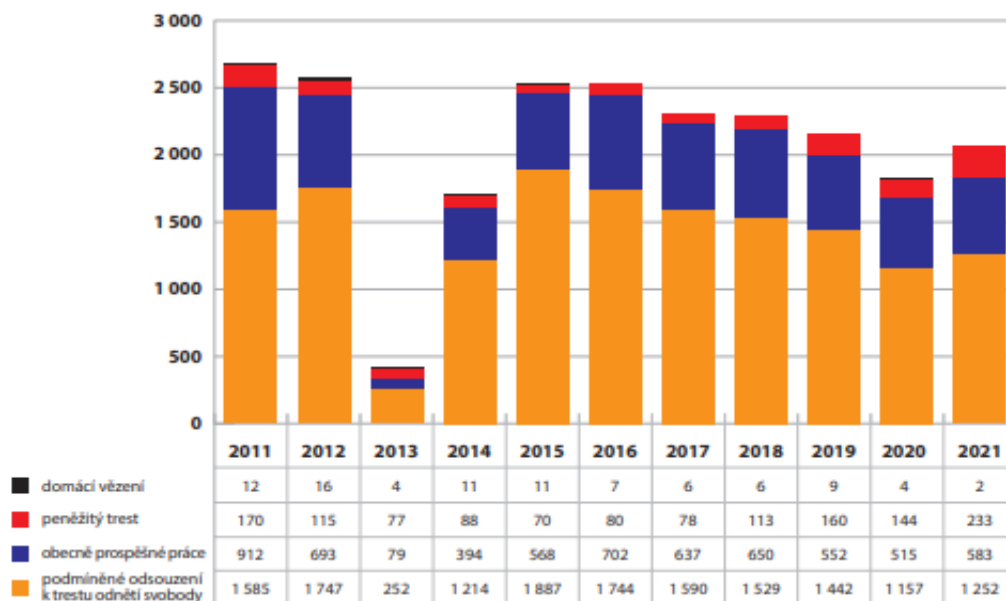
Jedná se o reakci na zrušení § 196 odst. 1 a 2 tr. zák.

K bodu 8 (§ 58 odst. 4)

Nepodmíněné tresty odnětí svobody tvoří ani pětinu uložených trestů (19 %). Nejčastěji ukládaným trestem je „prosté“ podmíněné odsouzení (42 % všech trestů ukládaných jako tresty hlavní), druhým nejčastěji ukládaným trestem je pak peněžitý trest (20 %). Mezi další relativně více užívané alternativní tresty lze zařadit obecně prospěšné práce (11 %) a podmíněné odsouzení s dohledem (6 %). Nicméně nemalá část těchto alternativních trestů není řádně vykonána, kdy proto dochází následně k jejich přeměně v trest odnětí svobody nebo k rozhodnutí o výkonu trestu, šlo-li o podmíněné odsouzení. Poměrně velkou část vězeňské populace tak tvoří odsouzení, u kterých bylo rozhodnuto o výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody či došlo k přeměně alternativního trestu v trest odnětí svobody.

K uvedenému lze poukázat na informace z Analýzy trendů kriminality v České republice v roce 2021 zpracované Institutem pro kriminologii a sociální prevenci:

Graf 24: Počty přeměn alternativních trestů na nepodmíněný trest odnětí svobody

Pramen: Přehledy o výkonech soudních rozhodnutí ve věcech trestních u okresních soudů v ČR; Přehled o výkonech soudních rozhodnutí ve věcech trestních u KS v ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, CSLAV.

Odsouzení přitom často vykonávají několik trestů po sobě, ostatně podle Zvláštní zprávy Nejvyššího státního zastupitelství „Věznice“ z roku 2019⁷ je nejčastějším důvodem pro ukončení výkonu trestu převedení do dalšího trestu. Není přitom výjimkou, že odsouzený vykonává 4 a více trestů odnětí svobody, které byly uloženy nezávisle na sobě, přičemž v řadě případů se jednalo o tresty, které nebyly původně spojeny s bezprostředním omezením osobní svobody. Odsouzení tak v důsledku výkonu vícero trestů vykonávají poměrně dlouhé tresty odnětí svobody, což je považováno za jeden z důvodů vysokého podílu vězeňské populace v České republice.

Na uvedený jev poukázal i Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 4022/18, kde v posuzované věci byl pachatel trestné činnosti související s jeho drogovou závislostí nejprve odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 1 roku podmíněně odloženého na zkušební dobu 2 let a podruhé byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 2,5 roku podmíněně odloženého na zkušební dobu 2 let. Teprve potřetí byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 3 let. Poté příslušný okresní soud nařídil výkon prvního podmíněně odloženého trestu odnětí svobody (tj. délka trestu odnětí svobody celkem byla 4 roky) a následně soud nařídil výkon v pořadí druhého podmíněně odloženého trestu odnětí svobody v délce 2,5 let, takže pachatel měl vykonat kumulovaný trest odnětí svobody v celkové délce 6,5 roku. Ústavní soud v tomto rozhodnutí mj. poukázal na to, že „pro naplnění účelů nápravy, ale i jakýchkoli jiných relativních účelů trestů je klíčové, v jaké celkové výměře bude nařízen výkon trestu odnětí svobody, nikoli jaký trest byl uložen jednotlivými rozhodnutími. Za současného právního stavu je proto velmi obtížné snažit se o nápravu, odrazení či inkapacitaci pachatele, kterému je ukládán trest, a který přitom dosud nevykonal dříve uložené tresty“.

⁷ [zvl_zprava_veznice25_09_2019.pdf\(verejnazaloba.cz\)](#).

V reakci na tento stav byly v nedávné minulosti učiněny dvě změny:

- 1) Novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. došlo ke zrušení možnosti nahrazovat jeden alternativní trest druhým, což bylo považováno za problematické z hlediska vhodné motivace pachatelů trest vykonat, neboť to vyvolávalo až určitý pocit beztrestnosti. Podle některých názorů tak docházelo až k určité „devalvaci“ způsobilosti trestu (obecně prospěšných prací, peněžitého trestu) být hodnotnou alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody a vedlo to až k určitému „rozmělnění“ jeho sankční povahy. Pachatelům se tímto řešením vysílal signál v tom směru, že nepodmíněný trest odnětí svobody nebude uplatněn ani v důsledku jejich chování odůvodňujícího přeměnu uloženého trestu, a vyvolával se tím u nich pocit, že se „nemají čeho obávat“, což výrazně snižovalo jak autoritu příslušného druhu trestu, tak i samotných orgánů činných v trestním řízení. Následnou novelou trestních předpisů provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. pak byla přijata řada opatření, aby soudy mohly adekvátně, a hlavně rychle reagovat na zjištěná porušení podmínek uložených alternativních trestů.
- 2) Novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. byla jako jedna ze zásad pro ukládání trestu zakotvena zásada, že pokud soud neukládá souhrnný trest nebo společný trest za pokračování v trestném činu, při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne též k druhu a výměře trestů, které byly pachateli uloženy za jinou jeho trestnou činnost a dosud nebyly vykonány, tak, aby vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a osobě pachatele nebyl uložen takový trest, který by spolu s dosud nevykonanými tresty vedl k nepřiměřenému postihu pachatele (tato zásada se týká právě otázek kumulování trestů, výslovně je tady vyloučena její aplikace pro případy, kdy je ukládán souhrnný nebo společný trest, kde se uplatní standardní pravidla obsažená v § 43 až 45 tr. zák.).

Uvedená opatření tedy měla za cíl jednak umožnit soudu, který uložil dřívější trest, včas reagovat na protiprávní jednání, kterého se pachatel dopustil v průběhu výkonu trestu či ve zkušební době podmíněného odsouzení (tj. až po právní moci rozhodnutí, nikoli po vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně do právní moci rozhodnutí), a jednak umožnit soudu, který ukládá trest za trestnou činnost spáchanou po vyhlášení předchozího odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, zohlednit dosud nevykonané tresty.

Pravidlo zakotvené v § 39 odst. 4 tr. zák. týkající se tzv. „kumulace trestů“ se navrhuje posílit tak, aby soud při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody v případech, kdy pachateli byly dříve uloženy dosud nevykonané tresty, mohl tento trest stanovit pod dolní hranicí trestní sazby. V současné době totiž soud musí okolnost, že obviněnému byly uloženy ještě další dosud nevykonané tresty, sice zohlednit, nicméně děje se tak v rámci zákonem stanovené trestní sazby (k tomu se vyjádřil již výslovně i Nejvyšší soud ve svém usnesení sp. zn. Tdo 884/2022 ze dne 27. 9. 2022, kdy judikoval, že „uložení trestu pod dolní hranicí trestní sazby nelze odůvodnit odkazem na § 39 odst. 4 tr. zákoníku a v něm zakotvenou povinnost soudu přihlédnout při stanovení druhu trestu a jeho výměry též k druhu a výměře trestů, které byly pachateli uloženy za jinou trestnou činnost a nebyly dosud vykonány. Dosud nevykonanými tresty, k nimž je třeba přihlédnout, nejsou výměry trestů, jež byly pachateli pravomocně uloženy dřívějšími rozsudky, nýbrž jejich části, které má ke dni rozhodování soudu o nově ukládaném trestu vykonat. Pravidlo obsažené v citovaném ustanovení samo o sobě neodůvodňuje uložení trestu pod dolní hranicí zákonné trestní sazby.“).

Pokud trestní řád umožňuje fakultativně zastavit trestní stíhání kvůli neúčelnosti s poukazem na již uložený trest či trest, který obviněného podle očekávání postihne (§ 172 odst. 2 tr. řádu), a to bez ohledu na to, zda tento jiný trest, pokud byl uložen, je již vykonáván či nikoli

[tj. úvaha o tom, že dříve uložený trest (či očekávaný trest) je postačující k tomu, aby obviněný vedl řádný život a k zajištění ochrany společnosti, může odůvodnit procesní vyřízení věci bez rozhodnutí o vině a trestu], pak se jeví být na místě, aby zohlednění dosud nevykonaných trestů mohlo vést k uložení trestu v nižší než zákonné sazbě, pokud všechny tresty uložené obviněnému ve svém souhrnu jsou postačující k dosažení účelu trestního řízení.

Navrhuje se však zachovat omezení pro možné snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby, neboť typově se tento případ blíží nejvíce případům uvedeným ve stávajícím § 58 odst. 1 tr. zák.

K bodům 9 a 10 (§ 58 odst. 5 až 8)

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na to, že v § 58 došlo k vložení nového odstavce 2.

K bodům 11, 12 a 19 (§ 60 odst. 1 a 2 a § 62 odst. 1)

Rozšiřuje se okruh trestných činů, za které bude možné uložit trest obecně prospěšných prací a trest domácího vězení. V případě, kdy je možné uložit trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu, tj. soud nepovažuje za nutné bezprostředně na pachatele působit s tím, že k jeho nápravě může případně sloužit vhodná intervence probačního úředníka v průběhu stanovené zkušební doby, je diskutabilní, proč nelze zároveň uložit i jiné druhy trestů, které nejsou spjaty s odnětím svobody.

V současné době je možnost uložení trestu domácího vězení či obecně prospěšných prací omezena pouze na přečiny, tj. na nedbalostní trestné činy nebo na úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. To však neznamená, že by účelu trestního řízení nemohlo být dosaženo i v případě uložení trestu domácího vězení nebo obecně prospěšných prací za jiné trestné činy, byť s přihlédnutím ke stanoveným trestním sazбám je možné je mít za typově škodlivější [to platí zejména tehdy, bude-li zároveň ukládán i jiný druh trestu – vzhledem k neslučitelnosti trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací s trestem odnětí svobody (§ 53 odst. 1 tr. zák.) bude přicházet v úvahu zejména peněžitý trest].

K bodům 13 až 16, 18 a 29 až 35 [§ 60 odst. 4 a 7, § 61 odst. 3 písm. c) a d), § 61 odst. 5, § 82 odst. 3, § 83 odst. 1 a 3, § 85 odst. 3 a § 86 odst. 1 a 2]

Podle § 53 odst. 1 tr. zák. nelze vedle sebe uložit trest domácího vězení a trest obecně prospěšných prací. Podstata omezení plynoucích z těchto druhů trestů nicméně jejich souběh apriori nevylučuje, jejich současným uložením by mohly být skloubeny výhody obou druhů trestů (ostatně slovenská úprava jejich současné uložení umožňuje). Domácí vězení i obecně prospěšné práce nelze uložit ani vedle trestu odnětí svobody, a to ani v případě, že jeho výkon je podmíněně odložen.

Umožnění uložit oba druhy trestů zároveň by s sebou neslo obtížně řešitelné otázky, jak posuzovat porušení jejich podmínek, zejména pokud by došlo k porušení podmínky vedení řádného života po dobu výkonu těchto trestů. Navrhuje se proto místo toho umožnit, aby zároveň s trestem domácího vězení bylo možné uložit odsouzenému i povinnost bezplatně ve svém volném čase po dobu výkonu tohoto trestu vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací, a to nejpozději do jednoho roku ode dne stanoveného jako den jejich zahájení (nemožnost uložení této povinnosti při zdravotní nezpůsobilosti odsouzeného

k výkonu těchto prací, povinnost přihlídnout ke stanovisku pachatele, předjednání s Probační a mediační službou, možný rozsah této povinnosti, úprava výkonu této povinnosti a její kontroly je řešena obdobně jako u trestu obecně prospěšných prací). Porušení této povinnosti se bude posuzovat jako porušení podmínek trestu domácího vězení.

Obdobně se pak navrhuje i u podmíněného odsouzení a podmíněného odsouzení s dohledem (obdobně jako se dnes u těchto podmíněně odložených trestů odnětí svobody umožňuje uložit odsouzenému, aby se ve stanovené části zkušební doby, navazující na počátek zkušební doby, zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, což obsahově koresponduje s trestem domácího vězení, popř. jako se to umožňuje při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody).

K bodu 17 [§ 61 odst. 3 písm. e)]

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na změnu číslování odstavců v § 60 tr. zák.

K bodům 20 a 21 (§ 67)

Ministerstvo spravedlnosti se dlouhodobě věnuje problematice alternativních trestů, zejména pak ukládání trestu peněžitého. Důraz na ukládání peněžitých trestů klade v rámci své činnosti i Nejvyšší státní zastupitelství a Nejvyšší soud.

V důsledku legislativních změn (možnost zajištění majetku obviněného za účelem výkonu peněžitého trestu, využití majetkových trestních sankcí k uspokojení nároku poškozených, rozšíření využitelnosti prohlášení o majetku, stanovení jasného přepočtu nařizovaného trestu odnětí svobody, rozšíření fikce neodsouzení při zaplacení peněžitého trestu aj.), tak i v důsledku doprovodných aktivit Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství (analýza ukládání peněžitých trestů, odborné semináře pro soudce, státní zástupce a policisty) došlo k výraznému zvýšení počtu ukládaných peněžitých trestů – v roce 2021 byl peněžitý trest uložen v 24,5 % případů (12 206 peněžitých trestů v poměru k 49 912 odsouzených fyzických a právnických osob, což je nárůst o 2,8 % oproti roku 2020, současně ale jde hlavně o několikanásobný nárůst počtu uložených peněžitých trestů oproti roku 2015, kdy počet peněžitých trestů k počtu odsouzených osob dosáhl v roce 2015 výše 5,9 %), v roce 2022 byl peněžitý trest uložen v 26,30 % případů (13 262 peněžitých trestů v poměru k 50 430 odsouzených fyzických a právnických osob, což je nárůst o 1,84 % oproti roku 2021).

Peněžitě tresty se uplatňují převážně ve věcech trestné činnosti v dopravě, zejména při odsouzení za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, dále pak u majetkových trestných činů, výtržnictví nebo trestné činnosti páchané za okolností předjímaných v § 39 odst. 8 tr. zák. Přestože počet ukládaných peněžitých trestů za poslední léta poměrně výrazně vzrostl, trestní zákoník pro jeho ukládání stanoví zbytečně omezující podmínky, když praktické poznatky i zahraniční zkušenosti ukazují, že je vhodné umožnit jeho ukládání v co nejširší míře.

Podle současné právní úpravy může soud peněžitý trest uložit, pokud

- pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch,
- to trestní zákoník u konkrétního trestného činu výslovně umožňuje, nebo
- je ukládán za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele není třeba současně uložit nepodmíněný trest odnětí svobody.

Uvedená zákonná omezení se navrhuje zrušit a umožnit ukládání peněžitého trestu ve všech případech, kdy se to bude jevit jako vhodné. Vychází se z myšlenky, že majetkový postih je jedním z velmi efektivních postihů, který pachatele „bolí“, vynucené zřeknutí se spotřeby a s tím spojené omezení životního standardu je vnímáno u většiny společnosti, u níž převládá konzumní myšlení a je akcentováno naplňování materiálních potřeb, jako výrazná újma; majetkové tresty pak korespondují se zásadou, že páčání trestné činnosti se nesmí vyplácet (*crime does not pay*). Vzhledem k tomu, že po přijetí zákona č. 59/2017 Sb. je možné, aby se z peněžních prostředků získaných výkonem peněžitého trestu uspokojily nároky poškozených, není jeho uložení na úkor práv poškozených, ale právě naopak pro ně představuje jednodušší cestu, jak se domoci svých majetkových nároků. Hlavním limitem pro uložení tohoto trestu tak nadále bude zejména jeho dobytost v návaznosti na majetkové a osobní poměry pachatele, které je třeba zhodnotit a s ohledem na ně zvážit, zda je uložení tohoto druhu trestu vhodné a pokud ano, stanovit jeho výši (resp. výši denní sazby). Nedobytnost peněžitého trestu znamená, že peněžítý trest není objektivně vymožitelný (z důvodu nedostatku majetku nebo např. z důvodu vedeného insolvenčního řízení, pokud je pachatel v úpadku), přitom je třeba hodnotit i další závazky pachatele, např. pokud by zaplacení peněžitého trestu ohrozilo schopnost pachatele dostát závazku vyživovat závislé osoby apod.

Jak trestní zákoník výslovně uvádí, uložení tohoto druhu trestu by měl soud zvážit zejména v případě, že pachatel svou trestnou činností sledoval zistný motiv, tj. v těchto případech trestní zákoník klade důraz na uložení tohoto druhu trestu, a to buď jako trestu samostatného nebo jako trestu ukládaného vedle jiného trestu.

Zavedení univerzality peněžitého trestu nicméně neznamená, že by bylo možné bez dalšího tento trest ukládat jako trest samostatný za všechny trestné činy. Podmínky, kdy může dojít k uložení samostatného trestu, nejsou novou právní úpravou nijak měněny, tj. jako samostatný trest může být peněžítý trest uložen i nadále pouze tehdy, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

K bodům 22 a 23 (§ 68 odst. 1 a 3)

Po zavedení jasného přepočtu peněžitého trestu na trest odnětí svobody v případě nezaplacení (nevymožení) peněžitého trestu lze považovat peněžítý trest za rovnocenný trestu odnětí svobody, ve který může být přeměněn (viz ustanovení o tom, že přepočtený trest spolu s ukládaným trestem odnětí svobody nesmí překročit horní hranici trestní sazby). Takto je peněžítý trest vnímán i justiční praxí, podle které „započítání vykonaného peněžitého trestu do souhrnného nepodmíněného trestu odnětí svobody podle § 92 odst. 2 tr. zák. je možné (nebyl-li znovu uložen peněžítý trest). Zápočet se provede v poměru vyplývajícím z ustanovení § 69 odst. 2 tr. zák. (ve znění účinném od 1. října 2020), tedy každá zaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě peněžitého trestu se započítá jako dva dny odnětí svobody“ (usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. ledna 2022, sp. zn. 23 To 546/2021).

Je třeba zdůraznit, že přeměněný trest odnětí svobody je trestem za spáchaný trestný čin, nikoli za nezaplacení peněžitého trestu (nejde o trest za maření výkonu peněžitého trestu). Do trestního zákoníku se tak navrhuje více promítnout ideovou myšlenku, že počet denních sazeb má odrážet závažnost spáchaného trestného činu. Vzhledem k tomu, že typová závažnost činu je vyjádřena výší jeho trestní sazby, navrhuje se nově odvozovat počet denních sazeb od horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené pro daný trestný čin. Na rozdíl od stávající právní úpravy se nejvyšší počet denních sazeb nenavrhuje stanovit číselně, ale navrhuje se jej určit jako horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody stanovenou ve

dnech za daný trestný čin (tj. pokud za daný trestný čin je stanovena horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody ve výši jednoho roku, bude možné za takový trestný čin uložit peněžitý trest ve výši 365 denních sazeb). To odpovídá požadavku, aby v případě, že dojde k přeměně peněžitého trestu na trest odnětí svobody, takto přeměněný trest nepřesáhl horní hranici trestní sazby stanovené za daný trestný čin. Tento přístup na jednu stranu umožní ukládat peněžitý trest i za závažnější trestné činy, popř. ve větším rozsahu (bude tak třeba jej možné uložit i za závažnou majetkovou či hospodářskou trestnou činnost, aniž by bylo zapotřebí zároveň ukládat trest odnětí svobody, popř. bude moci být současně ukládaný trest odnětí svobody ukládán v menším rozsahu), na druhou stranu se tak stane za cenu razantního zvýšení počtu denních sazeb (tak vysoký počet denních sazeb není v zahraničních úpravách obvyklý).

K bodu 24 (§ 68 odst. 5)

Zdůrazňuje se, že soud při stanovení výše peněžitého trestu má přihlídnout také k jiným majetkovým povinnostem pachatele v souvislosti s trestním řízením, tj. k jeho povinnosti nahradit škodu nebo vydat bezdůvodné obohacení poškozenému, neboť ve svém souhrnu by tyto povinnosti neměly být vůči pachateli likvidační. I pokud poškozený uspokojí svůj nárok z uloženého peněžitého trestu postupem podle zákona č. 59/2017 Sb., neznamená to, že tím pachatel svou povinnost splnil – nárok poškozeného přejde v takovém případě na stát, který jej po něm bude vymáhat.

K bodu 25 (§ 68 odst. 6)

Pravidlo o tom, že peněžitý trest se neuloží v případě, kdy je zřejmé, že by byl nedobytný, je nově upraveno jako negativní podmínka pro uložení tohoto druhu trestu v § 67 odst. 1 tr. zák. Ustanovení § 68 odst. 6 tr. zák. se proto pro nadbytečnost vypouští.

K bodu 26 (§ 69 odst. 2)

V případě, že dojde k přeměně peněžitého trestu v trest odnětí svobody, nebude se jedna denní sazba počítat za dva dny odnětí svobody, nýbrž pouze za jeden.

K bodu 28 (§ 81 odst. 1)

Navrhuje se zkrátit délku trestu odnětí svobody, který může být podmíněně odložen bez současného vyslovení dohledu nad pachatelem, a to ze tří let na nejvýše dva roky, tj. návrat k úpravě obsažené v předchozím trestním zákoně. V současné době u méně závažných trestných činů převažuje praxe, že jsou ukládány „prosté podmínky“, a to i v poměrně dlouhé výměře. Tyto tresty (bez stanovení dohledu spojeného s určitým dohledem nad pachatelem a s výchovným působením na něj) měly původně nahrazovat krátké nepodmíněné tresty v délce do několika měsíců, postupně začalo být možné podmíněně odkládat stále delší tresty odnětí svobody. Za situace, kdy nad pachatelem není vysloven dohled, nejsou mu uložena žádná omezení apod., je naplnění účelu relativně dlouhého trestu s podmíněným odložením jeho výkonu při stanovení mnohaleté zkušební doby sporné, když uložení jiného druhu alternativního trestu může představovat cílenější, intenzivnější a adresnější reakci na spáchaný trestný čin a osobu pachatele.

K bodu 36 (§ 87)

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na změnu číslování odstavců v § 82 tr. zák.

K bodu 37 (nadpis oddílu sedmého hlavě páté a § 90)

I v případě trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trestu zákazu přijímání dotací a subvencí, stejně jako u ostatních zákazových trestů, se připouští možnost, aby došlo k podmíněnému upuštění od výkonu jeho zbytku, budou-li pro tento postup splněny zákonné podmínky. Toto se navrhuje promítnout i do názvů oddílu sedmého hlavy páté a do nadpisu § 90.

K bodu 38 (§ 88 odst. 4)

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na změnu názvu trestného činu podle § 283 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části).

K bodům 39 až 41 (§ 89)

Podle současné úpravy může soud při podmíněném propuštění nad pachatelem vyslovit dohled a zároveň mu uložit, aby ve stanovené části zkušební doby, navazující na počátek zkušební doby, se zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části. Podmíněně propuštěnému může soud rovněž uložit některé z přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 tr. zák., popř. u odsouzeného ve věku blízkém věku mladistvých některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, a může mu též uložit, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem.

Jde-li však o odsouzeného, který je propouštěn ještě před vykonáním stanovené části trestu odnětí svobody vyžadované pro podmíněné propuštění (§ 88 odst. 2 tr. zák.), může mu soud podle § 89 odst. 2 poslední věty tr. zák. uložit, aby se „ve stanovené části zkušební doby, navazující na počátek zkušební doby, zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebo aby vykonal práce ve prospěch poskytovatelů obecně prospěšných prací, anebo aby složil určenou peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti

na účet soudu“ (do účinnosti novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 390/2012 Sb. měl soud v případě podmíněného propuštění podle § 88 odst. 2 tr. zák. povinnost uložit některé z těchto zákonem stanovených omezení, dnes již je toto ustanovení formulováno jako fakultativní, tj. soud takto rozhodnout nemusí, jde pouze o možnost; ve vztahu k povinnosti zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části jde kromě toho o duplicitní úpravu k úpravě obsažené v § 89 odst. 1 tr. zák.).

Není přitom důvodu, proč by soud nemohl i u odsouzeného, který není podmíněně propouštěn podle § 88 odst. 2 tr. zák., ale podle § 88 odst. 1 nebo 4 tr. zák., uložit povinnost vykonat práce ve prospěch poskytovatelů obecně prospěšných prací, anebo složit určenou peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti na účet soudu. Navrhuje se proto umožnit uložení takových povinností ve všech případech podmíněného propuštění, kdy tak bude záležet na individuálním posouzení soudce, který o žádosti o podmíněném propuštění rozhoduje, zda nové možnosti využije a některou z těchto povinností uloží. Rozsah těchto povinností se nemění.

K bodu 42 (§ 90 odst. 1 a 2, § 91 odst. 1 a § 91 odst. 3, 4 a 6)

I v případě trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trestu zákazu přijímání dotací a subvencí, stejně jako u ostatních zákazových trestů, se připouští možnost, aby došlo k podmíněnému upuštění od výkonu jeho zbytku, budou-li pro tento postup splněny zákonné podmínky.

Tyto podmínky jsou přitom shodné jako u trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu pobytu a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Umožňuje se tak zmírnění těchto trestů, pokud

- a) byla vykonána stanovená část uloženého trestu (odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého trestu) a
- b) odsouzený v době výkonu trestu způsobem svého života prokázal, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba, anebo soud přijal záruku za dovršení nápravy odsouzeného,

a to se stanovením zkušební doby až na pět let, nikoliv však na dobu kratší než zbytek trestu.

Rovněž i další rozhodování během této zkušební doby či po jejím uplynutí je shodné jako v případech podmíněného upuštění od výkonu ostatních zákazových trestů nebo jejich zbytku.

K bodu 43 (§ 102a odst. 1)

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na změny trestného činu podle § 285 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části).

Volba varianty je závislá na volbě varianty znění § 285 tr. zák. (v případě volby varianty I zpracovávané Ministerstvem spravedlnosti musí být zvolena varianta I tohoto novelizačního bodu, v případě volby varianty II zpracovávané Úřadem vlády pak varianta II).

K bodům 44, 45, 52 a 89 [§ 147 odst. 2, § 158 odst. 2, § 175 odst. 1, § 176 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 177 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 178 odst. 3, § 180 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 182 odst. 4 úvodní části ustanovení, § 182 odst. 5 závěrečné části ustanovení, § 183 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 200 odst. 1, § 201 odst. 2, § 202 odst. 1, § 205 nově označený odst. 2, § 206 odst. 3, § 207 odst. 3 úvodní části ustanovení,

§ 208 odst. 1, § 208 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 209 odst. 3, § 210 odst. 4, § 211 odst. 4, § 212 odst. 4, § 213 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 216 odst. 1 až 3, § 218 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 219 odst. 2, § 220 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 227, § 230 odst. 4 úvodní části ustanovení, § 236 odst. 2, § 241 odst. 2, § 243 odst. 2, § 245 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 246 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 247, § 248 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 251 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 253 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 254 odst. 3, § 260 odst. 3, § 261 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 262, § 263 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 265 odst. 1, § 266 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 268 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 269 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 270 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 273 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 276 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 278 odst. 1 závěrečné části ustanovení, § 281 odst. 1, § 286 odst. 1, § 287 odst. 2 úvodní části ustanovení (v případě varianty I novelizačního bodu č. 44), § 298 odst. 4 úvodní části ustanovení, § 304 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 332 odst. 1 závěrečné části ustanovení, § 332 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 337 odst. 3 závěrečné části ustanovení, § 340 odst. 2 úvodní části ustanovení, § 341 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 350 odst. 3 úvodní části ustanovení, § 403a odst. 1 až 3 a § 410 odst. 1]

Jednou z hlavních navrhovaných změn je změna právní úpravy peněžitého trestu tak, aby se jednalo o trest univerzální. Uložení peněžitého trestu by mělo být napříště možné za jakýkoli trestný čin, bez stávajících omezení obsažených v § 67 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části). Uložení peněžitého trestu tak nebude nijak podmíněno tím, zda je tento trest výslovně uveden ve zvláštní části trestního zákoníku.

I v tomto případě platí, že volba varianty novelizačního bodu č. 44 je závislá na volbě varianty úpravy tzv. drogových trestných činů (v případě volby varianty I zpracovávané Ministerstvem spravedlnosti musí být zvolena varianta I tohoto novelizačního bodu, v případě volby varianty II zpracovávané Úřadem vlády pak varianta II) – věcně jsou tyto varianty shodné, v případě varianty II však k vypuštění slov „nebo peněžitým trestem“ z § 287 odst. 2 tr. zák. dochází v rámci i dalších změn v novelizačním bodě č. 74 této části.

K bodu 46 (§ 191a)

Jak již bylo uvedeno v obecné části důvodové zprávy, návrhem dochází k zakotvení skutkové podstaty nového trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, který směřuje k postihu tzv. deepfake pornografie.

Nový trestný čin zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření je konstruován obdobně jako stávající skutková podstata trestného činu šíření pornografie podle § 191 tr. zák. Za trestnou se tedy výslovně označuje výroba, dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, činění veřejně přístupným, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodej nebo jiné opatření fotografického, filmového, počítačového, elektronického nebo jiného pornografického dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá osobu, která k takovému zobrazení či využití nedala souhlas.

Jednotlivé formy jednání (vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří) jsou užity již ve výše uvedeném § 191 tr. zák., a jsou již nyní běžně vykládány trestněprávní teorií i praxí⁸, obdobně

---

⁸ Lze odkázat komentáře k § 191 trestního zákoníku Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, www.beck.online.cz, nebo Draštík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A., Trestní zákoník. Komentář. 1. díl (§ 1 až 232), Wolters Kluwer, Praha, 2015.

je bude třeba vykládat i v případě nového trestného činu zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření. Shodný výklad bude i dalších shodných znaků (pojmy fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo). Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se stanovují obdobně jako u § 191 tr. zák.

Trestnost (druh a rozsah trestní sazby u trestu odnětí svobody) se v základní skutkové podstatě i v kvalifikovaných skutkových podstatách stanovuje tak, aby korespondovala s obdobně společensky škodlivými jednáními, která jsou trestná jako trestný čin šíření pornografie podle § 191 tr. zák., trestný čin poškození cizích práv podle § 181 tr. zák. a trestný čin pomluvy podle § 184 tr. zák.

Samozřejmě, že pokud by nekonsenzuální deepfake pornografie sloužila jako prostředek k jiné trestné činnosti např. k vydírání, tak se toto jednání posoudí i jako další trestné činy uvedené v trestním zákoníku (v uvedeném příkladu jako trestný čin vydírání podle § 175 tr. zák.).

Jelikož se o tento nově navrhovaný trestný čin nedoplňuje § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, bude trestní odpovědnost plně dopadat i na právnické osoby.

Deepfake (ve stručnosti a zjednodušeně) představuje technologickou (často za užití nástrojů umělé inteligence), realistickou úpravu videa (přeneseně též filmů či fotografií apod.), která spočívá v tom, že aktéři videa vykonávají činnosti, které nikdy reálně nevykonávali, popř. ne v kontextu daného videa⁹. Tak tomu je i v případě tzv. deepfake pornografie, která je nejčastěji vytvořena změnou již existujícího pornografického materiálu aplikací deepfake technologie na tváře jeho aktérů, popřípadě je vytvářen pornografický materiál zcela nový (např. prostřednictvím animace), kde je využita podoba existujících osob. Současné technologie umožňují provedení splnutí obrazu, realizaci mimických výrazů v takto „přidaném“ obličejí apod., které se jeví být bez bližšího zkoumání uvěřitelné. Toto samozřejmě bez souhlasu zobrazovaných osob a jedná se tak o zneužití jejich identity k vytvoření zdání, že se na výrobě pornografického materiálu podílely. Je třeba přihlídnout i k současné době, standardnímu využívání sociálních sítí, možnostem dobrovolnému sdílení fotografií či videí ze svého života, které dává tvůrcům deepfake pornografie snadnost využití takto dostupných materiálu. Současně je však třeba jednoznačně uvést, že ani dobrovolně veřejně sdílené fotografie nebo videa nedávání nikomu žádné právo jejich zneužití k výrobě deepfake pornografie, popř. nelze v žádném případě presumovat jakýkoliv souhlas nebo lhostejnost k takovému jejich využití ze strany zobrazovaných osob.

Výše uvedené jednání, tedy výroba, distribuce, ale především zveřejnění pornografických materiálů bez souhlasu a naprosto většinou i bez jakéhokoli předchozího vědomí zobrazované osoby je činností vysoce společensky škodlivou, na kterou je třeba reagovat prostředky trestního práva (ve smyslu jeho působení jako ultima ratio). Je třeba si uvědomit dopady, které může mít především zveřejnění takového „falešného/nepravého“ pornografického materiálu primárně na takto zneužitou osobu jako takovou, ale i na její postavení v rodině, ve společnosti, v zaměstnání apod. Při technologickém pokroku, které aktuálně probíhá nastává doba, kdy nebude možné deepfake pornografii laickým pohledem od „standardní“ pornografické produkce vůbec rozeznat a bude problematické jej rozeznat i při bližším odborném zkoumání. Toto zásadně snižuje možnost obrany (nejen právní) takto dotčené a zneužité osoby jinými prostředky.

---

⁹ Podrobněji k deepfake např. studie z roku 2021: Tackling deepfakes in European policy. Dostupná online na: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)690039](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)690039)

Z hlediska trestněprávní ochrany by již nyní bylo možné uvažovat při výrobě, distribuci a zveřejnění nekonsenzuální deepfake pornografie o naplnění skutkové podstaty především trestného činu poškození cizích práv podle § 181 trestního zákoníku nebo trestného činu pomluvy podle § 184 trestního zákoníku. Tyto trestné činy však na problematiku nekonsenzuální deepfake pornografie nedopadají přímo, chrání jiný objekt trestného činu, tedy jiný státem chráněný zájem. Je tak zcela na místě formulovat novou skutkovou podstatu trestného činu, která by uvedený deficit právní úpravy napravila.

Výše uvedený návrh změn trestního zákoníku nesměruje k zákazu deepfake jako takovému. Respektuje možnosti ústavně zaručených práv na svobodu projevu, včetně např. satiry, kde může mít i deepfake své místo (samozřejmě při splnění všech ústavních či zákonných podmínek). Ale nekonsenzuální deepfake pornografie tyto limity již ze své podstaty dalece překračuje a je proti ní třeba zasáhnout právě prostředky nejzávažnějšími, tedy prostředky trestního práva, a to za zavedením nové skutkové podstaty trestného činu.

K bodu 47 (§ 196)

Potřebnost a efektivnost trestního postihu neplacení výživného je nejen v rámci odborné veřejnosti velmi diskutovanou otázkou.

Jak již bylo uvedeno v Analýze aktuálních otázek výživného¹⁰, kterou zpracovalo Ministerstvo spravedlnosti, trestný čin zanedbání povinné výživy patří k nejčastěji páchaným trestným činům na území České republiky¹¹. Podle Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2022¹² se tento trestný čin stále podílí z 6,85 % na veškeré trestné činnosti a ze 7,19 % na počtu osob obžalovaných, což ovlivňuje i počet odsouzených umístěných ve výkonu trestu odnětí svobody (přes poměrně nízký podíl nepodmíněných trestů odnětí svobody lze v této kategorii pachatelů nadále předpokládat vyšší podíl odsouzených, u nichž byl původní trest přeměněn v nepodmíněný trest odnětí svobody).

V roce 2022 došlo za tento trestný čin (bez souběhu s jiným trestným činem) k odsouzení 3 259 osob (pro § 196 odst. 1 tr. zák.), 177 osob (pro § 196 odst. 2 tr. zák.) a 341 osob (pro § 196 odst. 3 tr. zák.).

Trest	§ 196 odstavec		
	1	2	3
NEPO	415	31	70
Podmíněné odsouzení	2222	121	204
Domácí vězení	3	0	1
Obecně prospěšné práce	584	24	60
Peněžitý trest	6	0	0

¹⁰

https://justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb

¹¹ V roce 2021 bylo stíháno 14 586 pachatelů krádeží, 11 190 pachatelů trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, 7 965 osob za ohrožení pod vlivem návykové látky a 5 561 osob právě za zanedbání povinné výživy.

¹²

<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-2022-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>

Upuštění od potrestání	29	1	6
Odsouzeno celkem	3259	177	341
	Odstavec		
	1	2	3
Prům. délka NEPO*	6,5	12,2	10,5

* v měsících

Na konci února roku 2023 bylo ve výkonu trestu pro tento trestný čin (bez souběhu s jiným trestným činem) 612 odsouzených, dalších 616 osob vykonávalo trest za tento trestný čin a další sbíhající se trestný čin (popř. za další trestný čin podle § 196 tr. zák.).

Ustanovením § 196 tr. zák. jsou chráněny vyživovací vztahy, které pramení z občanského zákoníku. Přestože je zákonem vymezeno mnoho druhů vyživovacích vztahů (např. vyživovací povinnost rodičů a dětí, vyživovací povinnost mezi osvojencem a osvojitelem, mezi příbuznými v pokolení přímém, mezi manžely aj.), v praxi se zmíněné ustanovení aplikuje především na vyživovací vztahy rodičů k nezletilým dětem. Tento vztah není ničím jiným než závazkem, tedy soukromoprávním vztahem, vznikajícím na základě určité události.

V současné době je trestáno:

- neplnění povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, čímž se rozumí zaviněné neplacení výživného nebo neposkytování odpovídajícího plnění v naturální formě (oprávněné osobě se nedostane všeho, co je obsahem vyživovací povinnosti),
- vyhýbání se plnění zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného; vyhýbáním se rozumí jednání pachatele, který nejen svoji povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného neplní, ale podniká též kroky k tomu, aby se této své povinnosti zbavil nebo aby zmařil či podstatně ztížil anebo oddálil možnost vymáhání nároku na výživné (např. mění často zaměstnání, aniž k tomu má vážný důvod, záměrně vstoupí do pracovního poměru, kde dosahuje podstatně nižšího výdělku než v předchozím zaměstnání, pracuje jen v tzv. sezonních či brigádních zaměstnáních nebo zasanťčuje svůj majetek),
- vydání oprávněné osoby v nebezpečí nouze, tedy v důsledku neplnění vyživovací povinnosti pachatelem dojde k situaci, že oprávněná osoba by si sama nemohla bez pomoci jiných osob, popř. bez poskytnutí příspěvku od státu, opatřit ani základní prostředky k životu.¹³ Míra nebezpečí nouze se posuzuje jak objektivně ve vztahu k současné přiměřené životní úrovni občanů v našem státě (viz R 23/1987), tak i subjektivně s přihlédnutím k odůvodněným potřebám oprávněného. Tato okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je naplněna i tehdy, když hrozící nouze byla odvrácena matkou dítěte na úkor uspokojování jejích vlastních potřeb a při mimořádném pracovním vypětí, popř. poskytnutím státního příspěvku na výživu dítěte (viz R 42/1982).

Lze přitom vyslovit domněnku, že oprávněný subjekt nepodává trestní oznámení, aby byl někdo spravedlivě potrestán, ale aby mu bylo zapláceno výživné. U trestného činu zanedbání povinné výživy je poměrně vysoký počet recidivujících pachatelů (recidiva je okolo 50 %).¹⁴ Lze říci, že jde o odsouzené, kteří již zřejmě definitivně rezignovali na svou povinnost platit

¹³ Blíže k tomuto rozhodnutí B 3/1985-21.

¹⁴ Alena Marešová, Pojem kriminální recidiva nemá zpravidla vždy stejný obsah. In Trestní právo (Wolters Kluwer), 2015.

výživné. Je potřeba zdůraznit, že pobytem ve vězení se u drtivé většiny odsouzených ztrácí možnost výdělků a pouze narůstá jejich dluh na výživném. U chronických neplatičů ani opakované trestní postihy nemají efekt.

V této souvislosti lze i upozornit na vysoký podíl osob, které vykonávají trest odnětí svobody za tento trestný čin a jsou přitom ve výkonu trestu opakovaně¹⁵:

samostatně odsouzen pro § 196 tr. zák.		odsouzen pro § 196 tr. zák. v souběhu s jiným trestným činem nebo je tento trestný čin uveden vícekrát	
Kolikrát ve VTOS	Počet odsouzených	Kolikrát ve VTOS	Počet odsouzených
0x	236	0x	186
1x	181	1x	152
2x	74	2x	119
3x	59	3x	70
4x	22	4x	40
5x	14	5x	18
6x	9	6x	15
7x	6	7x	7
8x	1	8x	8
10x	6	10x	1
11x	1		
12x	2		
13x	1		
Celkový součet	612	Celkový součet	616

Ukládané podmíněné tresty či tresty alternativní se často mívají účinkem. Pokud jsou tyto tresty uloženy recidivistům, dochází k jejich následné přeměně v nepodmíněný trest odnětí svobody s veškerými negativy s tím spojenými – vytržení ze sociálního prostředí, ztráta zaměstnání, ztížená možnost zahlazení odsouzení a s tím spojené zhoršení možnosti sehnat si novou práci, nárůst dluhů v průběhu výkonu trestu odnětí svobody apod. Tento stav v konečném důsledku negativně postihuje i poškozeného a opakovaně zatěžuje policii, justiční aparát a v konečném stadiu i vězeňský systém.

Další záznam osoby povinné k plnění zákonné vyživovací povinnosti v evidenci Rejstříku trestů významným způsobem přispívá k setrvání daného stavu, tedy k dalšímu neuspokojování základních potřeb vyživovaného, neboť tento záznam, respektive záznamy, snižuje možnosti reálné zaměstnatelnosti, a tedy i možnosti pravidelného získávání finančních prostředků k řádnému plnění této povinnosti ze strany povinné osoby (odsouzeného). Odsouzení pro tento trestný čin tak může být z pohledu oprávněné osoby chápáno jako kontraproduktivní¹⁶.

¹⁵ Údaje Vězeňské služby České republiky z února 2023.

¹⁶ Co se týče hrazení výživného v rámci výkonu trestu odnětí svobody, podle informací z února roku 2023 z cca 1 230 odsouzených osob 170 odsouzených osob uhradilo nějakou částku na výživné (nelze jednoznačně

Pokud je podáváno trestní oznámení primárně nikoli kvůli odsouzení pachatele a uložení mu trestu, ale hlavně kvůli tomu, aby došlo k zaplacení výživného (čemuž odpovídá vymezení zvláštního ustanovení o účinné lítosti v § 197 tr. zák. a institut upuštění od přiměřeného omezení spočívajícího ve zdržení se řízení motorových vozidel uloženého za tento trestný čin podle § 359 tr. řádu), je možné polemizovat s tím, zda stávající § 196 odst. 1 a 2 tr. zák. je plně v souladu s chápáním trestního práva jako krajního prostředku ochrany právních statků a zda k ochraně právních statků nejsou v tomto případě postačující prostředky jiných právních odvětví [v této souvislosti lze poukázat na zakotvení institutu náhradního výživného (zákon č. 588/2020 Sb. o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů), byť pro poskytnutí náhradního výživného jsou stanoveny poměrně restriktivní podmínky]. Navrhuje se proto v souladu se zásadou ultima ratio omezit kriminalizaci pouze na případy, kdy by oprávněná osoba byla vydána v nebezpečí nouze ať už neplněním vyživovací povinnosti nebo vyhýbáním se plnění vyživovací povinnosti (významově zůstává kvalifikovaná skutková podstata z třetího odstavce současného ustanovení § 196 tr. zák. – za trestný čin podle § 196 odst. 3 tr. zák. vykonává podle údajů Vězeňské služby z února 2023 trest odnětí svobody 130 odsouzených; 113 odsouzených pak vykonává trest pro tento trestný čin s tím, že došlo s odsouzení i za jiný trestný čin). Zároveň se navrhuje i depenalizace tohoto trestného činu, kdy se bude pachateli ukládat trest nikoli v rámci dnešního rozpětí šest měsíců až tři léta, ale bude mu jej možné uložit v maximální výši jednoho roku.

K bodům 48 až 51 (§ 205 odst. 1 a vypuštění § 205 odst. 2)

Nový trestní zákoník přišel mj. i s revizí trestních sazeb, kdy v jeho zvláštní části došlo jednak ke snížení některých trestních sazeb, ale na druhé straně i k jejich zvýšení, aby byla zajištěna adekvátní trestněprávní reakce na závažné trestné činy (vraždy, ozbrojené loupeže, únosy atd.) a nové specifické druhy kriminality (terorismus apod.). Nový trestní zákoník však zároveň přišel i s přísnějším nazíráním na recidivu, kdy v rámci zvláštní části trestního zákoníku je stanovena recidiva u více skutkových podstat trestných činů jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby (tzv. zvlášť přitěžující okolnost), než jak tomu bylo v předchozím trestním zákoně. Specifickým případem zohledňování recidivy je trestání opakovaných krádeží.

S účinností trestního zákoníku tak došlo od 1. ledna 2010 ke zpřísnění postihu recidivy u krádeže¹⁷, kdy u tzv. recidivní krádeže došlo k jejímu vyčlenění do samostatné skutkové podstaty [v případě krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. se nejedná o typickou, klasickou kvalifikovanou skutkovou podstatu, s ohledem na vymezení znaku zpětnosti (recidivy) a na přísnější sazbu uvedenou v tomto ustanovení se jedná o zvláštní skutkovou podstatu, která v sobě spojuje základní a současně kvalifikovanou skutkovou podstatu ve vztahu k § 205 odst. 1 tr. zák. (viz usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soud ze dne 14. listopadu 2011 sp. zn. 15 Tdo 1035/2011)], kdy došlo ke zvýšení jak dolní, tak horní hranice trestní sazby.

---

stanovit počet odsouzených osob, a to z důvodu, že odsouzená osoba může být po dobu výkonu trestu několikrát jak pracovně zařazena, tak i vyřazena, každý měsíc tedy může být jiný počet odsouzených, kteří si plní svoji povinnost v souvislosti se zanedbáním povinné výživy).

¹⁷ Jak plyne např. z Analýzy trendů kriminality v České republice v roce 2021 zpracované Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, krádeže jsou nejčastěji páchanými trestnými činy (dle počtu pachatelů) stíhaných policií České republiky (více než pětina pachatelů), v nápadu majetkové kriminality jsou obvykle nejvíce zastoupeny krádeže prosté (tvořily více než polovinu skutků majetkové trestné činnosti) – viz http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_CR_v_roce_2021.pdf

Jak se uvádí ve studii Institutu pro kriminologii a sociální prevenci „Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství“¹⁸, nejvyšší podíl budoucích recidivistů lze očekávat mezi pachateli majetkové kriminality (krádeží), kdy podíl recidivujících osob u krádeží činil ve zkoumaném vzorku 59,3 % (z toho nestejnorodá recidiva 30,3 %, stejnorodá recidiva 8,9 % a speciální recidiva 60,8 %). Uvedená změna trestních sazeb se tudíž výrazně projevila v počtu vězněných osob, velmi brzy došlo k faktickému zvýšení počtu uložených krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody. Dlužno dodat, že ke zvýšení postihu za recidivu došlo trestním zákoníkem i u jiných frekventovaných méně závažných trestných činů (jako jsou např. trestný čin zanedbání povinné výživy či trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání). Takový důsledek byl nejen nežádoucí, ale i nechtěný, a byl proto dalšími novelizacemi trestního zákoníku částečně napraven (viz zákon č. 390/2012 Sb.), ke změně trestného činu krádeže však nedošlo.

Na rozdíl od „běžné“ prosté krádeže, u které je vyžadováno způsobení škody alespoň 10 000 Kč, není u opakované krádeže vyžadováno způsobení jakékoli, byť minimální, škody. Nejvyšší soud se ve své rozhodovací praxi¹⁹ vyjádřil i k aplikaci zásady subsidiarity trestní represe ve vztahu k bagatelní hodnotě odcizených věcí a k dalším okolnostem spáchání trestného činu podle § 205 odst. 2 tr. zák. Byť zákonným znakem přečinu krádeže podle ustanovení § 205 odst. 2 tr. zák. není určitá minimální výše škody, přesto lze obecně konstatovat, že výše způsobené škody není zcela bezvýznamná pro posouzení trestnosti činu a že každá drobná krádež nemusí být trestným činem podle citovaného ustanovení. Jestliže je hodnota odcizené věci zanedbatelná, nemusí být podle Nejvyššího soudu ani recidiva pachatele sama o sobě dostatečným důvodem trestnosti činu, zvláště pak tehdy, když je čin proveden jednoduchým způsobem a pachatel, pokud jde o jeho vztah k cizímu majetku, není výrazněji narušen. Nejvyšší soud tak akcentoval, že v každém individuálním případě je nutné z hlediska uplatnění zásady subsidiarity trestní represe posoudit jak hodnotu odcizených věcí a způsob provedení činu, tak i vnitřní stav pachatele a jeho narušení vzhledem k provedenému jednání.

Údaje o četnosti tohoto trestného činu (§ 205 odst. 2 tr. zák.) v soudní praxi v r. 2022 a (hlavních) trestech za něj ukládaných, jsou obsaženy v této tabulce:

trest	bez souběhu	souběh s			
		§ 205/1	§ 173	§ 205/3-5	s jiným TČ
NEPO	1500	568	38	39	463
Podmíněné odsouzení	415	219	1	14	90
Domácí vězení	2	2	0	0	0
Obecně prospěšné práce	691	196	0	2	96
Peněžitý trest	87	32	0	0	19
Zákaz pobytu	22	2	0	0	3
Upuštění od potrestání	85	48	0	2	29

¹⁸ <http://www.ok.cz/iksp/docs/423.pdf>

¹⁹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015, sp. zn. 7 Tdo 506/2015.

Odsouzeno celkem	2807	1072	39	57	701
Prům. délka NEPO*	9,6	15**	68	33,1**	14,9

* v měsících

**bez souběhu s jiným TČ

Co se týče vedlejších trestů, jejich přehled je obsažen v následující tabulce:

vedlejší trest	bez souběhu	souběh s			
		§ 205/1	§ 173	§ 205/3-5	s jiným TČ
Peněžitý trest	22	16	0	1	9
Vyhoštění	4	3	0	2	3
Zákaz řízení motorových vozidel	88	7	1	1	34
Zákaz pobytu	67	18	0	1	19
Propadnutí věci	84	59	4	8	42

Na konci února roku 2023 vykonávalo za trestný čin podle § 205 odst. 2 tr. zák. (bez souběhu s jiným trestným činem) trest odnětí svobody 895 odsouzených. Z těchto 895 odsouzených šlo u 90 odsouzených o přeměnu podmíněného trestu, u 149 odsouzených o přeměnu alternativního trestu (domácího vězení, obecně prospěšných prací, peněžitého trestu).

Jak lze předpokládat, podíl penologické recidivy je u této skupiny odsouzených velmi výrazný²⁰:

samostatně odsouzen pro § 205 odst. 2 tr. zák.	
Kolikrát ve VTOS	Počet odsouzených
0x	156
1x	229
2x	150
3x	102
4x	55
5x	53
6x	43
7x	26
8x	22
9x	18

²⁰ Údaje Vězeňské služby České republiky z února 2023.

10x	9
Více jak 10x	32
Celkový součet	895

Snaha omezovat kriminalitu či recidivu pachatelů nemůže být realizována pouze cestou trestní represe, neboť trestná činnost je podmíněna řadou sociálních, ekonomických a jiných faktorů. Ostatně kriminologické výzkumy poukazují na to, že aplikace výrazně represivních přístupů a sankcí založených na odstrašení může mít dokonce kontraproduktivní účinky.

Radikální řešení spočívající v tom, že by recidiva byla u všech trestných činů zohledňována pouze jako obecně přitěžující okolnost, se nenavrhuje. Navrhuje se nicméně snížení míry trestního postihu za opakovanou krádež, kdy dojde jak ke snížení dolní, tak horní hranice trestní sazby (fakticky tak v úpravě trestní sazby trestu odnětí svobody za opakovanou krádež dojde k návratu k úpravě platné za předchozího trestního zákona).

K bodu 53 [nově označený § 205 odst. 2, § 205 odst. 3 písm. a) a § 205 odst. 4 písm. a)]

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na vypuštění § 205 odst. 2 tr. zák.

K bodu 54 (§ 205 odst. 4, § 206 odst. 5, § 209 odst. 5, § 210 odst. 6, § 211 odst. 6, § 212 odst. 6, § 213 odst. 5, § 240 odst. 3, § 255 odst. 4, § 255a odst. 3 a § 260 odst. 5)

Výše trestních sazeb u majetkových a hospodářských trestných činů je stanovena mj. i s ohledem na výši škody. Ta je zajisté jedním z kritérií, která ovlivňují posuzování škodlivosti konkrétního kriminálního jednání, je nicméně diskutabilní, zda způsobení vysoké škody musí vždy odůvodňovat uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody (nastavení dnešních sazeb trestu odnětí svobody ve zvláštní části trestního zákoníku spolu s podmínkami pro ukládání trestů, jak jsou stanoveny v obecné části trestního zákoníku, v podstatě vylučují uložení jiného druhu trestu jako trestu samostatného). Z uvedeného důvodu se navrhuje snížení dolních hranic trestní sazby u trestných činů podle hlavy V a VI zvláštní části trestního zákoníku (s výjimkou trestných činů proti měně a platebním prostředkům) tak, aby soud mohl jako možný trest uložit i trest nespojený s bezprostředním odnětím svobody (podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací), bude-li se s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a osobě pachatele jednat o trest přiměřený.

Aby tato agenda byla i nadále projednávána v prvním stupni krajskými soudy, navrhuje se změna § 17 tr. řádu (viz příslušný novelizační bod části druhé).

ZMĚNY § 283 AŽ 289 TR. ZÁK. – VARIANTA I

(varianta zpracovaná Ministerstvem spravedlnosti)

K bodu 55 (nadpis § 283)

Současný název trestného činu podle § 283 tr. zák. pracuje s pojmem „nedovolená“ výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (dále také jen „OPL“), přičemž ale jeho samotné vymezení nehovoří o „nedovoleném“, nýbrž o „neoprávněném“ nakládání

(výrobě, dovozu, nabízení, zprostředkování, prodeji...). Název tohoto trestného činu se proto navrhuje dát do souladu s jeho vymezením.

K bodům 56 a 59 (§ 283 odst. 1, § 284 a 285)

Navržené změny reagují na disproporci v trestním postihu, ke které dochází u samozásobitelů, kteří pěstují, sklízíjí, sbírají a dále zpracovávají rostliny nebo houby obsahující OPL v množství větším než malém pro vlastní potřebu.

Nedovolené pěstování rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu v množství větším než malém je podle stávajícího § 285 tr. zák. privilegovaným trestným činem. Za spáchání tohoto trestného činu může být pachatel potrestán v základní skutkové podstatě trestem odnětí svobody až na šest měsíců, jde-li o rostlinu konopí, a nejvýše trestem odnětí svobody jeden rok, jde-li o jinou rostlinu nebo houbu obsahující OPL.

V aplikační praxi a soudní judikatuře (např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 687/2006, 6 Tdo 1460/2012, 8 Tdo 204/2010, Tpjn 300/2014) se však postupně vyvinul výklad, že zatímco pěstování a sklizeň či sběr rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu v množství větším než malém je privilegovaně postihováno podle § 285 tr. zák. s nižší trestní sazbou, jejich následné přípravě do stavu způsobilého k spotřebě, tj. např. sušení, drcení aj., je kvalifikováno jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zák., za který hrozí pachateli v základní skutkové podstatě trest odnětí svobody na jeden rok až pět let. Za následné zpracování navazující na pěstování či sklizeň nebo sběr rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu je tedy stanoven mnohem přísnější trestní postih (přičemž za následné přechovávání látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemické varianty hrozí trest odnětí až na jeden rok odnětí svobody, což je opět mírnější postih). Uvedeným rozdílným postihem jednotlivých jednání, která jsou všechna vedena stejným úmyslem – získat z rostliny nebo houby v ní obsaženou OPL pro vlastní potřebu – tak dochází k nelogickému rozdílu v trestání jednotlivých fází procesu směřující k tomuto cíli.

Při uvedeném výkladu, že sklizením a usušením části rostliny nebo houby, kterou v usušeném stavu hodlá pachatel sám zkonsumovat či jinak využít, se dopouští nedovolené výroby omamné nebo psychotropní látky podle § 283 tr. zák., pak vzniká otázka, zda je takový výklad v souladu s úmyslem zákonodárce a na jaké případy by pak vlastně měl § 285 tr. zák. dopadat, neboť jak v případě konzumace, tak v případě použití k pomáhajícím účelům je třeba rostliny či houby sklídit nebo sesbírat a dále zpracovávat v procesu, jehož výsledkem je produkt obsahující OPL, což dle uvedeného výkladu naplňuje znak „výroby“.

Uvedený výklad zřejmě neodpovídá ani úmyslu zákonodárce, když se v důvodové zprávě k § 285 tr. zák. uvádí: *„,Osnova zavádí (...) novou skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, neboť by měly existovat rozdílné sankce také pro pěstování těchto drog za účelem samozásobitelství (tzn. že navazujícím krokem není distribuce a s tím související ohrožení zdraví třetích osob) oproti sankcím pro „komerční“ pěstování, které (...) bude nadále postihováno jako výroba drogy. (...) Vlastním smyslem je zachovat trestnost (držení a) pěstování psychotropních rostlin – a z nich zejména nejčastěji pěstovaného konopí – pro vlastní potřebu, zároveň však aktivně vyřadit (vesměs experimentální a rekreační, tedy „neproblémové“) konzumenty konopných drog (a dalších rostlinných drog a hub) z účasti na trhu, na němž se vyskytují s komparativně významně nebezpečnějšími drogami typu heroinu, metamfetaminu, kokainu apod.“*

Z uvedeného zřetelně vyplývá, že úmyslem bylo privilegovaně postihnout rekreační konzumenty a samozásobitele tzv. měkkých drog.

Tomu, že pěstování a následné zpracování rostliny konopí (a případně jiných rostlin a hub obsahujících OPL) pro vlastní potřebu může být postihováno méně přísně, než je tomu u výroby jiných omamných a psychotropních látek, nasvědčují i mezinárodní smlouvy a předpisy Evropské unie upravující otázky nakládání s omamnými a psychotropními látkami.

Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.) ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.) v článku 1 odst. 1 písm. n) uvádí, že výraz „výroba“ označuje všechny procesy, kromě *produkce*, jež umožňují získání omamných látek a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy. Podle čl. 1 odst. 1 písm. t) Jednotné úmluvy výraz „produkce“ znamená proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují. Podle čl. 1 odst. 1 písm. i) Jednotné úmluvy výraz „pěstování“ označuje pěstování opiového máku, keře koka a rostliny konopí. V rámci Jednotné úmluvy jsou „výroba“ a „produkce“ dva odlišné druhy procesů, které nelze směřovat (naopak se vzájemně vylučují), a pokud je získávání konopí a konopné pryskyřice z rostliny konopí produkcí, nelze tyto látky z rostliny konopí „vyrobit“.

Stejně tak rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami, vyjímá v článku 2 ze své působnosti nedovolené nakládání s omamnými a psychotropními látkami, pokud se ho pachatel dopustí výhradně pro vlastní potřebu.

Vzhledem k uvedenému se navrhuje od sebe odlišit pojmy výroba a zpracování. Zpracováním se rozumí technologicky náročný proces následující po vypěstování, sklizni nebo sběru rostliny nebo houby obsahující OPL, tj. sušení, drcení a další procesy směřující k získání OPL ve stavu způsobilém k užívání. Jedná se o proces, při kterém nejsou používány speciální technologie, které by koncentrovaly potencující účinné látky, např. kromě uváděného sušení a drcení půjde i o maceraci, výluhy, a vaření v másle či sádle, bez následného odpaření rozpouštědla, neboť těmito procesy se nekonzentruje obsah účinné látky. Nejedná se tedy o přeměnu OPL obsažené v rostlině a houbě na jinou OPL, např. o přeměnu morfinu z opiového máku na diacetylmorfin (heroin), to již spadá pod přísněji postižitelnou výrobu.

V praxi je nejčastější formou užívání konopí k vyvolání psychoaktivních účinků jeho konzumace (obvykle kouřením či inhalací, ale i perorálně) v usušeném stavu jako marihuany. To tedy předpokládá proces sklizení, usušení a příp. nadrcení. Výsledný produkt tohoto procesu – marihuana – ovšem není jinou látkou odlišnou od původní omamné látky konopí, ale jedná se o tutéž omamnou látku konopí, pouze v jiné formě, vhodné k užití (čerstvý vs. usušený rostlinný materiál). Obdobné platí pro omamnou látku „pryskyřice z konopí“ neboli hašiš, která je rovněž součástí rostliny konopí od jejího vypěstování. A samozřejmě to platí i o zpracovávání rostliny konopí k domácí výrobě mastí či obecně produktů k pomáhajícím účelům.

Za výrobu ve smyslu § 283 tr. zák. se pak považuje náročnější proces využívající fyzikální či chemické metody, který směřuje k potencování obsahu účinných látek nebo jejich koncentraci za použití jiných látek nebo technologií. V případě konopí se v praxi bude jednat o konopné koncentráty a extrakty – např. Fénixovy slzy. Výroba se pak bude vztahovat také k syntetickým drogám.

Vzhledem k uvedenému odlišení pojmu „zpracování“ od pojmu „výroba“ je zapotřebí upravit v § 283 tr. zák. samostatně proces od pěstování po sklizení, sušení a zpracovávání rostlin a hub obsahujících OPL, pokud tak není činěno pro vlastní potřebu, ale pro jiného, aby bylo postaveno najisto, že žádnou z fází tohoto procesu nelze vztahovat k výrobě OPL, např. jako přípravu výroby.

V § 285 tr. zák. se pak navrhuje privilegovaně postihovat jak neoprávněné pěstování rostlin nebo hub obsahujících OPL, tak jejich následné sklizení, sbírání, sušení a další zpracovávání, včetně přechovávání OPL z nich získané pro vlastní potřebu. Základním kritériem privilegovaného postihu je, že pachatel tak činí pro vlastní potřebu, nikoli pro jiného. V případě přechovávání pak není podmínkou, aby se jednalo o přechovávání OPL získané z rostliny nebo houby, kterou pachatel sám vypěstoval nebo sklídl či sesbíral, může si ji opatřit i od jiné osoby. Významné je pouze kritérium, že tak činí pro vlastní potřebu a že jde o tzv. měkkou drogu. Kromě toho musí být OPL získána z rostliny nebo houby zpracováním, nikoli výrobou. Privilegovaně proto nebude postihováno např. přechovávání kokainu, který je získáván výrobou z listů keře koka, nebo morfinu, který se získává z opia.

Navržená úprava tak v souladu s původním záměrem stanoví jednotný trestní postih i pro jednání, kdy po vypěstování rostliny nebo houby obsahující OPL dochází k jejímu dalšímu zpracovávání a k přechovávání z ní získané OPL pro vlastní potřebu, aniž by docházelo ke změně právní kvalifikace trestného činu z pěstování na přechovávání, nebo dokonce na výrobu omamné a psychotropní látky. Z tohoto důvodu také došlo ke sjednocení trestních sazeb za neoprávněné pěstování, sklizení, sběr, zpracovávání a jiné neoprávněné nakládání s rostlinami a houbami obsahujícími OPL a za neoprávněné přechovávání OPL z nich získaných.

Podle ustanovení § 284 tr. zák. tak bude po přijetí této novely postihováno pouze neoprávněné přechovávání jiné omamné nebo psychotropní látky nebo jedu pro vlastní potřebu než látky uvedené v § 285 tr. zák.

K názvu trestného činu podle § 285

Současný název trestného činu podle § 285 pracuje s pojmem „nedovolené“ pěstování rostlin obsahujících OPL, přičemž ale jeho samotné vymezení nehovoří o „nedovoleném“, nýbrž o „neoprávněném“ pěstování. Název tohoto trestného činu se proto navrhuje dát do souladu s jeho vymezením.

K bodu 57 (§ 283 odst. 3)

Navržené snížení dolní hranice trestní sazby z 8 na 5 let reaguje na stávající poměrně vysokou dolní hranici trestní sazby u trestného činu nedovolené výroby omamné nebo psychotropní látky podle § 283 odst. 3 tr. zák., kdy v některých případech dochází k přepínání trestní represe. Poměrně úzké rozpětí výše trestní sazby neumožňuje dostatečně rozlišovat mezi jednotlivými spolupachateli v závislosti na jejich podílu na trestné činnosti, výši zisku nebo znalosti výroby OPL. V rámci stejné trestní sazby je podle stávající právní úpravy tedy postihován jak pachatel, který se podílel na výrobě 2 kg pervitinu „pouze“ tím, že nakoupil toluen, a který se ke svému činu doznal (nejčastěji je trestán trestem odnětí svobody ve výměře osmi let z důvodu nastavení dolní hranice trestní sazby), tak i pachatel, který realizoval výrobu 10 kg pervitinu, distribuoval jej a disponoval veškerým ziskem (nejčastěji je postihován trestem odnětí svobody při horní hranici trestní sazby).

Obdobná pětiletá dolní hranice trestní sazby je stanovena u většiny skutkových podstat trestných činů, za jejichž spáchání zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní

sazby ve výši dvanáct let. Navrhované snížení dolní hranice trestní sazby vhodněji umožní při stanovení konkrétní výměry trestu odnětí svobody za trestněprávní jednání upravené v § 283 odst. 3 tr. zák. zohlednit reálnou závažnost forem spáchání tohoto trestného činu jednotlivými pachateli podílejících se na trestné činnosti.

Snížení dolní hranice zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody v tomto případě neodporuje závazkům České republiky plynoucím z mezinárodního práva a předpisů Evropské unie. Požadavky na konkrétní výši trestních sazeb obsahuje pouze rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV, které v čl. 4 bodu 2 ukládá členským státům povinnost postihovat výrobu, nabízení, prodej a jinou distribuci drog trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby od pěti do deseti let, jedná-li se o velké množství drog, anebo měl-li čin za následek těžkou újmu na zdraví u velkého počtu osob. Ve vztahu k dolní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody žádné požadavky nestanoví.

K bodu 58 (§ 283 odst. 4)

Výše dolní hranice trestní sazby stanovené v § 283 odst. 4 tr. zák. se jeví poměrně přísná, a to zejména ve vztahu k zvlášť přitěžující okolnosti uvedené v § 283 odst. 4 písm. c) tr. zák. [kvalifikační okolností „ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“, obsaženou v § 283 odst. 4 písm. c) tr. zák., jsou postihovány i volnější formy vztahu pachatele k organizované skupině, než je jeho členství ve skupině, kdy tak není nutno detailně prokazovat naplnění pojmu členství v „organizované skupině“ (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 6 Tdo 193/2015, a ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 6 Tdo 526/2013); k naplnění dané kvalifikované skutkové podstaty tak může dojít i pouhou spoluprací s organizovanou skupinou, jež působí ve více státech, z nichž jedním je i Česká republika, může jít např. o jednorázový dovoz prekurzorů drog z Polska osobou, která stojí mimo uvedenou skupinu].

Navrhuje se proto snížit dolní hranici trestní sazby, což umožní vhodněji reagovat na rozdílné případy, které se v praxi vyskytují; výše horní hranice trestní sazby přitom zůstane zachována, neboť případy, které jsou postihovány podle § 283 odst. 4 tr. zák., mohou dosahovat i velmi vysoké závažnosti a škodlivosti (rozsáhlá mezinárodní zločinecká skupina, která se dlouhodobě, v řádech tun zabývá prodejem omamných a psychotropních látek ve vysoké čistotě a dosahuje enormních finančních zisků). Rozpětí trestní sazby 10 let je sice poměrně velké, v trestním zákoníku se však již objevuje [srov. např. § 141 odst. 2 tr. zák. (5 až 15 let), § 149 odst. 4 tr. zák. (8 až 18 let), § 312a odst. 2 tr. zák. (5 až 15 let), § 314 odst. 3 tr. zák. (10 až 20 let), § 375 odst. 3 tr. zák. (8 až 20 let) aj.].

K bodům 60 a 61 (nadpis § 286 a § 286 odst. 1)

Jedná se o terminologické změny reagující na terminologické změny v názvu trestného činu podle § 283 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části).

K bodu 62 (§ 289 odst. 3)

Vzhledem k tomu, že nově se s pojmem rostlina a houba obsahující omamné nebo psychotropní látku pracuje i v § 283 tr. zák., navrhuje se z ustanovení zmocňujícího k vydání nařízení vlády, kterým se stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku, vypustit zužující odkaz na § 285 tr. zák.

ZMĚNY § 283 AŽ 289 TR. ZÁK. – VARIANTA II

(varianta zpracovaná Úřadem vlády)

K bodu 63 (nadpis § 283)

Současný název trestného činu podle § 283 tr. zák. pracuje s pojmem „nedovolená“ výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (dále také jen „OPL“), přičemž ale jeho samotné vymezení nehovoří o „nedovoleném“, nýbrž o „neoprávněném“ nakládání (výrobě, dovozu, nabízení, zprostředkování, prodeji...). Název tohoto trestného činu se proto navrhuje dát do souladu s jeho vymezením.

K bodům 64 a 70 (§ 283 odst. 1, § 284 a 285)

Navržené změny reagují na disproporci v trestním postihu, ke které dochází u samozásobitelů, kteří pěstují, sklízíjí, sbírají a dále zpracovávají rostliny nebo houby obsahující OPL v množství větším než malém pro vlastní potřebu.

Nedovolené pěstování rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu v množství větším než malém je podle stávajícího § 285 tr. zák. privilegovaným trestným činem. Za spáchání tohoto trestného činu může být pachatel potrestán v základní skutkové podstatě trestem odnětí svobody až na šest měsíců, jde-li o rostlinu konopí, a nejvýše trestem odnětí svobody jeden rok, jde-li o jinou rostlinu nebo houbu obsahující OPL.

V aplikační praxi a soudní judikatuře (např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 687/2006, 6 Tdo 1460/2012, 8 Tdo 204/2010, Tpjn 300/2014) se však postupně vyvinul výklad, že zatímco pěstování a sklizeň či sběr rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu v množství větším než malém je privilegovaně postihováno podle § 285 tr. zák. s nižší trestní sazbou, jejich následná příprava do stavu způsobilého k spotřebě, tj. např. sušení, drcení aj., je kvalifikováno jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zák., za který hrozí pachateli v základní skutkové podstatě trest odnětí svobody na jeden rok až pět let. Za následné zpracování navazující na pěstování či sklizeň nebo sběr rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu je tedy stanoven mnohem přísnější trestní postih (přičemž za následné přechovávání látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemické varianty hrozí trest odnětí až na jeden rok odnětí svobody, což je opět mírnější postih). Uvedeným rozdílným postihem jednotlivých jednání, která jsou všechna vedena stejným cílem – získat z rostliny nebo houby v ní obsaženou OPL pro vlastní potřebu – tak dochází k nelogickému rozdílu v trestání v závislosti na fázi procesu směřujícího k jednomu cíli.

Při uvedeném výkladu, že sklizením a usušením části rostliny nebo houby, kterou v usušeném stavu hodlá pachatel sám zkonsumovat či jinak využít, se pachatel dopouští nedovolené výroby omamné nebo psychotropní látky podle § 283 tr. zák., pak vzniká otázka, zda je takový výklad v souladu s úmyslem zákonodárce a na jaké případy by pak vlastně měl § 285 tr. zák. dopadat, neboť jak v případě konzumace, tak v případě použití k pomáhajícím účelům je třeba rostliny či houby sklídit nebo sesbírat a dále zpracovávat v procesu, jehož výsledkem je produkt obsahující OPL, což dle uvedeného výkladu naplňuje znak „výroby“.

Uvedený výklad zřejmě neodpovídá ani úmyslu zákonodárce, když se v důvodové zprávě k § 285 tr. zák. uvádí: *„Osnova zavádí (...) novou skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, neboť by měly existovat rozdílné sankce také pro pěstování těchto drog za účelem samozásobitelství (tzn. že navazujícím krokem není distribuce a s tím související ohrožení zdraví třetích osob)*

oproti sankcím pro „komerční“ pěstování, které (...) bude nadále postihováno jako výroba drogy. (...) Vlastním smyslem je zachovat trestnost (držení a) pěstování psychotropních rostlin – a z nich zejména nejčastěji pěstovaného konopí – pro vlastní potřebu, zároveň však aktivně vyřadit (vesměs experimentální a rekreační, tedy „neproblémové“) konzumenty konopných drog (a dalších rostlinných drog a hub) z účasti na trhu, na němž se vyskytují s komparativně významně nebezpečnějšími drogami typu heroinu, metamfetaminu, kokainu apod.“

Z uvedeného zřetelně vyplývá, že úmyslem bylo privilegovaně postihnout rekreační konzumenty a samozásobitele tzv. měkkých drog.

Tomu, že pěstování a následné zpracování rostliny konopí (a případně jiných rostlin a hub obsahujících OPL) pro vlastní potřebu může být postihováno méně přísně, než je tomu u výroby jiných omamných a psychotropních látek, nasvědčují i mezinárodní smlouvy a předpisy Evropské unie upravující problematiku nakládání s omamnými a psychotropními látkami.

Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.) ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.) v čl. 1 odst. 1 písm. n) uvádí, že výraz „výroba“ označuje všechny procesy, kromě produkce, jež umožňují získání omamných látek a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy. Podle čl. 1 odst. 1 písm. t) Jednotné úmluvy výraz „produkce“ znamená proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují. Podle čl. 1 odst. 1 písm. i) Jednotné úmluvy výraz „pěstování“ označuje pěstování opiového máku, keře koka a rostliny konopí. V rámci Jednotné úmluvy jsou „výroba“ a „produkce“ dva odlišné druhy procesů, které nelze směšovat (naopak se vzájemně vylučují), a pokud je získávání konopí a konopné pryskyřice z rostliny konopí produkcí, nelze tyto látky z rostliny konopí „vyrobit“.

Stejně tak rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami, vyjímá v článku 2 ze své působnosti nedovolené nakládání s omamnými a psychotropními látkami, pokud se ho pachatel dopustí výhradně pro vlastní spotřebu, jak je vymezena vnitrostátními právními předpisy.

Vzhledem k uvedenému se navrhuje od sebe odlišit pojmy výroba a zpracování. Zpracováním se rozumí technologicky nenáročný proces následující po vypěstování, sklizni nebo sběru rostliny nebo houby obsahující OPL, tj. sušení, drcení a další procesy směřující k získání OPL ve stavu způsobilém k užívání. Jedná se o proces, při kterém nejsou používány speciální technologie, které by koncentrovaly potencující účinné látky, např. kromě uváděného sušení a drcení půjde i o maceraci, výluhy, a vaření v másle či sádle, bez následného odpaření rozpouštědla, neboť těmito procesy se nekonzentruje obsah účinné látky. Nejedná se tedy o přeměnu OPL obsažené v rostlině a houbě na jinou OPL, např. o přeměnu morfinu z opiového máku na diacetylmorfin (heroin), to již spadá pod přísněji postižitelnou výrobu.

V praxi je nejčastější formou užívání konopí k vyvolání psychoaktivních účinků jeho konzumace (obvykle kouřením či inhalací, ale i perorálně) v usušeném stavu jako marihuany. To tedy předpokládá proces sklizení, usušení a příp. nadrcení. Výsledný produkt tohoto procesu – marihuana – ovšem není jinou látkou odlišnou od původní omamné látky konopí, ale jedná se o tutéž omamnou látku konopí, pouze v jiné formě, vhodné k užití (čerstvý vs. usušený rostlinný materiál). Obdobně platí pro omamnou látku „pryskyřice z konopí“ neboli hašiš, která je rovněž součástí rostliny konopí od jejího vypěstování. A samozřejmě to platí i o

zpracovávání rostliny konopí k domácí výrobě mastí či obecně produktů k pomáhajícím účelům.

Za výrobu ve smyslu § 283 tr. zák. se pak považuje náročnější proces využívající fyzikální či chemické metody, který směřuje k potencování obsahu účinných látek nebo jejich koncentraci za použití jiných látek nebo technologií. V případě konopí se v praxi bude jednat o konopné koncentráty a extrakty – např. Fénixovy slzy. Výroba se pak bude vztahovat také k syntetickým drogám.

Vzhledem k uvedenému odlišení pojmu „zpracování“ od pojmu „výroba“ je zapotřebí upravit v § 283 tr. zák. samostatně proces od pěstování po sklizení, sušení a zpracovávání rostlin a hub obsahujících OPL, pokud tak není činěno pro vlastní potřebu nebo (nově) pro osobu blízkou (§ 125 tr. zák.) v případě § 285 odst. 1 alinea 1 a § 285 odst. 2 tr. zák., ale pro jiného, aby bylo postaveno najisto, že žádnou z fází tohoto procesu nelze vztahovat k výrobě OPL, např. jako přípravu výroby.

V § 285 tr. zák. se pak navrhuje privilegovaně postihovat jak neoprávněné pěstování rostlin nebo hub obsahujících OPL, tak jejich následné sklizení, sbírání, sušení a další zpracovávání pro vlastní potřebu nebo pro potřebu osoby blízké v případě § 285 odst. 1 alinea 1 a § 285 odst. 2 tr. zák., nebo přechovávání OPL z nich získané pro vlastní potřebu. OPL přitom musí být získána z rostliny nebo houby zpracováním, nikoli výrobou (privilegovaně proto nebude postihováno např. přechovávání kokainu, který je získáván výrobou z listů keře koka, nebo morfinu, který se získává z opia).

V případě § 285 odst. 2 je nutné naplnění několika kumulativních podmínek. Omamná látka konopí nebo jiná omamná nebo psychotropní látka získaná zpracováním rostliny konopí musí být pachatelem přechovávána za účelem uspokojení vlastní potřeby pachatelovy nebo osoby pachateli blízké ve smyslu § 289 odst. 6 (viz příslušný novelizační bod této části). Současně se musí jednat o látku, k jejímuž získání došlo v přímém důsledku pěstování rostliny konopí pachatelem nebo osobou jemu blízkou. Na jedné straně se tedy může jednat o případ, kdy pachatel přechovává pro vlastní potřebu konopí, které sám získal pěstováním, sklizní a zpracováním rostliny konopí za tímto účelem. Zároveň je takto možné kvalifikovat jednání spočívající v přechovávání konopí pachatelem pro potřebu osoby blízké, kdy toto konopí získal pachatel nebo osoba pachateli blízká pěstováním, sklizní a zpracováním rostliny konopí pro vlastní potřebu. Co se týče kvantitativního znaku, nepoužívá toto ustanovení „uživatelského množství“, ale pracuje s pojmem „značné množství“. Tento návrh vychází ze skutečnosti, že zpracováním jedné rostliny konopí je možné získat v průměru zhruba 500 gramů sušiny konopí, tedy množství dle současné právní úpravy a judikatury odpovídající většímu rozsahu podle § 285 odst. 3 tr. zák., ze dvou rostlin konopí poté množství odpovídající značnému rozsahu podle § 285 odst. 4 tr. zák. Z uživatelského množství rostlin konopí ve smyslu navrhovaného § 285 odst. 1 alinea první (ve spojitosti se současnou judikaturou se jedná o deset a více rostlin konopí) lze předpokládat získání značného množství sušiny konopí podle § 285 odst. 2 (ve spojitosti se současnou judikaturou jeden až deset kilogramů sušiny konopí). Tato úprava narovná zjevný vnitřní rozpor současné právní úpravy trestného činu pěstování rostliny konopí, kdy pěstování jedné rostliny konopí za účelem uspokojení vlastní potřeby je možné kvalifikovat jako přestupek podle § 39 odst. 2 písm. b) zákona o návykových látkách, za který lze podle odstavce šestého stejného ustanovení uložit pokutu do patnácti tisíc korun, zatímco přechováváním konopí získaného z takové rostliny se pachatel nejčastěji dopouští trestného činu podle § 284 odst. 1, odst. 3, který je možné potrestat odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

Nově se navrhuje u samozásobitelů pracovat nikoli s „množstvím větším než malým“ omamné nebo psychotropní látky nebo omamné látky konopí (či s dalšími hranicemi

množství), ale s „množstvím uživatelským“ a hranicemi od tohoto množství odvozenými. To je pak vymezeno v § 289 odst. 5 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části).

V případě pěstování, sklizení nebo sběru rostlin nebo hub obsahujících omamné nebo psychotropní látky včetně rostlin konopí pro vlastní potřebu je § 285 odst. 1 alinea první tr. zák. a § 285 odst. 3 alinea první tr. zák. speciální skutkovou podstatou k § 283 odst. 1 alinea první i druhá tr. zák. V případě přechovávání omamných nebo psychotropních látek je § 285 odst. 1 alinea druhá, odst. 2 a odst. 3 alinea druhá tr. zák. speciální skutkovou podstatou k § 284 odst. 1 tr. zák.

K názvu trestného činu podle § 285

Současný název trestného činu podle § 285 pracuje s pojmem „nedovolené“ pěstování rostlin obsahujících OPL, přičemž ale jeho samotné vymezení nehovoří o „nedovoleném“, nýbrž o „neoprávněném“ pěstování. Název tohoto trestného činu se proto navrhuje dát do souladu s jeho vymezením.

K trestním sazbám

Česká republika se dlouhodobě řadí v rámci evropského prostoru mezi země s nejpřísnější právní úpravou trestání neoprávněného nakládání s omamnými a psychotropními látkami²¹. Navrhuje se tedy v ustanoveních § 283 až 285 tr. zák. snížit hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, což umožní více individualizovat trest a uložit jej po posouzení všech relevantních okolností i v nižší výměře než dnes.

V ustanoveních § 283 odst. 1, § 284 odst. 2 a § 285 odst. 5 tr. zák. se tak navrhuje dolní hranici trestní sazby zcela vypustit, protože může jít o jednání minimálně společensky škodlivé, kdy ukládání trestu i na dnes stanovené dolní hranici trestní sazby se může jevit jako přísné a jako neproporcionální.

V návaznosti na to se navrhuje snížit i dolní hranici trestní sazby v § 283 odst. 2, 3 a 4 a v § 284 odst. 3 tr. zák. (viz i příslušné novelizační body této části).

K bodu 65 (§ 283 odst. 2 a § 287 odst. 3)

Jak bylo již shora uvedeno, Česká republika se dlouhodobě řadí v rámci evropského prostoru mezi země s nejpřísnější právní úpravou trestání neoprávněného nakládání s omamnými a psychotropními látkami. V návaznosti na vypuštění dolní hranice trestní sazby v § 283 odst. 1 a v § 287 odst. 2 tr. zák. se navrhuje návazně snížit dolní hranici trestní sazby v § 283 odst. 2 a v § 287 odst. 3 tr. zák.

K bodu 66 (§ 283 odst. 3)

Navržené snížení dolní hranice trestní sazby v § 283 odst. 3 tr. zák. z 8 let na 5 let reaguje na stávající poměrně vysokou dolní hranici trestní sazby u trestného činu nedovolené výroby omamné nebo psychotropní látky podle § 283 odst. 3 tr. zák., kdy v některých případech dochází k přepínání trestní represe. Poměrně úzké rozpětí výše trestní sazby neumožňuje dostatečně rozlišovat mezi jednotlivými spolupachateli v závislosti na jejich podílu na trestné činnosti, výši zisku nebo znalosti výroby OPL. V rámci stejné trestní sazby je podle stávající právní úpravy tedy postihován jak pachatel, který se podílel na výrobě 2 kg pervitinu „pouze“ tím, že nakoupil toluen, a který se ke svému činu doznal (nejčastěji je trestán trestem odnětí

---

²¹ Srov. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2017), Drug trafficking penalties across the European Union: a survey of expert opinion, Technical report

svobody ve výměře osmi let z důvodu nastavení dolní hranice trestní sazby), tak i pachatel, který realizoval výrobu 10 kg pervitinu, distribuoval jej a disponoval veškerým ziskem (nejčastěji je postihován trestem odnětí svobody při horní hranici trestní sazby). Navrhované snížení dolní hranice trestní sazby vhodněji umožní při stanovení konkrétní výměry trestu odnětí svobody za trestněprávní jednání upravené v § 283 odst. 3 tr. zák. zohlednit reálnou závažnost forem spáchání tohoto trestného činu jednotlivými pachateli podílejících se na trestné činnosti.

K bodům 67 až 69 (§ 283 odst. 3 a 4)

Výše dolní i horní hranice trestní sazby stanovená dnes za spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 4 tr. zák. se jeví jako poměrně přísná.

Navrhuje se proto tyto hranice snížit, což umožní vhodněji reagovat na rozdílné případy, které se v praxi vyskytují. Rozpětí trestní sazby 9 let je sice poměrně velké, v trestním zákoníku se ale objevuje i větší [viz např. § 141 odst. 2 tr. zák. (5 až 15 let), § 149 odst. 4 tr. zák. (8 až 18 let), § 312a odst. 2 tr. zák. (5 až 15 let), § 314 odst. 3 tr. zák. (10 až 20 let), § 375 odst. 3 tr. zák. (8 až 20 let) aj.].

Pokud bude tento trestný čin spáchán ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, navrhuje se zároveň i výraznější snížení horní hranice trestní sazby, která za jeho spáchání hrozí, tj. spáchání trestného činu neoprávněné výroby a jiného nakládání s omamnými nebo psychotropními látkami, s rostlinami nebo houbami je obsahujícími nebo s jedy ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech bude napříště kvalifikováno jako trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. e) tr. zák. s trestní sazbou 5 až 12 let (místo dnešních 10 až 18 let či nově 6 až 15 let, pokud by nadále byla tato kvalifikační okolnost zahrnuta do § 283 odst. 4 tr. zák.). Důvodem je potřeba zachovat možnost uložení přísného trestu za vysoce společensky nebezpečnou činnost mezinárodních drogových kartelů a jiných skupin organizovaného zločinu s přeshraničním prvkem (horní hranice trestní sazby je stanovena na dvanáct let trestu odnětí svobody), ale zároveň zmírnit dopad trestní represe na případy jednání klasifikovatelné jako „ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“, které se však svými podstatnými znaky ani společenskou škodlivostí neliší od spáchání tohoto činu ve spojení s organizovanou skupinou působící pouze v České republice.

Kvalifikační okolností „ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“, obsaženou dnes v § 283 odst. 4 písm. c) tr. zák., jsou totiž postihovány i volnější formy vztahu pachatele k organizované skupině, než je jeho členství ve skupině, kdy tak není nutno detailně prokazovat naplnění pojmu členství v „organizované skupině“ (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2015, sp. zn. 6 Tdo 193/2015, a ze dne 9. října 2013, sp. zn. 6 Tdo 526/2013); k naplnění dané kvalifikované skutkové podstaty tak může dojít i pouhou spoluprací s organizovanou skupinou, jež působí ve více státech, z nichž jedním je i Česká republika, může jít např. o jednorázový dovoz prekurzorů drog z Polska osobou, která stojí mimo uvedenou skupinu. Zatímco tak za jednání tří osob české národnosti spočívající v nedovoleném zprostředkování omamné nebo psychotropní látky je možné v souladu s § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. uložit i trest dva roky odnětí svobody často s podmíněným odkladem, identické jednání dvou občanů České republiky a jednoho občana Slovenské nebo Polské republiky je třeba chápat jako nedovolené nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou podle § 283 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zák., kdy dolní hranice trestní sazby v současnosti činí deset let trestu odnětí svobody.

K bodům 71 a 72 (nadpis § 286 a § 286 odst. 1)

Jedná se o terminologické změny reagující na terminologické změny v názvu trestného činu podle § 283 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části).

K bodům 73, 75 a 76 (§ 287 odst. 1 a 2)

Právní úprava skutkové podstaty šíření toxikomanie je problematická co do předvídatelnosti práva zejména v případě adiktologických „harm-reduction“ programů a služeb pro uživatele omamných nebo psychotropních látek (typicky aplikační místnosti, testování omamných nebo psychotropních látek nebo bezpečné provázení psychedelickou zkušeností) nebo v jiných oblastech výskytu odkazů na tyto látky, jako je například vzdělávání, žurnalistika, umění, kultura a další, kde by případná trestní represe mohla být dále v rozporu s právem na svobodu projevu (čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Vzhledem k míře společenské škodlivosti výše uvedených jednání klasifikovatelných jako šíření toxikomanie se současný stav dále jeví jako v možném rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe.

Navrhuje se proto omezit trestnost šíření toxikomanie pouze na případy, kdy je takto sváděno ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu, podporováno v zneužívání takové látky či jinak podněcováno dítě.

Je vhodné poznamenat, že „šíření“ zneužívání jiné návykové látky než alkoholu ve smyslu § 287 odst. 1 tr. zák. nelze ztotožňovat s „šířením drog“, které mají podle čl. 2 odst. 1 písm. a) rámcového rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami členské státy povinnost trestat. Pojem „šíření“ používaný v českém překladu rámcového rozhodnutí je poněkud nepřesným překladem pojmu „distribution“, tedy poskytování omamných nebo psychotropních látek širšímu okruhu recipientů a nemůže se tedy jednat o šíření toxikomanie ve smyslu § 287 tr. zák.

K bodu 74 (§ 287 odst. 2)

Jak bylo již shora uvedeno, Česká republika se dlouhodobě řadí v rámci evropského prostoru mezi země s nejpřísnější právní úpravou trestání neoprávněného nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Navrhuje se tedy i v ustanovení § 287 tr. zák. (obdobně jako u § 283 až 285 tr. zák.) snížit hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, což umožní více individualizovat trest a uložit jej po posouzení všech relevantních okolností i v nižší výměře než dnes. Proto se v ustanovení § 287 odst. 2 tr. zák. navrhuje dolní hranici trestní sazby zcela vypustit, protože může jít o jednání minimálně společensky škodlivé, kdy ukládání trestu i na dnes stanovené dolní hranici trestní sazby se může jevit jako přísné a jako neproporcionální.

Vypuštění peněžitého trestu z výčtu trestů, které lze za tento trestný čin uložit, souvisí s koncepční změnou, se kterou tento návrh přichází, tj. s tím, že uložení peněžitého trestu by mělo být napříště možné za jakýkoli trestný čin, bez stávajících omezení obsažených dnes v § 67 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod této části). Uložení peněžitého trestu tak nebude nijak podmíněno tím, zda je jeho uložení výslovně připuštěno ve zvláštní části trestního zákoníku.

K bodu 77 (§ 289 odst. 3)

Vzhledem k tomu, že nově se s pojmem rostlina a houba obsahující omamné nebo psychotropní látku pracuje i v § 283 tr. zák., navrhuje se z ustanovení zmocňujícího k vydání nařízení vlády, kterým se stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku, vypustit zužující odkaz na § 285 tr. zák.

K bodu 78 (§ 289 odst. 5 a 6)

K odst. 5:

Vymezení limitního množství omamných a psychotropních látek (tzv. „množství větší než malé“) jakožto znaku skutkové podstaty trestných činů podle § 283, 284 a 285 tr. zák. je v současnosti obsaženo ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013 k výkladu pojmu „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek a přípravků je obsahujících a jedů (§ 283, § 284, § 285 tr. zák.) ze dne 13. března 2014 (dále jen „stanovisko“).

Stanovisko bylo přijato poté, co Ústavní soud rozhodl svým nálezením ze dne 23. července 2013 sp. zn. Pl. ÚS 13/12 o zrušení části ustanovení § 289 odst. 2 tr. zák. a pozbytí platnosti § 2 a přílohy č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

Stanovení „většího než malého množství“ je významné i pro výklad pojmu většího, značného a velkého rozsahu omamné nebo psychotropní látky. Judikaturou byl pojem větší rozsah stanoven jako desetinásobek množství většího než malého, značný rozsah jako desetinásobek většího rozsahu a velký rozsah jako desetinásobek značného rozsahu (viz usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012).

Návrh používá v souvislosti s definicí pojmu větší uživatelské množství a značné uživatelské množství pojmy „větší množství omamné nebo psychotropní látky“ a „značné množství omamné nebo psychotropní látky“. Pojmy „větší rozsah“ a „značný rozsah“ nejsou používány záměrně z důvodu širší jejich výkladu (zohledňující různé okolnosti, jako je hmotnost, cena apod.). Pojem „množství“ se obdobně jako v případě „množství většího než malého“ vztahuje v případě písmen a), b) a c) k hmotnosti předmětné omamné nebo psychotropní látky. V souladu se stanoviskem odpovídá větší množství omamné nebo psychotropní látky desetinásobku množství většího než malého této látky a značné množství omamné nebo psychotropní látky desetinásobku většího množství této látky.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu vycházelo při určování limitních množství omamných a psychotropních látek s léčebným využitím (benzodiazepiny, barbituráty, buprenorfin, metadon) ze sedminásobku průměrné denní dávky drogy (léku), tzn. z průměrné dávky na týden. V případě omamných a psychotropních látek bez léčebného využití bylo postupováno analogicky a prahová množství byla v zásadě stanovena jako týdenní (průměrná) dávka. Týdenní množství bere v potaz přirozené sociální týdenní rytmy (pracovní týden, víkend), nenutí závislého občana, aby byl v každodenním kontaktu s nelegálním drogovým trhem (viz poznámka pod čarou č. 5 stanoviska). V případě konopí bylo limitní množství stanoviskem určeno jako 10 gramů sušiny konopí a více než 1 gram delta-9-THC.

Vyhláška č. 236/2015 Sb., o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití, ve svém § 2 odst. 1 stanovuje nejvyšší souhrnné množství usušené rostlinné drogy (konopí), které je možné pacientovi vydat za jeden měsíc, na 180 gramů – stanovisko používá jako obecný princip pro stanovení limitních množství sedminásobek denní

terapeutické dávky, výkladem této vyhlášky by se tak jednalo o týdenní dávku sušiny konopí 40 až 45 gramů (optikou této vyhlášky lze tedy množství 40 až 45 gramů sušiny konopí považovat za stanovenou horní hranici týdenní dávky konkrétní omamně nebo psychotropní látky s léčebným využitím).

Z výše uvedeného vychází navrhovaná úprava. Zavádí se pojem „uživatelské množství“, které je definováno jako čtyřnásobek množství většího než malého dané omamně nebo psychotropní látky, čímž dochází k narovnání uvedeného rozporu mezi stanoviskem a vyhláškou č. 236/2015 Sb. (10 gramů sušiny konopí dle stanoviska v. 40 gramů sušiny konopí dle vyhlášky).

Větší uživatelské množství a značné uživatelské množství omamně nebo psychotropní látky analogicky odpovídá čtyřnásobku většího množství, resp. značného množství této látky. Ustanovení nevymezuje „velké uživatelské množství“ omamně nebo psychotropní látky, neboť s tímto pojmem zákon nepracuje, nicméně lze předpokládat, že by odpovídalo čtyřnásobku velkého množství omamně nebo psychotropní látky.

Pojem „množství větší než malé“ v případě počtu rostlin konopí, resp. počtu rostlin nebo hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, je současnou judikaturou vykládán v souladu s již neplatným § 2 a přílohou č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, tedy pět rostlin konopí nebo rostlin obsahující jinou z omamných nebo psychotropních látek (DMT, mescaline ad.) nebo čtyřicet hub (obsahujících psilocybin nebo psilocin)²². Požadavek na zmírnění dopadů trestní represe na pěstitele rostlin konopí a rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku je promítnut aplikací institutu uživatelského množství na množství (resp. počet) rostlin konopí nebo rostlin nebo hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Počet předmětných rostlin nebo hub, jejichž pěstování pro vlastní potřebu může být kvalifikováno jako trestný čin, se navrhuje v případě uživatelského množství těchto rostlin nebo hub ve srovnání s množstvím větším než malým zdvojnásobit.

Navrhované ustanovení § 289 odst. 5 vymezuje pojem uživatelské množství lze použít výlučně v souvislosti s § 285.

K odst. 6:

V § 289 odst. 6 tr. zák. se navrhuje výlučně v souvislosti s § 285 odst. 1 alinea první a § 285 odst. 2 tr. zák. rozšířit pojem „vlastní potřeba“ kromě vlastní potřeby pachatele také na potřebu blízkou pachateli. Speciální trestněprávní význam osob blízkých je již promítnut do znaků některých skutkových podstat (viz týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zák., nebezpečné pronásledování podle § 354 tr. zák.), beztrestnosti pachatele v případě některých trestných činů (viz nepřekažení trestného činu podle § 367 tr. zák., neoznámení trestného činu podle § 368 tr. zák.) nebo stanovení spáchání trestného činu vůči osobě blízké jako obecné přitěžující okolnosti ve smyslu § 42 písm. h) tr. zák. Ke spáchání trestného činu podle § 285 tr. zák. dochází nezřídká z důvodu neschopnosti osoby blízké pachateli si konopí tímto způsobem obstarat, kdy tato skutečnost tvoří výhradní motivaci pachatele spáchat předmětný trestný čin. Vzhledem k nízké míře společenské škodlivosti se navrhuje v zájmu zmírnění dopadů trestní represe na tyto případy trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby šesti měsíců. Pojem vlastní spotřeba je tedy v případě předmětného jednání nutné chápat jako potřebu pachatelovu stejně jako potřebu osoby blízké pachateli i

²² Viz rozhodnutí Krajského soudu v Hradci králové – pobočka v Pardubicích ze dne 22. ledna 2020, sp. zn. 14 To 380/2019.

v souvislosti s čl. 2 odst. 2 rámcového rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami.

K bodu 79 (§ 312c odst. 2)

Ustanovení § 312c tr. zák. vymezuje, za jakých podmínek je agent, který se dopustí v rámci své účasti na teroristické skupině vyjmenovaných trestných činů, beztrestný. Nově zaváděný trestný čin zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření postihuje jednání, která jsou dnes postižitelná zejména jako trestný čin poškození cizích práv podle § 181 tr. zák., který je ve výčtu trestných činů obsažených v § 312c odst. 2 tr. zák. již uveden; jak bylo i uvedeno v odůvodnění k § 191a tr. zák., je rovněž velice blízký trestnému činu šíření pornografie podle § 191 tr. zák., který v tomto výčtu uveden rovněž je. I trestný čin zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření se proto navrhuje, jako obdobné trestné činy, zařadit do skupiny trestných činů, za jejichž spáchání, stalo-li se tak s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy teroristické skupiny, ve spojení s teroristickou skupinou nebo ve prospěch teroristické skupiny anebo jejímu spáchání předejít, bude agent beztrestný.

Dále se navrhuje terminologické změny reagující na změnu názvů trestných činů podle § 283 až 286 tr. zák. (viz příslušné novelizační body této části).

K bodům 80 až 85 (§ 312e a 312f)

Skutková podstata trestného činu podpory a propagace terorismu podle § 312e tr. zák. umožňuje trestně postihovat pachatele, který veřejně podněcuje ke spáchání teroristického trestného činu, nebo veřejně schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo pro něj veřejně vychvaluje jeho pachatele. V základní skutkové podstatě tohoto trestného činu je stanovena trestní sazba odnětí svobody od dvou do desíti let (§ 312e odst. 1 tr. zák.). Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 312e odst. 4 písm. a) tr. zák. je spáchání tohoto činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. V této kvalifikované skutkové podstatě je stanovena trestní sazba odnětí svobody od pěti do patnácti let, popřípadě vedle tohoto trestu též trest propadnutí majetku.

V aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení jsou časté případy trestněprávního postihu osob, které v rámci internetových diskusí projevují souhlas se spáchaným teroristickým útokem. Jako příklad tohoto jednání lze uvést mediálně známé případy schvalování útoku na Novém Zélandu v roce 2019 nebo útoku na české vojáky v Afganistánu v roce 2018, kdy se některé osoby v internetových diskusích vyjadřovaly k těmto útokům s jasně pozitivním hodnocením.

Podle Zprávy o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2020 došlo v tomto roce v celkem deseti trestních řízeních k pravomocnému odsouzení za tuto trestnou činnost a k uložení podmíněných trestů odnětí svobody za využití institutu mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zák.²³. Aplikace tohoto moderačního institutu by přitom měla být spíše výjimečnou a nikoli rutinní záležitostí, a to i při zohlednění skutečnosti, že se

---

²³ Podle § 81 tr. zák. stanoví podmínky podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody může soud výkon tohoto trestu podmíněně odložit, nepřevyšuje-li samotná výměra trestu odnětí svobody tři léta v konkrétním odsuzujícím rozsudku za splnění dalších podmínek. Vzhledem k trestní sazbě mezi pěti a patnácti léty za trestný čin podle § 312e odst. 1, 4 písm. a) tr. zák. lze této výměry trestu dosáhnout pouze zvláštními postupy trestního zákoníku, včetně mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zák.

původní velmi limitovaná možnost využití tohoto ustanovení trestního zákoníku do jisté míry rozvolňuje. Rovněž z dalších pravomocných rozhodnutí z roku 2021 vyplývá, že tento způsob vyřízení věci přetrvává²⁴. Upozornění na nepřiměřeně přísnou trestní sazbu v případě schvalování teroristických útoků je obsaženo i v poslední Zprávě o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2022²⁵.

Na základě vyhodnocení poznatků aplikační praxe lze konstatovat, že současná trestní sazba, která pachatelům trestného činu podle § 312e odst. 4 písm. a) tr. zák. hrozí, je neúměrně vysoká a neodpovídá reálné závažnosti dané trestné činnosti. Toto tvrzení lze podpořit i shodnými rysy, které dosavadní případy z praxe obsahují, a to charakterem protiprávního jednání, okolnostmi jeho spáchaní, kdy se jednalo o nahodilé příspěvky osob, jakož i způsobem života samotných pachatelů, kdy nejde o osoby aktivně zapojené do teroristických hnutí. Je tedy možné shrnout, že současná výše trestní sazby není vždy adekvátní k typovému stupni společenské škodlivosti výše popsané trestné činnosti, přičemž tuto nerovnováhu nelze za současné právní úpravy zhojit jinak než nežádoucím excesivním využíváním institutů mimořádné povahy. Rovněž při srovnání s trestními sazbami stanovenými za související trestné činy podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zák. a schvalování trestného činu podle § 365 tr. zák. se jeví trestní sazba za jednání podle § 312e odst. 4 písm. a) tr. zák. jako zcela neúměrná. Dále se navrhuje zmírnit trestní sazby za veřejné podněcování k terorismu (§ 312e odst. 1 alinea první tr. zák.), veřejné schvalování terorismu nebo veřejné vychvalování jeho pachatele (§ 312e odst. 1 alinea druhá tr. zák.), nábor [§ 312e odst. 2 písm. a) tr. zák.], poskytování či přijímání výcviku [§ 312e odst. 2 písm. b) a c) tr. zák.], odměňování či odškodňování [§ 312e odst. 2 písm. d) tr. zák.] se specifickým teroristickým úmyslem a cestování za účelem terorismu, navádění či organizaci takového cestování [§ 312e odst. 3 písm. a) a b) tr. zák.]. Je třeba zdůraznit, že i přes závažnost této trestné činnosti se stále jedná o verbální trestné činy a trestné činy podpůrného či přípravného charakteru, čemuž by měla odpovídat i výše trestní sazby, kterou jsou případní pachatelé ohroženi, tak, aby poskytovala dostatečné rozpětí pro adekvátní postih konkrétních jednání, která mohou být z hlediska své závažnosti, osoby pachatele a okolností spáchaní velmi odlišná.

Přestože není sporu o vysoké společenské škodlivosti a závažnosti daného jednání a potřeba přísného trestního postihu za tyto trestné činy i nadále přetrvává, z dosavadní aplikační praxe vyplývají požadavky na zmírnění současných trestných sazeb, které vedou až k hypertrofii trestního postihu. Nejmarkantněji se to projevuje v případě schvalování spáchaného trestného činu či vychvalování jeho pachatele prostřednictvím internetových diskusí, nicméně i v případě dalších jednání obsažených v § 312e tr. zák. nejsou současné trestní sazby zcela adekvátní typovému stupni společenské škodlivosti.

Důvodnost takové úpravy trestních sazeb vyplývá i ze srovnání trestního postihu, který hrozí za spáchaní jiných charakterově obdobných jednání. Zmínit lze zejména trestný čin podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zák., za který pachateli hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta, trestný čin schvalování trestného činu podle § 365 tr. zák. s trestní sazbou odnětí svobody až na jeden rok nebo trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zák., za který hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok nebo trest zákazu činnosti. Dále lze v dané souvislosti poukázat též například na trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 odst. 3 písm. a) tr. zák.,

---

²⁴ Např. rozsudek Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 34 T 2/2021 ze dne 27. května 2021; rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 33 T 1/2021 ze dne 11. února 2021; rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 73 T 3/2021 ze dne 16. března 2021 či rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 63 T 2/2021 ze dne 27. dubna 2021.

²⁵ <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Lata.pdf>.

za který hrozí odnětí svobody šest měsíců až tři léta, trestný čin založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 odst. 2 písm. a) tr. zák. s trestní sazbou tři až deset let nebo trestný čin podněcování útočné války podle § 407 odst. 2 písm. b) tr. zák. s trestní sazbou dvě léta až deset let.

V návaznosti na úpravu skutkové podstaty trestného činu podpory a propagace terorismu podle § 312e tr. zák. se s ohledem na věcnou souvislost rovněž navrhuje obdobným způsobem upravit i skutkovou podstatu trestného činu vyhrožování teroristickým trestným činem podle § 312f tr. zák. Konkrétně se navrhuje u trestného činu podle § 312e tr. zák. a § 312f tr. zák. zmírnit trestní sazby tak, aby byla stále zřejmá jejich vysoká společenská škodlivost a závažnost s ohledem na páchání těchto skutků s teroristickým úmyslem, ale zároveň aby dané rozpětí trestní sazby umožnilo dostatečnou možnost individualizace výměry ukládaného trestu v návaznosti na všechna rozhodná zákonná kritéria a aby bylo možné případně uložit trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu bez nutnosti využívat mimořádného institutu podle § 58 tr. zák., jehož aplikace má být z povahy věci výjimečná.

Oproti stávajícímu právnímu stavu není ve výčtu trestů za trestné činy podpory a propagace terorismu a vyhrožování teroristickým trestným činem spáchaných za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby podle navrhovaného § 312e odst. 4 tr. zák. a § 312f odst. 2 tr. zák. uveden trest propadnutí majetku, a to z toho důvodu, že po vyčlenění předmětných kvalifikačních okolností do samostatných odstavců není pro tento typ trestné činnosti daný druh trestu vhodný.

K bodu 86 (§ 318a)

Trestní zákoník ve své stávající podobě neobsahuje specifický trestný čin, který by postihoval neoprávněnou činnost pro cizí moc prováděnou na území České republiky v úmyslu ohrožit nebo poškodit ústavní zřízení, svrchovanost, územní celistvost, obranu nebo bezpečnost České republiky anebo obranu nebo bezpečnost mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala. Rovněž nepostihuje toho, kdo pro cizí moc sleduje zpravodajskými prostředky obyvatele České republiky na jejím území a narušuje tak svrchovanost České republiky. Ve vztahu k občanům či osobám bez státní příslušnosti s trvalým pobytem na území České republiky je pak postihováno pouze navázání nebo udržování styků s cizí mocí za účelem vyvolání války nebo jiného ozbrojeného konfliktu proti ČR nebo jinému státu.

Dle stávající právní úpravy lze postihnout pouze některé formy spolupráce s cizí mocí. Postižitelné je např. vyzvídání či předání utajovaných informací (§ 316 tr. zák. – trestný čin vyzvědačství, § 317 tr. zák. – trestný čin ohrožení utajované informace a § 318 tr. zák. – trestný čin ohrožení utajované informace z nedbalosti) nebo styky ohrožující mír (§ 409 tr. zák.). Avšak spolupráce s cizí mocí, která může vést k ohrožení či poškození výše uvedených zájmů, může mít různé formy. K poškození důležitých zájmů státu může dojít i v důsledku vyzvídání neutajovaných informací, např. v případech shromažďování informací týkajících se důležité veřejné infrastruktury. I ty informace, které nejsou utajované, mohou sice být chráněny povinností mlčenlivosti [§ 276 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 45 odst. 1 písm. c) a § 214 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, § 48 odst. 1 písm. c) zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, § 77 odst. 1 písm. h) zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, § 27 odst. 6 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení], ovšem trestně postihnout toho, kdo takovouto mlčenlivost poruší, lze jen v některých případech, např. pokud zároveň dojde k zneužití pravomoci úřední osoby nebo k neoprávněnému nakládání s osobními údaji.

Pokud k zabezpečování informací, byť zpravodajskými prostředky, dochází ve prospěch subjektu na území České republiky, má stát možnost zasáhnout proti jejich zneužití. Je-li však adresátem cizí moc, hrozí, že k jejich zneužití dojde mimo sféru mocenského vlivu České republiky. Cizí moc přitom zpravidla disponuje prostředky značně účinnějšími než nestátní subjekt a může tak výše uvedené podstatné zájmy ohrozit způsobem zvláště závažným.

Spolupráce s cizí mocí nicméně nemusí obnášet pouze zpravodajské aktivity zaměřené na získávání a předávání informací, ale může mít také podobu přípravného jednání (např. budování agenturní sítě pro cizí moc, mapování rozhodovacích procesů ve veřejné správě), na které mohou navazovat např. činnosti směřující k ovlivňování rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci nebo k ovlivňování veřejnosti prostřednictvím sdělení majících charakter poplašných zpráv, násilná trestná činnost, atd. Trestné činy obsažené ve stávajícím trestním zákoníku, jako jsou trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby, úplatkářství, trestné činy spočívající v rušení veřejného pořádku atd., které by na takové výsledné jednání mohly dopadat, opět neposkytují komplexně ochranu státním zájmům před takovými činnostmi prováděnými cizí mocí anebo pro cizí moc a nepostihují samotné spojení s cizí mocí v uvedeném úmyslu.

Navrhovaná právní úprava si proto klade za cíl doplnit trestní zákoník o definici nové skutkové podstaty, jež by postihovala obecně spolupráci s cizí mocí na území České republiky s cílem poškodit důležité zájmy České republiky anebo obranu či bezpečnost mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala. Skutková podstata nově definovaného trestného činu bude dopadat na vyzvídání informací pro cizí moc, předávání informací cizí mocí, ale i na další aktivity ve prospěch cizí moci vedené úmyslem ohrozit nebo poškodit důležité státní zájmy. Postih se navrhuje omezit územím České republiky nebo úzkým svazkem osoby k České republice (ve formě občanství nebo trvalého pobytu osoby, která není státním příslušníkem jiného státu), který odůvodňuje požadavek na loajalitu vůči České republice, neboť jinak by došlo k založení trestní odpovědnosti i cizích státních příslušníků bez jakéhokoli vztahu k České republice, kteří mohou takovou činnost mít dokonce v popisu práce. Pokud by takovou činnost navíc vykonávali na území nepřátelského státu, jejich stíhatelnost by byla v zásadě nulová.

Dále se navrhuje trestněprávně postihnout toho, kdo narušuje svrchovanost České republiky tím, že pro cizí moc sleduje zpravodajskými prostředky obyvatele České republiky na jejím území. Zpravodajskými prostředky se rozumí takové prostředky, které jsou obdobné zpravodajským prostředkům, které používají zpravodajské služby České republiky (viz § 7 zákona o BIS a § 7 zákona o Vojenském zpravodajství). Stávající právní úprava neobsahuje ustanovení, podle kterého by bylo trestně postižitelné zpravodajské získávání informací o pohybu určité osoby na místech veřejnosti přístupných v kombinaci například se získáváním informací o této osobě prostřednictvím agenturní sítě. Český právní řád tedy ve vztahu ke zpravodajským aktivitám prováděným organizací cizího státu či ve prospěch takové organizace nechrání důsledně výkon své svrchovanosti, resp. mocenský monopol státu k používání zpravodajských postupů na svém území.

Cizí mocí se ve smyslu tohoto ustanovení (obdobně jako je tomu v případě dalších trestných činů proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci) rozumí každý stát mimo Českou republiku bez ohledu na postoje, jaké k České republice zaujímá, a nadstátní organizace sdružující několik států, např. vojenská nebo jiná seskupení. Cizí moc zde představují orgány a instituce cizího státu nebo nadstátní organizace reprezentované jejich pracovníky (vládní úředníci, diplomaté, vojenští funkcionáři, pracovníci rozvědek apod.).

Podle navrhované úpravy se budou postihovat aktivity prováděné ve prospěch cizí moci spolupracovníkem působícím na našem území, případně i v cizině, půjde-li o občana ČR nebo

osobu s trvalým pobytem na jejím územím, která nemá jinou státní příslušnost. Tyto aktivity mohou zahrnovat např. vyzvídání informací či jejich vyzrazení, pokud je tak činěno s úmyslem ohrozit nebo poškodit stanovené zájmy. Při naplnění skutkové podstaty bude vždy důležitý úmysl, s jakým je určitá informace vyzvídána či předávána, nikoliv povaha informace jako takové. Návrh nepostihuje vyzvídání či předávání utajovaných informací, což je chráněno jinými trestnými činy, ale informací, které nejsou jako utajované označeny, ale přesto mohou ohrozit nebo poškodit důležité zájmy České republiky.

Navrhovaná skutková podstata se však neomezuje pouze na zpravodajskou činnost ve prospěch cizí moci, ale zahrnuje i jiné formy spolupráce konané ve výše uvedeném úmyslu, jako jsou různá přípravná jednání (např. budování agenturní sítě pro cizí moc, mapování rozhodovacích procesů ve veřejné správě), na která mohou navazovat např. aktivity směřující k ovlivňování rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci, nebo k ovlivňování veřejnosti prostřednictvím sdělení majících charakter poplašných zpráv, násilná trestná činnost, atd.

Naopak z působnosti tohoto trestného činu budou vyňaty případy, kdy dochází ke spolupráci či ke konkrétnímu získávání a předávání informací zcela legálním (právními předpisy aprobovaným) postupem (např. při spolupráci zpravodajských služeb se zpravodajskými službami cizí moci dle § 10 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky či na základě žádosti podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím).

Kvalifikované skutkové podstaty postihují přísnějšími trestními sazbami výše uvedená jednání v případech, kdy pachatel získá pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, spáchá takový čin ve značném rozsahu nebo způsobí značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek (odnětí svobody na dvě léta až osm let), získá pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí škodu velkého rozsahu (odnětí svobody na pět až dvanáct let) anebo spáchá takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu (odnětí svobody na osm až patnáct let).

Navrhovaná úprava reaguje mimo jiné rovněž na události z roku 2022, kdy zpravodajské služby prokázaly působení spolupracovníka cizí moci ve státní správě České republiky.

Určité formy spolupráce s cizí mocí jsou trestněprávně postižitelné v řadě evropských právních ráďů. Předkladatel se zabýval zejména úpravou v právním řádu Švýcarska, Německa, Rakouska, Francie a Dánska²⁶.

Ve švýcarském trestním zákoníku je odpovídající úprava zakotvena v člancích 271 a 272. Podle skutkové podstaty trestného činu „Zakázaná činnost pro cizí stát“ je trestný ten, kdo na švýcarském území bez povolení provádí akce pro cizí stát, které přísluší úřadu nebo státnímu úředníkovi, kdo takové úkony pro cizí moc nebo jinou organizaci provádí v zahraničí, anebo kdo takové jednání podporuje, a to odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem, v závažných případech odnětím svobody až na jeden rok. Trestného činu „Politická zpravodajská činnost“ se pak dopustí ten, kdo v zájmu cizího státu, cizí strany nebo jiné zahraniční organizace provádí politickou zpravodajskou činnost ke škodě Švýcarska nebo jeho občanů, obyvatel nebo organizací, nebo kdo takovou činnost organizuje a kdo zaměstná ostatní pro takovou činnost nebo takové činy podněcuje. Trestem je až tříleté odnětí svobody nebo peněžitý trest. Pokud ale k takovým činnostem pachatel podněcuje nebo poskytne falešnou zprávu, která je způsobilá ohrozit vnitřní nebo vnější bezpečnost Konfederace, jde

---

²⁶ Konkrétně jde o čl. 271 a 272 švýcarského trestního zákoníku, § 99 německého trestního zákoníku, § 256 rakouského trestního zákoníku, čl. 410-1 a další francouzského trestního zákoníku a § 107 a § 108 dánského trestního zákoníku. V anglickém jazyce jsou tyto a další úpravy dostupné např. zde: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

o kvalifikovanou podstatu tohoto trestného činu, za který nemůže být uložen trest nižší než 1 rok.

Chráněným zájmem je švýcarská svrchovanost, nezávislost, neutralita, chráněni jsou ale také jednotlivci. Není potřeba, aby získávané informace byly utajované. Postačí, že nejsou všeobecně známé.²⁷ Objektem mohou být dokonce informace, které mohou být omezené části veřejnosti známy, mohou být však ze zahraničí, zvláště cizími státy, získány pouze za použití zvláštních zpravodajských metod. Stejně tak dopadá trestněprávní sankce na případy, kdy jsou získané zprávy známy v jednotlivostech, ale celkový obrázek o situaci může být získán jen za použití speciálních postupů při jejich srovnávání, prověřování a vyhodnocování. Spolkový soud zde hájí tzv. mozaikovou teorii²⁸, podle které postačí, jestliže se zpravodajská činnost týká jen jednotlivých zpráv, které však ve spojení s dalšími skutečnostmi a kombinacemi vedou k vytvoření celistvého obrazu („jako u puzzle“).

Není nutné, aby cizí moc sama zpravodajskou činnost organizovala, aby jí byla k užitku, aby jí zpráva vůbec byla doručena, ba ani, aby o ní věděla, důležitý je motiv pachatele spočívající v tom, že tuto zpravodajskou činnost pro cizí moc vykonává.

Znak političnosti slouží k odlišení zpráv čistě soukromého rázu; ty pod uvedené ustanovení podřadit nelze. Političnost zpravodajství se posuzuje z hlediska příjemce zprávy. Zpravodajské služby autoritativních režimů totiž mohou z určitých zpráv dovodit, zda se vyplatí získat dotčenou osobu jako agenta, jakým způsobem koho účinně oslovit, zda lze někoho získat jako (placeného) agenta ke špiclování emigrantů usazených ve Švýcarsku, zda je někdo nepřítelem režimu atd.²⁹

Adresátem může být nejen cizí stát, ale také strana (politická) nebo jiná organizace. Je tomu tak proto, že v mnoha autoritářských nebo totalitních režimech strana prakticky se státem splývá. Organizací mezinárodní může být například Evropská unie.

Pro naplnění znaků skutkové podstaty není rozhodující, zda škoda vznikne nebo hrozí. Důležité je, že čin je proti chráněným zájmům namířen.

Švýcarští občané jsou chráněni před špionáží ve prospěch cizího státu bez ohledu na to, zda k ní dojde na švýcarském území nebo v zahraničí.³⁰ Stejně se této ochrany těší také švýcarské zahraniční instituce (diplomatické mise).³¹

Pokud jde o německou úpravu, německý trestní zákoník obsahuje v § 99 trestný čin „Působení jako agent pro zpravodajskou službu“. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo se účastní zpravodajské činnosti pro zpravodajskou službu cizí moci proti Spolkové republice Německo, která směřuje k předání nebo zabezpečování skutečností, věcí nebo informací, nebo kdo prohlásí zpravodajské službě cizí moci nebo jejímu zprostředkovateli svou ochotu účastnit se

---

²⁷ Günther Stratenwerth, Wolfgang Wohlers: Schweizerisches Strafgesetzbuch – Handkommentar, 2. vydání, 2009, nakladatelství Stämpfli Verlag AG, Bern, ISBN 978-3-7272-9664-2; Andreas Donatsch, Wolfgang Wohlers: Strafrecht IV – Delikte gegen die Allgemeinheit, 3. vydání, 2004, nakladatelství Schulthess Juristische Medien AG, ISBN 978-3-7255-4719-7; Trechsel Stefan, Schweizerisches Strafgesetzbuch, Kurzkommentar, 2. vydání, Zürich, 1997, BGE 101 IV 189

²⁸ Thomas Hopf in: Niggli/Wiprächtiger (Hrsg.) Basler Kommentar, Strafrecht II, 2. vydání, 2007, čl. 272, BGE 101 IV 177, 189; Andreas Donatsch, Wolfgang Wohlers: Strafrecht IV – Delikte gegen die Allgemeinheit, 3. vydání, 2004, nakladatelství Schulthess Juristische Medien AG

²⁹ Tamtéž

³⁰ Trechsel Stefan, Schweizerisches Strafgesetzbuch, Kurzkommentar, 2. vydání, Zürich, 1997; Thomas Hopf in: Niggli/Wiprächtiger (Hrsg.) Basler Kommentar, Strafrecht II, 2. vydání, 2007

³¹ Tamtéž

takové činnosti. Za tento trestný čin může být uložen trest odnětí svobody až na pět let nebo peněžitý trest.

Podle obecné skutkové podstaty se nevyžaduje, aby poskytnutá informace byla utajovaná; je-li utajovaná, jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu, jsou-li dále splněny tyto podmínky: pachatel zneužije své postavení nebo svou odpovědnost, která jej zvláště pověřuje, aby tajnost takových informací chránil, nebo jestliže tímto činem způsobí nebezpečí vážné újmy Spolkové republiky Německo.

Německá úprava tedy vyžaduje pouze to, aby pachatel spolupracoval s cizí zpravodajskou službou, není rozhodné, zda k úniku informací skutečně došlo, ani hodnota takovéto informace.

Znak skutkové podstaty spočívající v tom, že čin je namířen proti Spolkové republice Německo, nevyžaduje, aby činnost byla namířena přímo proti existenci nebo organizaci Spolkové republiky. Čin naplňuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu, jestliže je namířen proti zájmům Spolkové republiky Německo. V souladu s tím Spolkový soudní dvůr rozhodl, že jde také o případy, kdy je agentova činnost namířena proti organizacím cizinců ve Spolkové republice Německo nebo proti jejich členům nebo jiným cizincům usídleným v Německu. Podle tohoto ustanovení byl odsouzen také např. rakouský státní příslušník, který předal ruskému důstojníkovi informace o vojenském a civilním vrtulníku.

Rakouský trestní zákoník obsahuje příslušnou úpravu v § 256. Trestného činu „Tajná zpravodajská služba v neprospěch Rakouska“ se dopustí ten, kdo ke škodě Rakouské republiky připravuje nebo provádí utajenou zpravodajskou službu nebo ji jakkoli podporuje. Trestem je až pětileté odnětí svobody. (Pod slovem „služba“ se zde rozumí činnost, nikoli instituce).

Slovo „služba“ je dále vykládáno tak, že musí jít o činnost nikoli jednorázovou (nepostačuje tedy jednotlivý útok). Zahrnuty jsou pletichy zaměřené proti vitálním zájmům státu. Také pro naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu není nutné, aby informace získané zpravodajskou činností byly utajované.

Francouzská úprava je obsažena v článkách 410-1 a násl. v rámci IV. knihy francouzského trestního zákoníku, která upravuje zločiny a přečiny proti národu, státu nebo veřejnému klidu. Základní národní zájmy mají být chráněny před špionáží (může se jí dopustit jen cizinec) a (vlasti)zradou (které se může dopustit jen francouzský státní občan). Tyto základní zájmy národa definuje čl. 410-1 a zahrnuje mezi ně nezávislost, celistvost státního území, bezpečnost, republikánskou formu institucí, prostředky obrany a diplomacie, ochranu obyvatelstva ve Francii a v zahraničí, dále vyváženost jeho přírodního prostředí a životního prostředí a klíčové prvky vědeckého a hospodářského potenciálu a kulturního dědictví.

Trestné (podle čl. 411-5 až 411-8) jsou ty zpravodajské vztahy k cizí moci, resp. to shromažďování a předávání informací cizímu státu, jež je způsobilé poškodit uvedené národní základní zájmy.

V Dánsku je odpovídající trestný čin uveden v § 108 dánského trestního zákoníku pod titulem „Jiné neoprávněné zpravodajské aktivity“. Zahrnuje činy, které nejsou přímo spojeny s dánským státem nebo společenskými zájmy a nejsou tak pokryty předchozí sekcí postihující závažnou zpravodajskou činnost.

Trestného činu jiných neoprávněných zpravodajských aktivit podle § 108 se dopustí ten, kdo jiným činem než popsáním v § 107 umožní zpravodajské službě cizího státu působit přímo nebo nepřímo na území dánského státu nebo kdo k tomu této službě pomůže. Trestem je odnětí svobody až na šest let. Kvalifikovaná skutková podstata se týká vojenských záležitostí

nebo činů spáchaných v době války nebo nepřátelské okupace. Trestní sazba se pak zvyšuje až na dvanáct let. Toto ustanovení tedy stíhá jak vyzvídání neutajovaných informací týkajících se vojenských, socioekonomických a podobných záležitostí, tak také informací vztahujících se k jednotlivcům nebo skupinám, včetně např. osob, kterým byl udělen azyl (chránění tedy jsou nejen státní občané).

Všechny uvedené úpravy mají společné to, že chrání mocenský monopol vlastního státu, jemuž jedinému přiznávají oprávnění provádět zpravodajskou činnost na svém území. Např. úprava dánská nevyžaduje způsobení žádné další újmy, prosté působení zpravodajských služeb na státním území je považováno za újmu natolik značnou, že je podle dánského práva trestně postižitelná. Úprava švýcarská naopak způsobení další újmy vyžaduje, na druhou stranu však umožňuje stíhat také činy, které jsou namířeny proti Konfederaci, jejím státním příslušníkům a jejím obyvatelům, i když jsou spáchaný v zahraničí (nejde tedy jen o činy na vlastním státním území jako podle úpravy dánské).

K bodům 87 a 88 (§ 329 odst. 2)

Do trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zák. se navrhuje doplnit novou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající v tom, že tento trestný čin je spáchán ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem. Při spáchání trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby za těchto okolností bude pachatel hrozit trest odnětí svobody v délce od tří do deseti let.

Nově navržená kvalifikovaná skutková podstata postihne jednání úřední osoby, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch vykoná svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, překročí svou pravomoc, nebo nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci, a to ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem. Nová kvalifikovaná podstata by tak dopadala na situace, kdy cizí moc přímo využívá spolupracovníka působícího v orgánech veřejné moci České republiky.

Tento trestný čin bude možné spáchat v souběhu s nově navrženým trestným činem podle § 318a tr. zák., neboť jsou chráněny jiné objekty, v tomto případě zájem na řádném a zákonném působení orgánů veřejné moci a na činnosti jejich pracovníků v souladu s jim svěřenými pravomocemi a v mezích těchto pravomocí, v případě trestného činu podle § 318a tr. zák. pak zájem na ochraně důležitých zájmů České republiky na zajištění její efektivní ochrany před nežádoucími aktivitami jiných států na jejím území.

K bodům 90 a 91 (§ 367 odst. 1 a 2)

V odůvodňovaných novelizačních bodech jednak dochází ke změnám, kterými se reaguje na vypuštění stávajícího § 205 odst. 2 tr. zák. (a na s tím související přečíslování následujících odstavců) a na změnu názvu trestného činu podle § 283 tr. zák., jednak se navrhuje zahrnout do výčtu trestných činů, jejichž nepřežázení je trestné, i nový trestný čin neoprávněné činnosti pro cizí moc podle § 318a tr. zák. S ohledem na povahu a závažnost jednání, které bude možné podřadit pod tento nový trestný čin a které je obdobné trestnému činu vyzvědačství (objektem těchto trestných činů je vnější bezpečnost České republiky či mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala), které již v tomto výčtu obsaženo dnes je, se tento krok jeví jako vhodný. S ohledem na chráněné právní statky není stanovena beztrestnost nepřežázení tohoto nového trestného činu z důvodu uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání.

K bodu 92 (§ 368 odst. 1)

Nový trestný čin neoprávněné činnosti pro cizí moc podle § 318a tr. zák. se navrhuje zahrnout do výčtu trestných činů, jejichž neoznámení je trestné. S ohledem na povahu a závažnost jednání, které bude možné podřadit pod tento nový trestný čin a které je obdobné trestnému činu vyzvědačství (objektem těchto trestných činů je vnější bezpečnost České republiky či mezinárodní organizace, k ochraně jejichž zájmů se Česká republika zavázala), které již v tomto výčtu obsaženo dnes je, se tento krok jeví jako vhodný.

K čl. II – přechodné ustanovení

V důsledku změn navrhovaných v právní úpravě peněžitého trestu dojde ke zcela jinému výpočtu počtu denních sazeb, tato změna se dotkne i stanovení jejich výše. Při stanovování počtu denních sazeb hraje roli i to, v jak dlouhý trest odnětí svobody může být uložený peněžitý trest přeměněn (viz i pravidlo o tom, že přepočtený trest spolu s ukládaným trestem odnětí svobody nesmí překročit horní hranici trestní sazby). Navrhuje se proto stávající pravidla pro rozhodování o přeměně peněžitého trestu v trest odnětí svobody aplikovat i po účinnosti tohoto zákona na tresty uložené před nabytím účinnosti tohoto zákona.

K části druhé – změna trestního řádu

K bodu 1 (§ 2 odst. 16)

Mezi základní zásady trestního řízení se navrhuje doplnit zásadu restorativní justice.

Restorativní justice je moderním konceptem trestněprávní politiky, který se postupně uplatňuje v čím dál větší míře v právních řádech západních zemí a ovlivňuje jejich trestní systémy. Orientuje se na nápravu způsobené újmy, zohlednění potřeb osob dotčených trestným činem, přijetí opravdové odpovědnosti pachatelem a ozdravení společenských vztahů zasažených trestným činem. Cílem trestního procesu tak není jen potrestání pachatele trestného činu, ale i působení na něj, aby přijal odpovědnost za svůj trestný čin, aby pokud možno nahradil způsobenou škodu nebo újmu, vydal bezdůvodné obohacení či jinak odčinil škodlivé následky spáchaného činu a aby došlo k nápravě narušených mezilidských vztahů. Orientací jak na pachatele, tak na oběť tak napomáhá jak reintegraci pachatelů, tak i zotavení obětí.

Základním dokumentem v této oblasti je doporučení Rady Evropy o restorativní justici v trestních věcech, Rec/CM (2018) 827. To jako restorativní justici označuje jakýkoli proces,

který umožňuje těm, kteří byli poškozeni trestným činem, a těm, kteří za tuto újmu odpovídají, aby se v případě dobrovolného souhlasu aktivně zúčastnili vyřešení záležitostí vzniklých v důsledku trestného činu, a to za pomoci školené a nestranné třetí strany (tzv. facilitátora). Základními principy jsou princip náhrady způsobené újmy a princip participace účastníků. K dalším principům patří dobrovolnost, poradní, zdvořilý dialog, spravedlivá péče o potřeby a zájmy zúčastněných, procedurální rovnost, kolektivní, na konsenzu založená dohoda, zaměření se na odškodnění, reintegraci a dosažení vzájemného pochopení, vyhnutí se dominanci. Mezi prioritami pro další rozvoj prevence kriminality a trestní justice zmiňuje restorativní justici rovněž Kjótská deklarace (14. kongres OSN k prevenci kriminality a trestní justici), když povzbuzuje státy, aby usnadnily procesy restorativní justice v příslušných fázích trestního řízení s cílem pomáhat při zotavení obětí a reintegraci pachatelů, jakož i předcházet kriminalitě a recidivě.

Za základní prvky restorativní justice lze považovat

- respekt vůči všem zapojeným osobám,
- odpovědnost (pachatel je odpovědný za způsobenou újmu),
- řešení konfliktu formou dialogu,
- participaci (náprava vztahů narušených trestným činem vyžaduje aktivní zapojení všech účastníků a optimálně i jejich okolí),
- vyváženost (hledání řešení přijatelného pro všechny strany),
- dobrovolnost (nikdo nesmí být ke spolupráci nucen),
- potřebu individuálního posouzení a vnímání situace.

Ve stávajícím trestním řádu se restorativní prvky uplatňují zejména v rámci odklonů a mediace. Zákon o obětech trestných činů pak jako jednu ze složek odborné pomoci poskytované obětem uvádí i restorativních programy, které poskytují bezpečné prostředí k setkání obětí, pachatelů a dalších osob, které byly trestným činem zasaženy.

Hlavními metodami (modely) restorativní justice jsou mediace (mediace mezi pachatelem a obětí – individuální práce s poškozeným a pachatelem, kdy je mezi nimi po jejich souhlasu možno pod dohledem vyškoleného mediátora zprostředkovat kontakt), rodinná skupinová konference (za účasti rodinných příslušníků zúčastněných stran, případně dalších osob majících vztah k danému případu) a tzv. kruhy (kromě pachatele, oběti, jejich rodin a zástupců ze strany justice jsou do konference zapojeni i zástupci dané komunity).

Klíčovou roli při uplatňování restorativního přístupu hraje Probační a mediační služba, která v trestním řízení úkony mediace provádí, nicméně tyto úkony neprovádí výlučně ona (zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě toto ostatně výslovně uvádí ve svém § 4 odst. 6, podle kterého *úkony probace a mediace, pokud nejsou tímto nebo zvláštním zákonem svěřeny do výlučné působnosti Probační a mediační služby, mohou vykonávat nebo se na nich podílet i jiné osoby*).

Zakotvení zásady restorativní justice by mělo přispět k tomu, že v průběhu trestního řízení budou orgány činné v trestním řízení ve vhodných případech více využívat Probační a mediační službu za účelem provedení mediace mezi obviněným a poškozeným a k motivování dotčených osob zapojit se do restorativních programů.

K bodu 2 [§ 6 odst. 1 písm. c)]

Tresty zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí bude po účinnosti tohoto návrhu zákona možné uložit i fyzickým osobám. I u těchto druhů trestů bude možné rozhodnout o podmíněném upuštění od výkonu jejich zbytku, pokud se prokáže, že i trest vykonaný v kratší výměře měl na pachatele dostatečný vliv a že tedy lze předpokládat, že již došlo k nápravě a dalšího výkonu trestu již není třeba, nebo pokud soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného (viz návrh změn § 90 tr. zák. a odůvodnění příslušného novelizačního bodu části první). Tato změna se promítá i do vymezení oprávnění zájmového sdružení občanů, které se i v těchto případech bude moci připojit k návrhu odsouzeného na podmíněné upuštění od výkonu zbytku těchto druhů trestů, obdobně jako se může připojit k návrhu na upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.

K bodům 3 až 5 [§ 17 odst. 1 písm. b) a nově označené písm. d) a e)]

Jednou ze změn navrhovaných v novelizaci trestního zákoníku je zvýšení rozpětí trestních sazeb u majetkových a hospodářských trestných činů, kdy s ohledem na požadavek, aby i u nich bylo možné uložit jiné tresty než nepodmíněné tresty odnětí svobody (a)nebo tresty majetkové či zákazové, dochází ke snížení dolní hranice trestní sazby z pěti let na tři roky. Dolní hranice trestní sazby 5 let je ale v zásadě určující pro rozlišení věcné příslušnosti krajského soudu jakožto soudu prvního stupně a soudu okresního, kdy podle § 17 tr. řádu krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest, ledaže jde o trestní řízení o trestných činech, které jsou v tomto ustanovení taxativně vymezeny.

Uvedená změna trestního zákoníku by tak měla za následek, že všechna trestní řízení o trestném činu krádeže, zpronevěry, podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu, dotačního podvodu, provozování nepoctivých her a sázek a zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby by se stala agendou okresní, a to i v případě, kdy by se jednalo o krádeže či podvody páchané v rámci organizované zločinecké skupiny, krádeže či podvody páchané s tzv. teroristickým úmyslem (byť jinak podpora a propagace terorismu spadá do příslušnosti krajských soudů) nebo o sofistikované karuselové podvody. Pokud by více takovýchto věcí, leckdy složitých, s mezinárodním prvkem nebo větším množstvím poškozených (ostatně z tohoto důvodu je část těchto věcí dozorována vrchními státními zastupitelstvími místo krajskými státními zastupitelstvími), napadlo na okresní soud, mělo by to negativní dopad na délku řízení a na vyřizování další agendy okresního soudu.

Uvedená změna by si vyžádala výrazné posílení okresních soudů na úkor soudů krajských, to samé platí i pro okresní státní zastupitelství.

Z podstaty věci plyne, že snížení personální potřeby u krajských soudů a krajských státních zastupitelství, které by změna trestních sazeb vyvolala, by muselo být v zásadě kompenzováno zvýšením potřeby u okresních soudů a okresních státních zastupitelství, neboť vedení předmětných trestních řízení bude i nadále vyžadovat v zásadě obdobný objem personálních zdrojů; jinými slovy tato změna by znamenala nutné přesuny mezi jednotlivými stupni soudní soustavy či soustavy státního zastupitelství. Pokud jde o soudy, představuje odhadovaná změna potřeby přibližně jednu čtvrtinu současné personální potřeby soudců a personálu ve výkonu krajských soudů pro vyřizování prvostupňové trestní agendy; pokud jde o státní zastupitelství, představuje odhadovaná změna potřeby přibližně 22 % současné personální potřeby státních zástupců a administrativních zaměstnanců pro vyřizování agendy.

Změny navrhované v odůvodňovaných novelizačních bodech mají za cíl zajistit, aby k uvedenému přesunu agendy z krajských soudů na soudy okresní nedošlo, s ohledem na § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, tak nedojde ani k potřebě přesunu mezi krajskými a okresními státními zastupitelstvími.

Krajský soud jako soud prvoinstanční bude taktéž činný v řízení o novém trestném činu neoprávněná činnost pro cizí moc podle § 318a tr. zák., a to i s ohledem na to, že je příslušný k řízení o trestných činech vyzvědačství či ohrožení utajované informace, které jsou svojí povahou a závažností jednání, o která jde, trestné činy obdobné, kromě toho v převažující míře se shodně vymezeným individuálním objektem trestného činu.

K bodům 6 a 43 (§ 57 odst. 2 a § 314f odst. 3)

Podle dnešní úpravy mohou být v protokolu, rozsudku, usnesení či trestním příkazu opraveny „písařské chyby nebo jiné zřejmé nesprávnosti“. Navrhuje se sladit textaci tohoto ustanovení s textací obvyklou v ostatních procesních předpisech (v občanském soudním řádu, ve správním řádu, v soudním řádu správním, v daňovém řádu) na opravu „chyb v psaní a počtech“.

K bodu 7 (§ 73a odst. 1)

Jedná se o terminologickou změnu reagující na změnu názvu trestného činu podle § 283 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod části první).

K bodům 8 až 14 (§ 88 odst. 7 až 11 a § 88a odst. 2 a 3)

Předloženým návrhem dochází ke změně v oblasti plnění informační povinnosti vůči osobě, která byla odposlouchávána.

S ohledem na její smysl se navrhuje z informační povinnosti vyloučit osoby, které měly možnost dozvědět se informaci o nařízeném odposlechu ze spisu a mohly tak proti nezákonnosti jeho nařízení a jeho provedení brojit v řízení před soudem, a to ať již před soudem prvního stupně, nebo případně v rámci opravných prostředků (tj. typicky obviněný a zúčastněná osoba). Informační povinnost má směřovat vůči osobám, které informaci o tom, že byly odposlouchávány, neměly možnost vědět a nemohly se tak účinně bránit proti nezákonnému nařízení odposlechu v soudním řízení. Tím dojde i k odstranění možné duplicity plynoucí z dnešní úpravy, kdy jedna a tatáž otázka může být posuzována dvakrát (jednou v řízení v samotné trestní věci a jednou v řízení o přezkumu ze strany Nejvyššího soudu podle § 314l tr. řádu).

Také se navrhuje nově stanovit konkrétní lhůtu pro splnění této informační povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení, neboť stávající praxe je různorodá. Délka této lhůty zohledňuje skutečnost, že může dojít ke zrušení některého z rozhodnutí ve věci na základě přezkumných mechanismů předpokládaných trestními předpisy. Aby v řízení o přezkumu bylo možné snáze identifikovat relevantní trestní spis, navrhuje se jako náležitost informace podávané dotčené osobě stanovit, vedle dnes již poskytovaných údajů, též spisovou značku trestní věci.

I po vzoru jiných států (např. Německa nebo Francie) se navrhuje zkrátit dobu pro podání návrhu na přezkoumání zákonnosti vydaného příkazu z 6 měsíců na 30 dnů. Taková lhůta se jeví být plně dostačující, když pro podání odvolání, což lze považovat za úkon náročnější, je

stanovena osmidenní lhůta. Stávající lhůta se jeví jako excesivní a nepřiměřeně dlouhá, zejména při srovnání s lhůtami k podání opravných prostředků upravených v trestním řádu.

Dále se navrhuje, aby návrh na zahájení řízení o přezkumu zákonnosti vydaného soudního příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl přezkumnému orgánu zasílán nikoli přímo oprávněnou osobou (jako je tomu dosud), ale prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, který tuto osobu informoval. Tento orgán návrh na zahájení řízení předloží Nejvyššímu soudu, a to zároveň se svým stanoviskem k němu, s vyjádřením k otázce, zda byl návrh podán oprávněnou osobou a v zákonné lhůtě, a pokud u něj trestní řízení skončilo, též spolu se všemi trestními spisy, které se týkají dané problematiky. Takový postup urychlí vlastní přezkumné řízení.

Nově se mění příslušnost orgánu k podání informace o nařízeném odposlechu, kterým nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, a záznam o něm není určen k důkazním účelům. Stávající úprava je v tomto směru nevyhovující, neboť je-li k informování příslušný soud, je pro něj obtížné s ohledem na režim utajení vůbec zjistit informaci o tom, že byl nařízen odposlech, kromě toho odtajnit takovou informaci může pouze původce utajení, tj. policejní orgán. Proto se navrhuje, aby v těchto případech podal informaci dotčené osobě sám policejní orgán. Plnění informační povinnosti z jeho strany je pak podmíněno tím, že je státním zástupcem nebo soudem vyrozuměn o pravomocném vyřízení věci (tato povinnost státního zástupce a soudu bude dále zdůrazněna ve vnitřních předpisech).

Dále se v souladu s požadavky judikatury Evropského soudu pro lidská práva, v níž Soud vyžaduje, aby byla dotčená osoba informována o tom, že byla odposlouchávána, ihned, jakmile to bude možné, aniž by byl ohrožen cíl vyšetřování (*Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71, rozsudek pléna ze dne 6. září 1978, § 57 a 58), zakotvuje povinnost orgánů činných v trestním řízení přezkoumávat, zda stále trvá důvod pro nepodání informace dotčené osobě – pokud zjistí, že důvod odpadl, informaci dotčené osobě podají. Přezkumnou povinnost se pak navrhuje omezit uplynutím objektivní promlčecí doby podle zákona č. 82/1998 Sb., která činí 10 let od okamžiku, kdy nastala právní skutečnost, s níž je spojen vznik nemajetkové újmy, tj. v tomto případě od okamžiku vydání nezákonného příkazu.

Obdobná úprava se pak navrhuje i ve vztahu k příkazu k zjištění údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a tr. řádu.

Tato úprava by měla přispět k zefektivnění plnění informační povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení a posiluje garance, že informační povinnost vůči dotčené osobě bude splněna.

K bodům 15 a 31 až 34 (§ 128 odst. 3, § 265r odst. 8 a 9 a § 274a odst. 1 a 2)

Po vzoru zahraničních úprav a s ohledem na to, že vyhlášení rozsudku má být jasné a výstižné, se navrhuje změny v právní úpravě vyhlášení rozsudku. Návrh vychází z toho, že popis skutku, který je součástí výroku, je mnohdy velmi rozsáhlý a obsahuje řadu detailních informací (např. o typu ukradených vozidel, jejich registrační značce atd.), jejichž čtení vede k zbytečnému zatížení předsedy senátu, ale i k zatížení stran a veřejnosti, které na vyhlášení rozsudku zajímá zejména otázka, zda bude obviněný uznán vinným nebo nevinným a jaký trest mu bude uložen. Namísto slavnostního okamžiku vyhlášení rozsudku pak v praxi předseda senátu mnohdy dlouhou dobu monotónně čte skutkové okolnosti, při čemž nejsnáze udělá chybu, při nezájmu stran a veřejnosti. Tuto nežádoucí situaci se navrhuje odstranit a umožňuje se zejména v případě rozsáhlého popisu skutku, aby ústně předseda senátu přednesl pouze podstatné skutečnosti rozhodné z hlediska vymezení skutku tak, aby nebyl zaměnitelný s jiným (tj. nemusel by např. uvádět sériová čísla odcizených bankovek a další detailní

skutkové okolnosti), a ve zbytku by odkázal na písemné vyhotovení výroku rozsudku, které předloží stranám. Pokud by se jednání účastnila veřejnost, je předsedovi senátu dána možnost, aby znění výroku promítl také na stěnu či je jinak zpřístupnil veřejnosti. To se považuje za vyhlášení rozsudku (byť zjednodušené v tom smyslu, že by se ústně nevyhlašoval přesně celý výrok).

K bodům 16 a 17 (§ 129 odst. 1 a § 131 odst. 1)

Nově se doplňuje, že pokud je rozsudek vyhlašován podle § 128 odst. 3 tr. řádu, musí být vyhotovení rozsudku ve shodě s tím, jak byl rozsudek vyhlášen ústně, jakož i s písemným zněním plného výroku, které bylo předáno stranám.

Ustanovení o opravě a vyhotovení rozsudku se upravuje (po vzoru občanského soudního řádu a i po vzoru některých zahraničních úprav) tak, že zjevné nesprávnosti a chyby v psaní a počtech lze v rozsudku opravit nejen tak, aby byl shodný s tím, který byl vyhlášen, ale i tak, aby dával smysl – např. umožňuje se oprava chyby v označení odstavce (označen číslem, které ale podle právní věty soud neužil), chyby ve jménu, příjmení, datu narození, registrační značce propadlého vozidla apod., kterou takto předseda senátu při vyhlášení přečetl, ale též oprava chybného součtu apod. Oprava cestou opravného prostředku je zbytečně zdlouhavá a nákladná a nepřispívá k efektivnímu výkonu rozsudku. Je naprosto nesmyslné rušit rozsudek jen kvůli opravě např. početní chyby.

Proti rozhodnutí o opravě bude přípustná stížnost, kromě toho při opravě chyby ve výroku běží nová lhůta pro podání řádného opravného prostředku – např. při navýšení škody při opravě chybného součtu. Práva obviněného tak jsou dostatečně chráněna.

Navržená úprava přispěje k efektivitě a rychlosti trestního řízení.

K bodům 18 až 25 [§ 159a odst. 4 písm. d), § 172 odst. 2 písm. b) a d), § 174a odst. 1, 3, 5 a 6 a § 174b]

Stávající úprava odložení věci a zastavení trestního stíhání se doplňuje tak, že sice i nadále zůstává zachována zásada legality, nicméně po vzoru německé a rakouské právní úpravy se výrazněji posilují oportunní prvky v přípravném řízení. Státní zástupce bude mít nově možnost zastavit trestní stíhání (i odložit trestní věc), pokud shromážděné důkazy nejsou dostatečným podkladem pro úspěšné zastupování obžaloby v řízení před soudem, aby osoby zbytečně nebyly stavěny před soud, když je zřejmé, že by to vedlo ke zproštění obžaloby. Taková úprava zamezí tomu, aby docházelo ke zbytečnému vedení dalšího trestního řízení, což je neefektivní a nákladné, difamující pro obviněného a zatěžuje i další osoby zúčastněné na řízení, když je zřejmé, že shromážděné důkazy nebudou postačovat k tomu, aby byl obviněný odsouzen. Pokud nemá dostatečné důkazy o vině obviněného žalobce, pak nelze předpokládat, že je zajistí soud, jehož role v trestním procesu je odlišná.

Aby nedošlo k tzv. „zametání věcí pod koberec“, nastavuje navržená úprava řadu pojistek:

Stávající právní úprava obsažená v § 174a tr. řádu se doplňuje o přezkum a možnost zrušení nezákonného nebo nedůvodného rozhodnutí státního zástupce o odložení věci a o zastavení trestního stíhání, pokud bylo učiněno z nového oportunního důvodu. I nadále platí výjimka pro Úřad evropského veřejného žalobce.

Jak již bylo uvedeno, poškozený má podle stávající právní úpravy právo podat proti rozhodnutí o odložení věci nebo o zastavení trestního stíhání stížnost, o které rozhoduje

nadřízené státní zastupitelství, u rozhodnutí o zastavení trestního stíhání pak může podat dále podnět nejvyššímu státnímu zástupci k zrušení rozhodnutí pro nezákonnost.

Nově se navrhuje, aby v případě, kdy je věc odložena nebo trestní stíhání zastaveno z důvodu, že shromážděné důkazy neumožňují úspěšné zastupování obžaloby před soudem, mohl poškozený po vyčerpání stížnosti ve stanovené lhůtě požádat nejvyššího státního zástupce o zrušení takového rozhodnutí pro nezákonnost nebo nedůvodnost, a pokud mu nejvyšší státní zástupce nevyhoví, aby se se stejnou žádostí mohl obrátit na soudce činného v přípravném řízení (§ 26 tr. řádu). Variantou k tomuto postupu je v některých cizích státech subsidiární žaloba poškozeného, navrhované řešení je však pro poškozeného výhodnější.

Vzhledem k tomu, že i poškozený musí všemi dostupnými prostředky usilovat o hájení svého práva na satisfakci vůči pachateli trestného činu, včetně práva na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, popř. na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, je na místě stanovit podmínku, aby před podáním žádosti soudci vždy podal žádost směřující k přezkoumání věci nejvyšším státním zástupcem v rámci jeho zvláštní kasační pravomoci (přezkum bude v těchto případech obligatorní) a tato žádost byla nejvyšším státním zástupcem shledána nedůvodnou.

Soudce přitom není oprávněn státnímu zástupci nařídit, aby podal obžalobu, neboť to je jeho výlučné oprávnění, může nicméně požadovat, aby bylo pokračováno ve vyšetřování a byly provedeny některé další vyšetřovací úkony.

Do určité míry obdobnou úpravu, kdy poškozený může v některých případech iniciovat soudní přezkum cestou opravného prostředku, má např. Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Estonsko, Španělsko a Rakousko.

K bodům 26 a 27 [§ 179g odst. 2 písm. a), § 179g odst. 4, § 307 odst. 2 písm. a) a § 307 odst. 5]

V rámci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a podmíněné zastavení trestního stíhání se může obviněný (podezřelý) zavázat, že se po určitou dobu zdrží určité činnosti, pokud se v souvislosti s ní dopustil přečinu, což obsahově koresponduje s trestem zákazu činnosti. Obdobně se může zavázat i k tomu, že se po stanovenou dobu zdrží držení a chovu zvířat. A priori by nemělo být vyloučeno, aby ve vhodných případech mohlo být uplatnění těchto druhů odklonů spojeno s obdobným závazkem, který bude korespondovat s novými druhy trestů, které bude možné uložit fyzickým osobám (trest plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trest přijímání dotací a subvencí).

K bodům 28 a 46 [§ 188 odst. 1 písm. f), § 314p odst. 3 písm. e) a § 314r odst. 5]

Jedná se o legislativně technickou změnu navazující na změny § 309 tr. řádu.

K bodu 29 (§ 206 odst. 1)

Nově se navrhuje výslovně uvést, že státní zástupce přednese jen podstatné body obžaloby s příslušnou částí odůvodnění, neboť s obžalobou měl soud i všechny strany možnost se seznámit a pro veřejnost je dostačující přednes v daném rozsahu. Přednesení obžaloby se doplňuje o vyjádření státního zástupce k tomu, zda po jejím podání nastala nějaká skutečnost, která má význam pro řízení (např. že obviněný byl v mezidobí odsouzen v jiné věci). Ve zbytku státní zástupce odkáže na písemné vyhotovení, které mají strany k dispozici.

K bodu 30 [§ 223a odst. 1 a § 257 odst. 1 písm. d)]

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na skutečnost, že okolnosti pro schválení narovnání nebudou obsaženy pouze v § 309 odst. 1 tr. řádu, ale nově též v § 309 odst. 2 tr. řádu (viz příslušný novelizační bod této části).

K bodům 35 až 37 (§ 309 až 311)

Jak uvádí Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, „ve vyšetřování bylo narovnáním (§ 309 trestního řádu) vyřízeno jen zanedbatelné množství případů, a to 51 osob. Tento počet byl oproti roku 2021 zcela nepodstatně nižší (-3). Nadále jde o minimální absolutní počty, je to pouhých 0,17 % (-0,01 %) z celkového počtu stíhaných osob. Ve zkráceném přípravném řízení byly narovnáním vyřízeny jen 2 osoby. Celkově bylo tedy v přípravném řízení skončeno řízení za použití narovnání vůči 53 osobám. V poměru ke všem osobám vyřízeným v přípravném řízení (oběma zmíněnými formami) to je 0,08 %. Stále platí, že v existující podobě se narovnání využívá sporadicky, a nezmění-li se jeho úprava, zřejmě tomu tak zůstane i do budoucna.“

I s ohledem na závazek vlády plynoucí z jejího programového prohlášení, podle něhož tato vláda bude prosazovat rozšíření konceptu restorativní justice v návaznosti na Strategii restorativní justice pro Českou republiku, bylo zvažováno, jakým způsobem zefektivnit stávající právní úpravu tohoto druhu odklonu. Rovněž bylo zvažováno, zda má smysl zachovávat narovnání vedle podmíněného zastavení trestního stíhání a zda by nebylo účelnější po vzoru rakouské právní úpravy upravit všechny možnosti v rámci jednoho odklonu, tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání by bylo možné rozhodnout, pokud se obviněný k činu doznal a buď (i) uhradil nebo jinak odčinil škodu či jinou újmu, zavázal se k její úhradě či učinil jiná potřebná opatření k její náhradě nebo vydal bezdůvodné obohacení trestným činem získané, k jeho vydání se zavázal či učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání nebo (ii) poskytl peněžitou částku ve prospěch obětí nebo (iii) vykonal bezplatně ve volném čase obecně prospěšnou činnost určitého druhu, nebo (iv) se zdržel určité činnosti, v souvislosti s níž trestný čin spáchal, přičemž tyto povinnosti by bylo možné i kombinovat. Ve všech případech by byla stanovena zkušební doba a bylo by možné uložit přiměřená omezení či povinnosti nebo stanovit dohled Probační a mediační služby.

Po proběhlé odborné diskusi převážil názor, že je účelné zachovat institut narovnání vedle podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání poskytuje určité „benefity“ pro všechny zúčastněné. Jeho nesporným benefitem pro obviněného je skutečnost, že při schválení narovnání je trestní stíhání definitivně zastaveno a jsou řešeny pouze občanskoprávní důsledky spáchání trestného činu vůči poškozenému. Pokud se vyrovná s poškozeným, nepodléhá žádným dalším omezením. Orgány činné v trestním řízení nejsou zatěžovány sledováním chování obviněného a nemusejí činit žádná další rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že poškozený musí s tímto odklonem souhlasit, má větší prostor k tomu, aby dosáhl plné satisfakce, a to i ve vztahu k způsobené újmě. Postavení poškozeného bude navíc posíleno v tom směru, že výrok o povinnosti obviněného nahradit v dohodnutých splátkách škodu nebo vydat bezdůvodní obohacení bude představovat exekuční titul, čímž se zlepší vymahatelnost závazku obviněného v případě, že by jej včas a řádně nesplnil.

Nenavrhuje se rozšiřování ani bližší specifikace okruhu trestných činů, u kterých lze narovnání uplatnit, vychází se i nadále z hmotněprávní kategorizace trestných činů obsažené v trestním zákoníku, tj. o narovnání i nadále bude možné rozhodnout u přečinů. To odpovídá koncepci, že alternativní způsoby řešení věci mají být uplatnitelné u nejméně závažné

kategorie trestných činů. Řešení trestní věci narovnáním mezi obviněným a poškozeným je na místě zejména v případě, že spáchaný čin zasahuje do poměrů poškozeného a navozuje konfliktní stav mezi ním a obviněným. Nenavrhuje se vymezovat konkrétní okruh trestných činů, u kterých lze tento odklon využít, s ohledem na potřebu vždy každý jednotlivý případ posoudit individuálně a zvážit vhodnost tohoto způsobu řešení věci (tj. povaha a závažnost spáchaného činu, motiv jeho spáchání, míra, jakou jím byl dotčen veřejný zájem, osoba obviněného a jeho osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry). Podstatné je, aby existoval poškozený trestným činem, kterým by typicky měla být určitá fyzická, případně právnická, osoba, nelze však vyloučit, že jím může být i obec nebo kraj, popřípadě stát. Jak již bylo uvedeno výše, tento odklon se navrhuje v trestním řádu i nadále samostatně ponechat s tím, že bude více zpružněn a upraven tak, aby byl dostupný pro větší okruh obviněných a zároveň představoval rychlé a efektivní řešení bez zbytečné administrativní zátěže i pro orgány činné v trestním řízení.

Úprava podmínek narovnání se zčásti inspirovuje rakouskou právní úpravou, přičemž reaguje na kritiku vyslovovanou v odborné literatuře, podle níž je narovnání institutem pouze pro bohaté obviněné, kteří se takto „vykoupí“. Nová úprava více zohledňuje skutečnost, že primárním účelem tohoto institutu je narovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným, urovnání konfliktního vztahu mezi nimi a nahrazení či jiné odčinění negativních důsledků spáchání trestného činu vůči poškozenému. Pokud není významně zasažen veřejný zájem, postačí toto narovnání k definitivnímu vyřešení věci a není třeba, aby k tomu přistupovaly další podmínky. Proto se povinnost zaplatit peněžitou částku na pomoc obětem trestného činu ponechává pouze pro závažnější případy, kdy se takový postup s ohledem na okolnosti případu a poměry obviněného jeví být vhodný.

Vzhledem k tomu, že obviněný nemusí mít vždy okamžitě dostatečné peněžní prostředky k úhradě způsobené škody nebo újmy nebo k vydání bezdůvodného obohacení, navrhuje se, aby pro účely uplatnění tohoto odklonu postačovalo, aby obviněný okamžitě uhradil nejméně 30 % dlužné částky s tím, že zbytek se zaváže uhradit ve splátkách, a uzavřel o tom s poškozeným dohodu. Předpokládá se, že pokud obviněný uzavře s poškozeným dohodu o náhradě nebo jiném způsobu odčinění škody nebo o vydání bezdůvodného obohacení, bude výrok o povinnosti obviněného uhradit zbylou škodu nebo vydat zbylé bezdůvodné obohacení poškozenému představovat pro poškozeného exekuční titul (viz návrh § 311 odst. 3 tr. řádu ve spojení s § 274 odst. 1 o.s.ř.). Tím bude dále posíleno postavení poškozeného.

Způsoby, jakými je možné následky stíhaného činu odstranit, budou odvislé od okolností případu, možností obviněného a zejména postoje poškozeného. Byť se upřednostňuje peněžní náhrada, je možné se dohodnout i na opravě poškozené věci, zakoupení jiné namísto odcizené věci, osobní pomoci poškozenému, na tom, že škodu uhradí jiný subjekt (pojišťovna, rodiče), na omluvě, provedení určitých prací pro poškozeného apod. Poškozený má nicméně právo na tu variantu, která je pro něj nejvýhodnější, pokud je toho obviněný schopen.

Nově se omezuje právo poškozeného podat stížnost pouze na případy, že rozhodnutí není v souladu s dohodou o narovnání, kterou uzavřel s obviněným, neboť s tímto způsobem vyřízení věci vyslovil souhlas.

V neposlední řadě se navrhuje vypustit povinný výslech obviněného a poškozeného před schválením narovnání, neboť podle zjištěných poznatků představuje jednu z překážek častějšího využívání tohoto odklonu, kromě toho taková úprava absentuje i v zahraničních úpravách. Potřebné informace jsou zpravidla obsaženy v trestním spisu, přičemž státnímu zástupci nebo předsedovi senátu nic nebrání, aby si v případě potřeby informace zjistil dožádáním nebo výslechem, nejví se však být účelné stanovit předchozí výslech jako

obligatorní. Kromě toho se předpokládá aktivní činnost Probační a mediační služby, která bude působit tak, aby věc mohla být ve vhodných případech vyřešena právě cestou narovnání.

K bodu 38 [§ 314e odst. 2 písm. a)]

Trestním příkazem není podle současné právní úpravy možné ukládat nepodmíněný trest. Novela trestního řádu, která tuto možnost vypustila (novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb.), tento krok příliš nevysvětluje. Literatura pak k tomu uvádí, že jde o reakci na doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 ohledně zjednodušení trestního řízení, které váže konání písemného řízení provedeného soudním orgánem bez ústního jednání „na sankce toliko peněžité a ztrátu práv s vyloučením jakéhokoli trestu odnětí svobody“. K tomu lze nicméně uvést, že v případě uvedeného doporučení se jedná o tzv. soft law, přičemž i v jiných jurisdikcích se můžeme setkat s tím, že trestním příkazem lze uložit i nepodmíněný trest odnětí svobody (viz § 353 odst. 2 slovenského trestného poriadku, švýcarský trestní řád). Ukládání (krátkodobého) nepodmíněného trestu odnětí svobody trestním příkazem přitom zákonné podmínky pro jeho uložení nebrání, a to ani § 55 odst. 2 tr. zák. (bude-li se jednat např. o multirecidivisty, kteří již byli opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, je skutečnost, že na ně již nelze působit jiným než nepodmíněným trestem odnětí svobody, zjevná). K možnosti uložit kratší nepodmíněný trest odnětí svobody trestním příkazem je možné i dodat, že tímto způsobem bude i reagován na problém tzv. kumulace trestů, kdy lze předpokládat, že soudce v případech, kdy již má být ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, tento trest neuloží nikoliv proto, že by se domníval, že jde ještě na obžalovaného výchovně působit jiným trestem, ale proto, že mu to umožní věc rychle vyřídít trestním příkazem.

K bodům 39 a 40 [§ 314e odst. 2 písm. e) až g)]

Tresty zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí, které nově bude možné uložit i pachateli – fyzické osobě, jsou svojí povahou de facto zvláštními druhy trestu zákazu činnosti, není proto důvodu, proč by je nemohlo být možné uložit trestním příkazem, kterým trest zákazu činnosti uložit lze.

Shodně jako u zákazu činnosti (a shodně i se současnou úpravou trestního příkazu podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim) bude možné tyto tresty trestním příkazem uložit v maximální délce pěti let, tedy v délce, která je oproti obecné úpravě snížena, pokud jde o horní hranici, na polovinu. Stejně omezení se navrhuje i ve vztahu k trestu zákazu držení a chovu zvířat.

K bodu 41 (§ 314e odst. 3)

Třebaže i pro povinnost vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací při uložení trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu nebo při uložení trestu domácího vězení platí, že soud musí přihlídnout ke stanovisku pachatele, jeho zdravotnímu stavu a k možnostem jejich uložení (viz odkaz na § 64 tr. zák. v nově navrhovaném § 60 odst. 7, § 82 odst. 3 a § 85 odst. 3 tr. zák. v příslušných novelizačních bodech části první), stanovuje se v případě uložení této povinnosti trestním příkazem povinnost předjednat její uložení s Probační a mediační službou, stejně jako je tomu dnes v případě, kdy soudce chce uložit trestním příkazem trest obecně prospěšných prací.

Předjednání výrazným způsobem snižuje riziko toho, že trest obecně prospěšných prací bude uložen v nevhodných případech, v případech, kdy díky negativnímu postoji pachatele nedojde

k jeho výkonu a bude následně rozhodováno o jeho přeměně apod., což je zřejmé z praktických zkušeností Probační a mediační služby (data Probační a mediační služby prokazují vyšší podíl úspěšnosti výkonu trestů, které byly předjednány a doporučeny, v porovnání s tresty bez předjednání nebo s tresty, u kterých nebyla sankce doporučena).

K bodu 42 (§ 314e odst. 5)

Do odůvodňovaného novelizačního bodu se promítá změna poměru mezi počtem nezaplacených denních sazeb a délkou přeměněného trestu odnětí svobody (viz příslušný novelizační bod části první), k věcné změně nedochází.

K bodům 44 a 45 (§ 314l)

Pokud jde o řízení o přezkumu zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a příkazu k zjištění údajů o telekomunikačním provozu, v § 88 a 88a tr. řádu navrženým vynětím osob, které mohly proti nezákonnosti výše uvedených úkonů brojit v řízení před soudem, z okruhu osob oprávněných žádat o přezkum podle oddílu sedmého hlavy dvacáté trestního řádu se odstraňuje dosavadní neřešená dvoukolejnost přezkumu téže otázky v řízení ve věci samé na straně jedné a Nejvyšším soudem v rámci přezkumného řízení na straně druhé. Pro případ, že by příkaz směřoval vůči více osobám a jen jedna z nich by mohla napadat zákonnost příkazu v řízení před soudem, se upravuje, že Nejvyšší soud v řízení podle oddílu sedmého této hlavy přezkoumá zákonnost příkazu jen v takovém rozsahu, v jakém takový přezkum nebyl proveden v řízení před soudem.

K bodu 47 [§ 331a odst. 1 písm. d)]

Pokud bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění za současného rozhodnutí, že podmíněně propuštěný má ve zkušební době vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací, odkazuje současný text trestního řádu i na přiměřené užití § 338a tr. řádu. Toto ustanovení se však z povahy věci neužije (místo toho se na rozhodnutí o zrušení zároveň uloženého přiměřeného omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovného opatření užije § 332 odst. 1 tr. řádu). Navrhuje se tak tento nesprávný odkaz napravit.

K bodu 48 (§ 333 odst. 3)

Jedná se o legislativně technickou změnu reagující na změny ve struktuře § 89 tr. zák. (viz příslušný novelizační bod části první).

K bodu 49 (§ 350ac a 350ad)

Trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí bude po účinnosti tohoto návrhu zákona možné uložit i fyzickým osobám. Podmínky pro uložení těchto trestů se proto přesouvají ze zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim do trestního zákoníku (zejména do § 74c až 74f tr. zák.), do trestního řádu jsou pak zařazena ustanovení řešící výkon těchto trestů.

Jelikož jak trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, tak trest zákazu přijímání dotací a subvencí jsou svojí povahou de facto zvláštními druhy trestu zákazu činnosti, postačí (stejně jako je tomu v současném znění zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim) odkázat na obdobné užití ustanovení upravujícího výkon trestu zákazu činnosti.

K bodu 50 (oddíl sedmý)

Jednou ze změn navrhovaných v předložené novele trestního zákoníku je i rozšíření možností soudce více individualizovat trest, kdy spolu s trestem domácího vězení nebo při podmíněném odsouzení (ať již prostém nebo s dohledem) je možné uložit i povinnost vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací, obdobně, jako je to již dnes možné při podmíněném propuštění podle § 88 odst. 2 tr. zák. [viz odůvodnění změn § 60 odst. 7, § 61 odst. 3 písm. d), § 82 odst. 3, § 83 odst. 1 písm. f), § 85 odst. 3 a § 86 odst. 1 písm. f) tr. zák.].

Na výkon této povinnosti se použijí ustanovení o výkonu trestu obecně prospěšných prací s výjimkou ustanovení § 338a tr. řádu, které se z povahy věci neužije (místo toho se na rozhodnutí o zrušení zároveň uloženého přiměřeného omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovného opatření v případě trestu domácího vězení užije § 334e odst. 4 tr. řádu a v případě podmíněného odsouzení § 330 tr. řádu). Kontrolu plnění této povinnosti vykonává Probační a mediační služba, a to ze zákona, tj. kontrolou plnění této povinnosti ji není zapotřebí pověřovat.

Obdobně jako v případě trestu obecně prospěšných prací platí, že povinnost vykonat bezplatně ve svém volném čase práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací se vykonává v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí (za místo, kde odsouzený bydlí, se v případě výkonu trestu domácího vězení považuje místo stanovené jako místo výkonu tohoto trestu – k místu výkonu trestu domácího vězení viz § 334a odst. 3 tr. řádu). Mimo tento obvod může být tato povinnost vykonávána pouze se souhlasem odsouzeného.

K bodu 51 (nový oddíl osmý)

Vzhledem k vložení nového oddílu sedmého, který se týká kontroly povinnosti vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací, dochází k přeznačení stávajícího oddílu sedmého na oddíl osmý a přeznačení samotného ustanovení z § 350m na § 350n. Kromě těchto legislativně technických změn k žádné jiné změně nedochází a přebírá se dosavadní právní úprava.

K části třetí – změna zákona o návykových látkách

VARIANTA I

Ustanovení § 39 odst. 2 zákona o návykových látkách, které vymezuje skutkové podstaty přestupků povahou odpovídající skutkovým podstatám příslušných trestných činů, se upravuje tak, aby korespondovalo s novou trestně právní úpravou nově privilegující vedle pěstování i sklizeň, sběr nebo zpracovávání rostliny nebo houby obsahující návykovou látku pro vlastní potřebu v množství větším než malém.

VARIANTA II

Ustanovení § 39 odst. 2 zákona o návykových látkách, které vymezuje skutkové podstaty přestupků povahou odpovídající skutkovým podstatám příslušných trestných činů, se upravuje tak, aby korespondovalo s novou trestně právní úpravou.

Stávající skutkovou podstatu přestupku spočívající v neoprávněném přechovávání návykové látky v malém množství pro vlastní potřebu se navrhuje rozdělit, kdy nová

- a) skutková podstata přestupku podle písmene a) navazuje na trestný čin podle § 285 odst. 1 alinea druhá a § 285 odst. 3 alinea druhá tr. zák.,
- b) skutková podstata přestupku podle písmene b) navazuje na trestný čin podle § 285 odst. 2 tr. zák. a
- c) skutková podstata přestupku podle písmene c) dopadá na případy přechovávání návykových látek odlišných od těch uvedených v písmenech a) a b) a je tedy obdobou § 284 odst. 1 tr. zák.

Za „návykovou látku získanou zpracováním rostliny nebo houby obsahující návykovou látku“ podle § 39 odst. 2 písm. a) je potřeba považovat i omamnou látku konopí nebo jinou omamnou nebo psychotropní látku získanou zpracováním rostliny konopí.

Obdobně se navrhuje rozdělit stávající skutkovou podstatu přestupku podle § 39 odst. 2 písm. b) spočívající v neoprávněném pěstování rostliny nebo houby obsahující návykovou látku pro vlastní potřebu v malém množství tak, aby nově vzniklé skutkové podstaty přestupků odpovídaly navrhovaným ustanovením § 285 odst. 1 alinea první a § 285 odst. 3 alinea první tr. zák. Skutkovou podstatu přestupku podle § 39 odst. 2 písm. c) se navrhuje ponechat beze změny, pouze dochází k jejímu přeznačení jako písmene f).

Změny v § 39 odst. 2 jsou pak reakcí na toto nové detailnější rozčlenění přestupků.

K části čtvrté – změna zákona o soudnictví ve věcech mládeže

K bodu 1 (§ 26 odst. 2)

I v případě mladistvých pachatelů se umožňuje soudu uložit spolu s trestním opatřením domácího vězení nejen vhodná výchovná opatření, ale nově i povinnost vykonat práce ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací (v poloviční výměře oproti dospělým pachatelům); omezení, která se uplatní při ukládání trestního opatření obecně prospěšných prací, se uplatní i v tomto případě.

K bodům 2 až 5 (§ 27 odst. 2, 4 a 5 a § 63 odst. 2)

Změny navrhované v odůvodňovaných novelizačních bodech navazují na změny právní úpravy peněžitého trestu, které jsou obsaženy v novelizaci trestního zákoníku (viz příslušné novelizační body části první), přičemž se zachovává stávající pravidlo, že maximální míra postihu mladistvého pachatele může být oproti postihu dospělého pachatele poloviční.

V návaznosti na zavedení univerzality peněžitého trestu a s tím souvisejících nových pravidel pro určení počtu denních sazeb je třeba upravit počet denních sazeb peněžitého opatření pro mladistvé pachatele tak, aby i jejich počet odpovídal typové závažnosti spáchaného provinění. I v tomto případě se nejvyšší možná výše počtu denních sazeb odvíjí od horní hranice trestního opatření odnětí svobody, kterou lze mladistvému uložit, tj. počet denních sazeb se stejně jako u dospělých pachatelů odvozuje od horní hranice trestní sazby uvedené v trestním

zákoníku, která je ale v případě mladistvých modifikována podle § 31 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Do odůvodňovaných novelizačních bodů se rovněž promítá i změna poměru mezi počtem nezaplacených denních sazeb a délkou přeměněného trestu odnětí svobody (viz příslušné novelizační body části první).

K čl. VI – přechodné ustanovení

K odůvodnění tohoto přechodného ustanovení lze odkázat na odůvodnění přechodného ustanovení k trestnímu zákoníku.

K části páté – změna zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

K bodu 1 (§ 18)

Oproti dnešní úpravě dochází k těmto změnám:

- 1) Stávající ustanovení § 18 odst. 1 TOPO stanovuje, že peněžitý trest lze právnické osobě uložit za jakýkoli čin. Jelikož však univerzalita peněžitého trestu bude zakotvena obecně v trestním zákoníku, ztrácí toto speciální ustanovení smysl a navrhuje se jeho vypuštění (i ve vztahu k právnickým osobám bude na základě § 1 odst. 2 TOPO aplikováno nové znění § 67 odst. 1 tr. zák.). Rovněž tak pro nadbytečnost dochází k vypuštění § 18 odst. 1 věty druhé TOPO, podle které uložení peněžitého trestu nesmí být na újmu práv poškozeného, kterou se pouze prováděla obecná zásada pro ukládání trestních sankcí právnické osobě obsažená v § 14 odst. 3 TOPO (povinnost přihlížet k právem chráněným zájmům mj. i osob poškozených trestným činem); ustanovení § 18 odst. 1 věty druhé TOPO je ostatně do značné míry po přijetí zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, obsoletní – postupem podle uvedeného zákona lze žádat o uspokojení z výtěžku majetkových sankcí, peněžní prostředky získané výkonem peněžitého trestu tedy mohou být použity k uspokojení majetkových nároků poškozených (ostatně z těchto důvodů došlo již v minulosti ke zrušení ustanovení trestního řádu, které stanovilo, že peněžitý trest smí být vymáhán, jen pokud tím nedojde k zmaření uspokojení majetkových nároků poškozeného).
- 2) Druhá změna se týká pravidel pro určení výše denní sazby – podle dnešní úpravy se (vedle obecných kritérií podle § 14 odst. 1 a 3 TOPO) při stanovení výše jedné denní sazby zohlední majetkové poměry právnické osoby. Komentářová literatura k tomu uvádí, že *„majetkové poměry trestně odpovědné právnické osoby budou pro účely stanovení výše jedné denní sazby peněžitého trestu zřejmě především z povahy, právní formy a velikosti právnické osoby, z objemu majetku, s nímž hospodaří, z jejich příjmů a výdajů, resp. z výsledné bilance, ze stavu peněžních prostředků na bankovním účtu a v hotovosti, ze skutečnosti, zda je podnikatelem či nikoli, atd. (např. u obchodních společností a družstev bude třeba vycházet ze stavu obchodního majetku, obchodního jmění, čistého obchodního majetku a vlastního kapitálu). Při zjišťování majetkových poměrů právnické osoby by se měl soud opírat o její účetní závěrku, o výroční zprávu, o přiznání k daním placeným z majetku a příjmů, o závěry auditora, o výpisy z bankovního účtu apod., a bude-li to nezbytné, i o posudek znalce v tomto směru.“*³² Navrhuje se zdůraznit, že při stanovení výše

---

³² Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Půry, F., Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, s. 410 - 423

denní sazby se má přihlížet i k výši čistého obratu za poslední ukončené účetní období, lze-li jej zjistit bez nepřiměřených obtíží, typicky z účetní závěrky (samozřejmě pokud jde o typ právnické osoby, která obrat vykazuje). Obrat je spojen s obchodními aktivitami právnické osoby a vyjadřuje její ekonomickou sílu. Obrat se navrhuje zjišťovat za poslední ukončené účetní období, což je již vyloženo judikaturou v oblasti správního soudnictví (např. usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 24. 6. 2014, č.j. Afs 57/2011-1234) jako období, které bezprostředně předcházelo době vydání rozhodnutí správního orgánu prvního stupně. Navržená změna přispěje k efektivnějšímu ukládání peněžitého trestu právnickým osobám.

K bodům 2 a 6 (§ 21 odst. 2 a 3, § 22 odst. 2 a 3, § 39 a 40)

Trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí bude po účinnosti tohoto návrhu zákona možné uložit i fyzickým osobám. Úprava těchto trestů se proto přesouvá do trestního zákoníku a trestního řádu (zejména do § 74c až 74f tr. zák. a § 350ac a 350ad tr. řádu), které se použijí na základě § 1 odst. 2 TOPO i na právnické osoby.

K bodům 3 až 5 [§ 24 písm. a) až c)]

V návaznosti na změnu počtu denních sazeb peněžitého trestu, jejichž maximální počet již nebude uveden v trestním zákoníku, nýbrž se bude odvozovat od horní hranice trestní sazby, se upravuje i promlčení výkonu peněžitého trestu u právnických osob tak, aby víceméně korespondovalo s promlčecími dobami u fyzických osob a odpovídalo stávajícímu nastavení jejich délky.

K čl. VIII – přechodné ustanovení

Délka promlčecí doby výkonu peněžitého trestu, který byl uložen právnické osobě, je navázána na uložený počet denních sazeb. Jelikož v důsledku změn navrhovaných v trestním zákoníku dojde k navýšení maximálního počtu denních sazeb, je třeba tuto skutečnost zohlednit v rámci přechodných ustanovení – zatímco výkon peněžitého trestu uloženého v 730 denních sazbách se podle dnešní úpravy promlčí až po 30 letech, podle nové úpravy dojde k promlčení výkonu peněžitého trestu uloženého v 730 denních sazbách již po pěti letech. Na posouzení otázky promlčení výkonu peněžitého trestu uloženého právnické osobě podle stávající právní úpravy je proto třeba aplikovat stávající pravidla. Jinými slovy, nová právní úprava promlčení výkonu peněžitého trestu uloženého právnické osobě se uplatní až na peněžité tresty ukládané podle nové úpravy.

K části šesté – změna zákona o obětech trestných činů

Změna § 5 odst. 1 zákona o obětech trestných činů je promítnutím navrhované částečné dekriminální změny trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zák.).

K části sedmé – změna zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Změna § 268 odst. 7 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních je promítnutím změn navrhovaných v novelizaci trestního zákoníku (viz příslušné novelizační body části první) – změna způsobu stanovení výše trestu odnětí svobody, ve který může být přeměněn nevykonaný peněžitý trest, se uplatní i v případech uznání rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie ukládajícího peněžitý trest, u kterého odsuzující stát v osvědčení připouští možnost přeměnit nevykonaný peněžitý trest v trest odnětí svobody. Tento novelizační bod rovněž reaguje na skutečnost, že počet denních sazeb peněžitého trestu již nebude uveden v trestním zákoníku, ale že maximální počet denních sazeb se bude odvozovat od horní hranice trestní sazby.

K části osmé – účinnost

Datum nabytí účinnosti je stanoveno s ohledem na předpokládanou délku legislativního procesu a s přihlédnutím k požadavkům plynoucím z § 9 odst. 2 zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv.